

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.)

Hellenic Open University (H.O.U.)

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις της διαφθοράς,
του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος (ΠΕΔ).

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις
στη σύγχρονη πραγματικότητα.**

Ειρήνη Σταμούλη , Καθηγήτρια ΕΑΠ (Επιβλέπουσα)

Βασιλική Μελισουργού

Αθήνα, 2024 - 2025

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Τριμελής Επιτροπή:

Ειρήνη Σταμούλη, Καθηγήτρια ΕΑΠ (Επιβλέπουσα)

Σοφία Βιδάλη, Καθηγήτρια Εγκληματολογίας και Αντεγκληματικής Πολιτικής στο
Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πάντειου Πανεπιστημίου/ Διευθύντρια του
ΜΠΣ ΠΕΔ/ΕΑΠ.

Βίκυ Βασιλαντωνοπούλου, Καθηγήτρια ΕΑΠ

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Στην οκταμελή οικογένειά μου και στην ψυχική μου υγεία.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας, νιώθω μία βαθιά ανάγκη να ευχαριστήσω όλους όσους στάθηκαν δίπλα μου σε αυτό το τόσο καίριο ταξίδι. Κατ' αρχάς, θέλω να ευχαριστήσω την καθηγήτρια μου, Σταμούλη Ειρήνη, η οποία μου έδωσε την ευκαιρία να εξερευνήσω μια πτυχή της εγκληματολογίας που αγγίζει βαθιά τις αξίες και τις ανησυχίες μου για το περιβάλλον. Η καθοδήγηση που μου προσέφερε, καθώς κι η έμπνευση που μου μετάδωσε, με έβαλαν πραγματικά σε νέα μονοπάτια σκέψης, με εμπλούτισαν με γνώση κι ήταν, ομολογώ, ένα φοβερό ταξίδι επιμόρφωσης για τον ίδιο μου τον εαυτό.

4

Ευχαριστώ, επίσης, τους καθηγητές του ΠΜΣ “Εγκληματολογικές και Ποινικές Προσεγγίσεις της Διαφθοράς, του Οικονομικού και του Οργανωμένου Εγκλήματος” για το εύρος των ιδεών και των προβληματισμών που μοιράστηκαν μαζί μας. Οι ακαδημαϊκές συζητήσεις, οι νέες προοπτικές κι οι προκλήσεις που μου προσέφεραν θα συνεχίσουν να αποτελούν θεμέλιο για την εξέλιξή μου στο πεδίο.

Τέλος, οφείλω να πω ένα τεράστιο «ευχαριστώ» στους ανθρώπους που ήταν δίπλα μου και με αποδέχτηκαν αυτό τον καιρό με τις έντονες ανησυχίες, το άγχος και τον ελάχιστο χρόνο που 'χα για να τους δείχνω το ουσιαστικό μου πραγματικό ενδιαφέρον. Σε όλους αυτούς που στήριξαν την ακαδημαϊκή μου πορεία και μου έδειξαν την κατανόησή τους, αλλά και με ενθάρρυναν να συνεχίσω. Με κάποιους απ' αυτούς, διαδραμάτισα στιγμές που για μένα είναι αναπόσβεστες, διότι η παρουσία τους έκανε την εμπειρία αυτή ακόμη πιο ανεξίτηλη, κι επέφεραν ουσιώδη επίδραση στην πορεία μου.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Περίληψη

Αυτή η διπλωματική εργασία εξετάζει τη σύνδεση μεταξύ οργανωμένου εγκλήματος και περιβαλλοντικής υποβάθμισης, εστιάζοντας στις επιπτώσεις της εν λόγω σχέσης. Μέσω της θεώρησης της πράσινης εγκληματολογίας, επιχειρείται να αναδειχθεί ο τρόπος όπου οι εγκληματικές οργανώσεις εκμεταλλεύονται τη φύση και συμβάλλουν στη διάβρωσή της. Παράλληλα, αποτυπώνονται οι νομικές και κοινωνικές προεκτάσεις του προβλήματος με στόχο να αναδειχθούν οι λόγοι πώς η προστασία του περιβάλλοντος, ειδικά απέναντι σε οργανωμένες εγκληματικές δομές, συχνά αποτυγχάνει να είναι αποτελεσματική.

Η έρευνα εστιάζει κυρίως σε δραστηριότητες όπως η παράνομη εξόρυξη φυσικών πόρων, η λαθρεμπορία ειδών της άγριας ζωής κι η εκτεταμένη ρύπανση κτλ. Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι εγκληματικές οργανώσεις εκμεταλλεύονται πολύ συχνά κενά στη νομοθεσία και τις αδυναμίες στον έλεγχο, με σοβαρές απειλές για το περιβάλλον και τις κοινότητες. Με βάση τα παραδείγματα που εξετάζονται, προκύπτει ότι η κατάσταση σε παγκόσμιο επίπεδο είναι πραγματικά σοβαρή.

Αναμφίβολα το οργανωμένο περιβαλλοντικό έγκλημα δεν αποτελεί απλά ζήτημα προστασίας της φύσης, αλλά αποτελεί επίσης ζήτημα κοινωνικής ισότητας και διασφάλισης της ασφάλειας. Οι υπάρχουσες νομοθεσίες και τα μέτρα αποτροπής είναι ανεπαρκή, με αποτέλεσμα να είναι απαραίτητη η ανάγκη για ενίσχυση της διεθνούς συνεργασία κι η εφαρμογή αυστηρότερων κυρώσεων. Είναι απολύτως αναγκαία μια ολιστική προσέγγιση που θα βασίζεται στα θεωρητικά εργαλεία που παρέχει η Πράσινη Εγκληματολογία

Εν κατακλείδι, η εργασία υποστηρίζει ότι για να αντιμετωπιστεί το οργανωμένο έγκλημα που εκτελείται στο περιβάλλον, χρειάζεται να εφαρμόσει μια νέα

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

θεωρία με δυνατή διεθνή συνεργασία και βελτιωμένα μέτρα καταστολής, επειδή το ζήτημα απευθύνεται όχι μόνο στην προστασία εναντίον του περιβάλλοντος, αλλά επίσης της τήρησης των συνεπειών παντού στη γη.

Λέξεις-Κλειδιά : Οργανωμένη εγκληματικότητα, Περιβαλλοντικά εγκλήματα, Πράσινη εγκληματολογία, Παράνομη εκμετάλλευση φυσικών πόρων, Λαθρεμπόριο ειδών άγριας ζωής, Ρύπανση

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Abstract

This thesis explores the link between organized crime and environmental destruction, focusing on the challenges this connection poses to contemporary society. Through the lens of green criminology, it aims to reveal how criminal organizations exploit nature, significantly contributing to environmental degradation. At the same time, it examines the legal and social dimensions of the issue to understand why and how environmental protections often fail when facing organized criminal structures.

The research focuses primarily on activities such as illegal extraction of natural resources, wildlife trafficking, and widespread pollution. Overall, the findings show that criminal organizations frequently take advantage of legislative loopholes and weak enforcement, creating serious threats to both the environment and communities. Based on real-world examples, it becomes clear that this problem is severe on a global scale, adding complexity to effective approaches for tackling it.

Ultimately, there is no doubt that organized environmental crime is not just a matter of protecting nature but also an issue of social justice and security. Existing laws and deterrent measures are not only insufficient but highlight the urgent need for stronger international cooperation and the application of harsher penalties. A holistic approach, relying on collaboration across all aspects of green criminology, is essential.

In conclusion, this thesis argues that, to address organized environmental crime effectively, a fresh approach is required, one grounded in robust international cooperation and improved enforcement measures. The issue extends beyond environmental protection; it demands attention to the broader social and security impacts worldwide.

Key - words : Organized crime, Environmental crimes, Green criminology, Illegal resource extraction, Wildlife trafficking, Pollution

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Περιεχόμενα

Περίληψη	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
Κεφάλαιο 1.....	14
Πράσινη Εγκληματολογία	14
1. Εισαγωγή στην Πράσινη Εγκληματολογία.....	14
1.1 Ορισμός της πράσινης εγκληματολογίας	17
1.2 Η σύνδεση της εγκληματολογίας με το περιβάλλον: κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές διαστάσεις	20
Κεφάλαιο 2.....	22
Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον	22
2. Ορισμός της οργανωμένης εγκληματικότητας.....	22
2.1 Περιβαλλοντικά εγκλήματα στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης	28
2.2 Κριτική Εγκληματολογία	31
2.3 Σχέση Κριτικής και Πράσινης Εγκληματολογίας.....	36
Κεφάλαιο 3.....	42
Νομοθετικά Πλαίσια και Πολίτικες αντιδράσεις.....	42
3. Υφιστάμενα διεθνή κι εθνικά νομικά πλαίσια για την καταπολέμηση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων	42
3.1 Ανάλυση των μη τυποποιημένων ποινικών συμπεριφορών που σχετίζονται με το περιβάλλον	50
Κεφάλαιο 4.....	54
Κοινωνικές και Κριτικές Αντιδράσεις	54
4. Η άποψη της κοινωνίας για τα περιβαλλοντικά εγκλήματα	54

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

4.1 Κριτική Προσέγγιση: Ποιοι ευνοούνται και ποιοι πλήττονται.....	57
4.2 Ο ρόλος της Ακτιβιστικής Εγκληματολογίας και των κοινωνικών κινημάτων	60
4.3 Εθνογραφία και ποιοτική ερευνά στις περιπτώσεις περιβαλλοντικής ζημιάς.....	64
4.4 Παράδειγμα από τα Άγραφα και το αιολικό πάρκο	71
Κεφάλαιο 5.....	76
Εγκληματολογία του Νότου κι Εγκληματολογίας του Βορρά	76
5. Debate μεταξύ εγκληματολογίας του Νότου κι εγκληματολογίας του Βορρά.....	76
5.1 Η Εγκληματολογία του Βορρά.....	77
5.2 Η Νότια Εγκληματολογία - Επέκταση της Κριτικής Προοπτικής.....	81
Συμπεράσματα – Επίλογος.....	85
Βιβλιογραφία	94

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΕΡΑ : Υπηρεσία Περιβαλλοντικής Προστασίας των ΗΠΑ.

ΜΜΕ : Μέσα μαζικής ενημέρωσης.

SDG : Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals) των Ηνωμένων Εθνών.

ΔΠΔ : Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο.

ΟΗΕ : Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών.

ΕΕ : Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΕΕΣ : Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών (European Entry/Exit System).

ΜΚΟ : Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

PCB : Πολυχλωριωμένες Διφαινύλες (Polychlorinated Biphenyls).

fast-track : επιτάχυνση της έγκρισης ή της εφαρμογής ενός νόμου, δηλαδή την έγκριση χωρίς εκτεταμένες διαδικασίες.

ΑΠΕ : Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.

ΜΠΕ : Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πράσινη εγκληματολογία είναι σχετικά πρόσφατος και δυναμικός τομέας της εγκληματολογίας, που επικεντρώνεται στα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος και στις συνέπειες που έχουν για τη ζωή σε ολόκληρο τον πλανήτη, ανθρώπινη και μη. Στον πυρήνα της βρίσκεται η ανάγκη να κατανοήσουμε την επίδραση των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων στα οικοσυστήματα, τον τρόπο που οι προσεγγίσεις παγκοσμίως αντιμετωπίζουν αυτά τα ζητήματα, καθώς και τις κοινωνικές και τις ηθικές προεκτάσεις αυτών των καταστροφών.¹ Με την κλιματική αλλαγή να απειλεί την επιβίωση πολλών ειδών και τις φυσικές καταστροφές να πλήττουν ολοένα και συχνότερα τις πιο ευάλωτες κοινότητες, η πράσινη εγκληματολογία έρχεται να προσφέρει μια πολύτιμη οπτική αναφορικά με το πώς μπορούμε να κατανοήσουμε και να αντιμετωπίσουμε αυτές τις παγκόσμιες προκλήσεις.²

11

Η κλιματική αλλαγή, η εξάντληση των φυσικών πόρων, η ρύπανση κι η αποψίλωση των δασών είναι φαινόμενα που πλήττουν την ισορροπία του πλανήτη μας κι απειλούν τις βάσεις της ανθρώπινης ζωής.³ Οι συνέπειές τους δεν περιορίζονται μόνο στην καταστροφή των οικοσυστημάτων, αλλά επηρεάζουν και τις ζωές των ανθρώπων σε παγκόσμιο επίπεδο, δημιουργώντας νέες μορφές ανισότητας κι αδικίας για τις μελλοντικές γενιές.⁴

Η πράσινη εγκληματολογία έρχεται να μελετήσει αυτά τα προβλήματα μέσα από μια διττή προσέγγιση.⁵ Από τη μια, ασχολείται με πρωτογενείς περιβαλλοντικές

¹ White, 2018., South & Brisman, 2013, σελ.12

² Lynch, Stretesky, & Long, 2017, σελ. 13

³ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα, σελ. 384

⁴ South & Brisman, 2013, σελ. 6

⁵ White, 2018., South & Brisman, 2013, σελ.12

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

επιπτώσεις, όπως η ρύπανση, η παράνομη εξόρυξη κι η λαθροθηρία που αποτελούν άμεσες επιθέσεις στο περιβάλλον. Από την άλλη, εξετάζει τα δευτερογενή περιβαλλοντικά εγκλήματα, δηλαδή τις παραβιάσεις νόμων και κανόνων που θεσπίστηκαν για την προστασία της φύσης.⁶ Μέσα από αυτήν τη μελέτη, η πράσινη εγκληματολογία αναδεικνύει την ανάγκη για έναν επαναπροσδιορισμό της σχέσης μας με το περιβάλλον και μια πιο δίκαιη διαχείριση των πόρων, που να λαμβάνει υπόψη τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα.⁷

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι εγκληματολόγοι που ασχολούνται με το περιβάλλον έχουν ερευνήσει τα περιβαλλοντικά εγκλήματα ως σοβαρή απειλή τόσο για το κοινωνικό σύνολο όσο και για το φυσικό περιβάλλον.⁸ Στο πλαίσιο αυτό, η πράσινη εγκληματολογία έχει διαμορφώσει ένα εύφορο πεδίο μελέτης, το οποίο καλύπτει ένα ευρύ φάσμα ερευνητικών ενδιαφερόντων και θεωρητικών προσεγγίσεων.⁹ Οι Beirne, South, και White, μεταξύ άλλων, έχουν εξετάσει κριτικά τον τρόπο με τον οποίο η πράσινη εγκληματολογία ορίζεται, άλλοτε ως θεωρία, άλλοτε ως προοπτική. Εξετάζουν πώς αυτός ο τομέας μπορεί να ενσωματώσει ζητήματα περιβαλλοντικής δικαιοσύνης κι αδικίας, τα οποία επηρεάζουν συγκεκριμένες ομάδες και κοινότητες, ιδιαίτερα στις περιοχές του παγκόσμιου Νότου, που πλήττονται δυσανάλογα από τις επιπτώσεις των περιβαλλοντικών εγκλημάτων.¹⁰

Τέλος, η ανάγκη για ενδεδειγμένη μελέτη της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και της εφαρμογής της είναι επιτακτική, καθώς οι πολιτικές αντιδράσεις σε διεθνές, ευρωπαϊκό κι εθνικό επίπεδο διαφέρουν και συχνά αποδεικνύονται ανεπαρκείς.¹¹ Παρά την αναγνώριση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο, η εφαρμογή των νόμων κι η αποτελεσματικότητα των μέτρων προστασίας παραμένουν αμφισβητούμενα, κάτι που καθιστά φανερό την πολυπλοκότητα και τις ανισότητες του

⁶ South & Brisman, 2013, σελ.21

⁷ Lynch, Stretesky, & Long, 2017, σελ. 15

⁸ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα, σελ. 384

⁹ Gary Potter, What is green criminology?, σελ. 8

¹⁰ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα, σελ. 384

¹¹ Lynch, Stretesky, & Long, 2017, σελ. 14

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

συστήματος.¹² Στην Ελλάδα, η έλλειψη επαρκούς ανάπτυξης της πράσινης εγκληματολογίας καθιστά τα περιβαλλοντικά εγκλήματα ολοένα και πιο ανησυχητικά, επιβαρύνοντας τα ήδη εύθραυστα οικοσυστήματα και θέτοντας σε κίνδυνο την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.¹³

¹² Gary Potter, What is green criminology?, σελ. 9

¹³ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα, σελ. 385

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Κεφάλαιο 1

Πράσινη Εγκληματολογία

1. Εισαγωγή στην Πράσινη Εγκληματολογία

Η προστασία του περιβάλλοντος έχει αναδειχθεί σε ένα από τα πλέον κρίσιμα ζητήματα της εποχής μας.¹⁴ Σε έναν κόσμο που μεταβάλλεται ραγδαία λόγω της ανθρώπινης δραστηριότητας, η πράσινη εγκληματολογία επιχειρεί να φωτίσει μια πτυχή που αγνοεί τη σχέση μεταξύ εγκληματικών πρακτικών και περιβαλλοντικής καταστροφής.¹⁵ Δεν πρόκειται μόνο για την περιγραφή παραβάσεων ή την καταγραφή περιβαλλοντικών βλαβών. Αντίθετα, η πράσινη εγκληματολογία εστιάζει στη βαθύτερη των τρόπων μέσω των οποίων οι συγκεκριμένες πρακτικές συνδέονται με τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές δομές που τις υποθάλπουν¹⁶.

14

Αυτό που την καθιστά μοναδική είναι η εφαρμογή της εγκληματολογικής σκέψης σε θέματα περιβάλλοντος. Εξετάζει όχι μόνο τα «τι» και τα «πώς», αλλά και το «γιατί» των εγκλημάτων κατά του περιβάλλοντος. Αναλύει τις αόρατες γραμμές που συνδέουν τους δράστες (από μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες μέχρι μεμονωμένα άτομα), τα θύματα (τα οικοσυστήματα, τα ζώα, αλλά και τις ανθρώπινες κοινότητες) και τις αντιδράσεις (από τη νομοθεσία έως τις τοπικές κινητοποιήσεις)¹⁷. Για παράδειγμα, μια μεγάλη διαρροή πετρελαίου, όπως εκείνη στον Κόλπο του Μεξικού.¹⁸ Δεν αποτελεί απλώς μια οικολογική καταστροφή· είναι και μια αλληλουχία παραλείψεων, νομικών κενών, και οικονομικών αποφάσεων που έθεσαν το κέρδος πάνω από την ασφάλεια.¹⁹

¹⁴ Gary Potter, What is green criminology?, σελ. 8

¹⁵ Beirne, P., South, N. (2013). Issues in green criminology. Σελ. 4

¹⁶ Michael J. Lynch 1 and Michael A. Long, Green Criminology, σελ 256-257

¹⁷ Gary Potter, What is green criminology?, σελ. 9

¹⁸ Gary Potter, What is green criminology?, σελ. 8

¹⁹ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα, σελ. 384

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Η πράσινη εγκληματολογία προσπαθεί να κατανοήσει πώς αυτές οι αποφάσεις λαμβάνονται, ποιοι τις ευνοούν και ποιοι πληρώνουν το κόστος.²⁰

Ωστόσο, οι περιβαλλοντικές βλάβες δεν περιορίζονται σε μεμονωμένα γεγονότα. Το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής, η συστηματική καταστροφή οικοτόπων, η αποψίλωση των δασών κι η μόλυνση των υδάτων αποτελούν καθημερινές υπενθυμίσεις ότι ζούμε σε έναν πλανήτη με περιορισμένους πόρους.²¹ Αυτά τα ζητήματα δεν είναι μελλοντικές απειλές· είναι παρούσες κρίσεις που επηρεάζουν ήδη τη ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων κι άλλων μορφών ζωής.²²

Η πράσινη εγκληματολογία ξεκίνησε τη δεκαετία του 1990, όταν ο Lynch εισήγαγε την ιδέα της εγκληματολογικής μελέτης των περιβαλλοντικών βλαβών.²³ Αρχικά, η έμφαση δινόταν στη νομοθεσία και στις θεσμικές αντιδράσεις.²⁴ Με την πάροδο των δεκαετιών, το πεδίο εξελίχθηκε, περιλαμβάνοντας περισσότερες θεωρητικές και πρακτικές προσεγγίσεις. Σήμερα, έχει παγκόσμιο χαρακτήρα και μελετάται από επιστήμονες με διαφορετικά υπόβαθρα, που επιδιώκουν να προσφέρουν λύσεις σε προβλήματα που φαίνονται ανυπέρβλητα.²⁵

Παρόλα αυτά, ο ορισμός του «πράσινου εγκλήματος» παραμένει ανοιχτός σε ερμηνείες. Από μία άποψη, αφορά παραβιάσεις της νομοθεσίας που σχετίζονται με το περιβάλλον. Από μία άλλη, επεκτείνεται στις ηθικές ευθύνες απέναντι στη φύση, ακόμη και όταν αυτές οι πράξεις δεν παραβιάζουν νομικούς κανόνες. Αυτή η έλλειψη συμφωνίας του ορισμού, δεν είναι απαραίτητως αδυναμία. Αντίθετα, αντανακλά την πολυπλοκότητα του ζητήματος και την ανάγκη για πολλαπλές προσεγγίσεις.²⁶ Η πράσινη εγκληματολογία περιλαμβάνει πλέον διάφορους υποτομείς, όπως μεταξύ άλλων είναι η πράσινη - πολιτισμική εγκληματολογία, η οικοπαγκόσμια

²⁰ Michael J. Lynch, *Green Criminology and Environmental Crime*, σελ. 50

²¹ Dr Gary R. Potter, *What is Green Criminology?*, σελ.1

²² Lynch, M. J., & Stretesky, P. B. (2003), *Green Criminology*, σελ. 11

²³ Michael J. Lynch 1 and Michael A. Long, *Green Criminology*, σελ 256-257

²⁴ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα, σελ. 384

²⁵ White, R. (2018)., *Green Criminology*, σελ. 16

²⁶ Gary Potter, *What is green criminology?*, σελ. 9-10

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

εγκληματολογία κι η αγροτική εγκληματολογία. Κάθε υποτομέας εξετάζει διαφορετικές πτυχές της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον, αναδεικνύοντας τη διασύνδεση πολιτισμικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων.²⁷

Η πράσινη εγκληματολογία έχει εξελιχθεί σε ένα δυναμικό πεδίο - ομπρέλα που πλαισιώνεται από διαφορετικές οπτικές και προσεγγίσεις, συνδέοντας τη νομική, κοινωνική και περιβαλλοντική σκέψη.²⁸ Η προσπάθεια αυτή δεν περιορίζεται σε ακαδημαϊκούς κύκλους· αφορά τη συλλογική μας ανάγκη να κατανοήσουμε καλύτερα τις επιπτώσεις των πράξεών μας στον κόσμο γύρω μας.²⁹ Αν κι η ανάπτυξη της διαφέρει ανάμεσα στις χώρες, η σημασία της είναι ξεκάθαρη, οπότε μέσα από τη συνεργασία και την ανταλλαγή γνώσεων μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τα περιβαλλοντικά εγκλήματα όχι μόνο ως παραβιάσεις νόμων, αλλά και ως απειλές για το κοινό μας μέλλον.³⁰

16

Επιπλέον, η πράσινη εγκληματολογία επικεντρώνεται στους κινδύνους που απειλούν το φυσικό περιβάλλον λόγω ανθρώπινων πράξεων, στοχεύοντας σε εγκληματικές δραστηριότητες που επηρεάζουν τη βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα.³¹ Ένα από τα πλέον σοβαρά ζητήματα είναι το λαθρεμπόριο ειδών της άγριας ζωής, όπου αποτελεί μία από τις πιο υψηλά κερδοφόρες εγκληματικές δραστηριότητες παγκοσμίως.³² Η διακίνηση άγριων ζώων και των προϊόντων τους, όπως ελεφαντόδοντα, κέρατα ρινόκερων και δέρματα. Καθιστά αδύνατη τη διατήρηση των πληθυσμών τους κι ανατρέπει τις ισορροπίες των οικοσυστημάτων. Παράλληλα, η αποψίλωση των δασών κι η αστικοποίηση οδηγούν σε μεγαλύτερη επιδείνωση των φυσικών οικοτόπων, με επακόλουθο πολλά ζώα να εκτοπίζονται, αντιμετωπίζοντας

²⁷ Ted Benton, 2007, σελ. 2

²⁸ Beirne, P., South, N. (2013). Σελ 4-5.

²⁹ South, N., & Brisman, A. (2013)., σελ. 6.

³⁰ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα, σελ. 385

³¹ White, R., 2008., Crimes against nature., σελ. 41

³² Lynch, M. J., 1990., The greening of criminology., σελ. 21

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

έτσι, αυξημένο κίνδυνο εξαφάνισης.³³ Πέρα από το λαθρεμπόριο, η καταστροφή του περιβάλλοντος που βιώνουν τα ζώα σχετίζεται με φαινόμενα όπως η ρύπανση, η κλιματική αλλαγή κι η υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων.³⁴ Η ασταμάτητη απορρόφηση γης για βιομηχανική και γεωργική χρήση έχει ως αποτέλεσμα την καταστροφή των φυσικών ενδιαιτημάτων, ενώ η χημική ρύπανση των υδάτων κι η συσσώρευση πλαστικών αποβλήτων στα οικοσυστήματα δημιουργούν ανυπολόγιστες συνέπειες στην πανίδα. Επίσης, οι οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες παίζουν καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία και συνέχιση αυτών των εγκληματικών πρακτικών, καθώς η αδυναμία ύπαρξης σφιχτών νομικών πλαισίων κι η ατιμωρησία συμβάλλουν στη συνεχιζόμενη περιβαλλοντική υποβάθμιση.³⁵

17

1.1 Ορισμός της πράσινης εγκληματολογίας

Η πράσινη εγκληματολογία, όπως αναφέραμε είναι ο τομέας της εγκληματολογίας που ασχολείται με την καταγραφή και την κατανόηση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων, δηλαδή πράξεων που βλάπτουν το φυσικό μας περιβάλλον, την άγρια ζωή και τους φυσικούς πόρους.³⁶ Εντούτοις, μέχρι τώρα, δεν υπάρχει ένας μοναδικός ορισμός που να είναι αποδεκτός σε παγκόσμιο επίπεδο, όμως πολλοί ερευνητές και θεωρητικοί έχουν προσπαθήσει να την περιγράψουν μέσα από διάφορες πτυχές και προσεγγίσεις.³⁷

³³ White, R., 2008., Crimes against nature., σελ. 41-42

³⁴ White, R., 2008., Crimes against nature., σελ. 43

³⁵ Lynch, M. J., 1990., The greening of criminology., σελ. 23

³⁶ Dr Gary R. Potter, What is Green Criminology?, σελ.1

³⁷ Michael J. Lynch., Green Criminology and Environmental Crime, 2020, σελ. 51

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η πράσινη εγκληματολογία επικεντρώνεται σε εγκλήματα που έχουν ως επίκεντρο την καταστροφή των οικοσυστημάτων και τη διατάραξη της φυσικής ισορροπίας του πλανήτη.³⁸ Τέτοιου είδους εγκλήματα μπορεί να περιλαμβάνουν την παράνομη αποκοπή δασών, τη ρύπανση του αέρα ή των υδάτων, καθώς και τη λαθροθηρία. Ουσιαστικά, πρόκειται για πράξεις που υπονομεύουν τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος, με στόχο είτε την εξασφάλιση προσωπικών κερδών, είτε τη διάσωση αμελητέων συμφερόντων εις βάρος της φύσης.³⁹ Ορισμένοι ερευνητές προτείνουν μια ταξινόμηση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων σε κατηγορίες. Έτσι, τα «καφέ εγκλήματα» σχετίζονται με τη ρύπανση και τη φθορά που προκαλούν οι ανθρώπινες δραστηριότητες σε αστικά και βιομηχανικά τοπία, τα «λευκά εγκλήματα» αφορούν τη χρήση νέων τεχνολογιών και την αλόγιστη εκμετάλλευσή τους, ενώ τα «πράσινα εγκλήματα» αναφέρονται σε βλάβες που γίνονται στην άγρια φύση και την προστασία της βιοποικιλότητας.⁴⁰

18

Μια ευρύτερη προσέγγιση της πράσινης εγκληματολογίας προέρχεται από θεωρητικούς που αναγνωρίζουν τη σύνδεση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων με τις ηθικές, νομικές και κοινωνικές διαστάσεις.⁴¹ Ένας τέτοιος ορισμός προέρχεται από τον Beirne (1999), ο οποίος εστιάζει στην κακοποίηση των ζώων και στην ανάγκη να εξετάσουμε τις περιβαλλοντικές εγκληματικές συμπεριφορές με μια διευρυμένη ηθική προοπτική. Αυτός ο ορισμός συνδυάζει κοινωνικές, νομικές κι ηθικές πτυχές. Ο Clifford (1998) υπογραμμίζει τη σχέση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων με τους σκοπούς που αποσκοπούν στην καταστροφή οικολογικών συστημάτων για την επίτευξη προσωπικών ή επιχειρηματικών κερδών.⁴²

Η έννοια της πράσινης εγκληματολογίας, παρά την αναγνώριση της σημασίας του πεδίου, είναι ακόμα και σήμερα δύσκολο να οριστεί ακριβώς.⁴³ Όπως αναφέρει ο

³⁸ Katja Eman, Gorazd Meško, Charles B. Fields, Crimes against the Environment, σελ. 574

³⁹ Παπανικολάου Π., Η Προστασία του περιβάλλοντος ως σκοπος, σελ. 52

⁴⁰ Michael J. Lynch., Green Criminology and Environmental Crime, 2020, σελ. 52

⁴¹ Katja Eman, Gorazd Meško, Charles B. Fields, Crimes against the Environment, σελ. 574-575

⁴² Michael J. Lynch., Green Criminology and Environmental Crime, 2020, σελ. 52-53

⁴³ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα, σελ. 385

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Ross, τα περιβαλλοντικά εγκλήματα είναι εμφανή και κατανοητά, αλλά η σαφήνεια στον ορισμό τους παραμένει ανοιχτό ζήτημα. Η πληθώρα των διαφορετικών ορισμών που υπάρχουν καθιστά πιο δύσκολη την ανάπτυξη ενός συνεκτικού θεωρητικού πλαισίου.⁴⁴

Η πράσινη εγκληματολογία απαιτεί μια διεπιστημονική προσέγγιση που συνδυάζει την εγκληματολογία με την οικολογία, τη νομική επιστήμη και την κοινωνιολογία, επιδιώκοντας να καλύψει το κενό μεταξύ των κοινωνικών παραμέτρων και των περιβαλλοντικών προκλήσεων.⁴⁵ Αυτό το διεπιστημονικό πλαίσιο είναι απαραίτητο για να κατανοήσουμε τις αιτίες και τις συνέπειες των περιβαλλοντικών εγκλημάτων και να αναπτύξουμε στρατηγικές πρόληψης κι αποκατάστασης.⁴⁶

Επομένως, παρατηρούμε ότι η πράσινη εγκληματολογία αναγνωρίζει τη σοβαρότητα των περιβαλλοντικών εγκλημάτων, όχι μόνο ως παραβάσεις της νομοθεσίας, αλλά και ως πράξεις που απορρέουν από μια βαθύτερη ηθική και κοινωνική κρίση.⁴⁷ Στο επίκεντρο βρίσκεται η ανάγκη για προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας, ενώ η κατανόηση των αιτιών και των επιπτώσεων αυτών των εγκλημάτων είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη αποτελεσματικών πολιτικών και στρατηγικών για την σωστή λειτουργία και τη δικαιοσύνη.⁴⁸

⁴⁴ Michael J. Lynch., Green Criminology and Environmental Crime, 2020, σελ. 52-53

⁴⁵ Παπανικολάου Π., Η Προστασία του περιβάλλοντος ως σκοπός, σελ. 53

⁴⁶ Ted Benton, 2007, σελ. 4

⁴⁷ Michael J. Lynch., Green Criminology and Environmental Crime, 2020, σελ. 52-53

⁴⁸ Dr Gary R. Potter, What is Green Criminology?, σελ.1

«Μελισσουρού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

1.2 Η σύνδεση της εγκληματολογίας με το περιβάλλον: κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές διαστάσεις

Η οικολογική αποδιοργάνωση που προκαλείται από την ανθρώπινη δραστηριότητα οδηγεί στη διάλυση της φυσικής ισορροπίας των οικοσυστημάτων.⁴⁹ Ρύπανση των υδάτων, υπερκατανάλωση φυσικών πόρων κι η χρήση ορυκτών καυσίμων για την παραγωγή ενέργειας συμβάλλουν στην επιδείνωση της κλιματικής αλλαγής.⁵⁰ Αυτές οι δραστηριότητες πλήττουν κυρίως τις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, δημιουργώντας νέες ανισότητες κι εντείνοντας τις υγειονομικές και κοινωνικές κρίσεις που αυτές ήδη αντιμετωπίζουν.⁵¹ Η περιβαλλοντική αδικία κι η θυματοποίηση που προκύπτει, έχει δυσανάλογο αντίκτυπο στις οικονομικά ασθενέστερες κοινωνικές ομάδες, οι οποίες κατοικούν σε γειτονίες πλησίον βιομηχανικών εγκαταστάσεων και πλήττονται από ρυπογόνες δραστηριότητες.⁵² Σε αυτό το πλαίσιο, η έννοια της Περιβαλλοντική Δικαιοσύνη αποκτά ολοένα μεγαλύτερη αξία. Σύμφωνα με την (EPA), την Υπηρεσία Περιβαλλοντικής Προστασίας των ΗΠΑ, ως περιβαλλοντική δικαιοσύνη ορίζεται «η ισότιμη μεταχείριση κι η ουσιαστική συμμετοχή όλων των ανθρώπων, ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, εθνικότητας ή εισοδήματος, στην ανάπτυξη, εφαρμογή κι επιβολή περιβαλλοντικών νόμων, κανονισμών και πολιτικών».⁵³ Η συμβίωση οικονομικών προβλημάτων και περιβαλλοντικών κινδύνων δημιουργεί συνθήκες υψηλού κινδύνου, με άμεσες κι έμμεσες αρνητικές επιπτώσεις στη δημόσια υγεία και την κοινωνική ευημερία των τοπικών κοινοτήτων. Ο ορισμός υπογραμμίζει τη θεμελιώδη σημασία της προστασίας των περιβαλλοντικών δικαιωμάτων ως κεντρικής προτεραιότητας για όλες τις κοινωνικές ομάδες, για τη διασφάλιση δίκαιων συνθηκών ζωής και μακροχρόνιας βιωσιμότητας.⁵⁴

20

⁴⁹ Lynch, M. J. (2019)., σελ. 52

⁵⁰ Hall, M. (2013)., Environmental Crime: A Reader., σελ. 24

⁵¹ Dr Gary R. Potter, What is Green Criminology?, σελ.1-2

⁵² Lynch, M. J. (2019)., σελ. 52

⁵³ U.S. Environmental Protection Agency, 1994

⁵⁴ Hall, M. (2013)., Environmental Crime: A Reader., σελ. 25

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Η διαρκής επιδίωξη του κέρδους, μέσα από τις καπιταλιστικές οικονομικές δομές οδηγεί σε εκμετάλλευση των φυσικών πόρων χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η μακροπρόθεσμη επιβάρυνση του περιβάλλοντος.⁵⁵ Η αποψίλωση των δασών κι η εξόρυξη ορυκτών πόρων είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα που συντελούν στην καταστροφή οικοσυστημάτων κι υπογραμμίζουν την ανάγκη για ριζικές αλλαγές στις οικονομικές κι επιχειρηματικές πρακτικές.⁵⁶

Η κλιματική αλλαγή, η οποία επηρεάζεται από εγκλήματα όπως οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, προκαλεί καταστρεπτικές συνέπειες για το περιβάλλον και για την ίδια την επιβίωση των ανθρώπινων κοινωνιών.⁵⁷ Η αύξηση της θερμοκρασίας, οι ακραίες καιρικές συνθήκες κι η απώλεια της βιοποικιλότητας αποτελούν αδιαμφισβήτητες ενδείξεις για την ανάγκη άμεσης και συντονισμένης δράσης σε διεθνές επίπεδο.⁵⁸ Γνωρίζοντας πλέον ότι, τα περιβαλλοντικά εγκλήματα δεν αναγνωρίζουν σύνορα κι απαιτούν συντονισμένες διεθνείς προσπάθειες για την καταπολέμησή τους. Μόνο μέσα από τη συνεργασία μεταξύ κρατών και διεθνών οργανισμών μπορεί να αναπτυχθεί ένα αποτελεσματικό πλαίσιο για την πρόληψη και την επιβολή κυρώσεων, ενώ η ενίσχυση της περιβαλλοντικής δικαιοσύνης θα πρέπει να είναι προτεραιότητα.⁵⁹

Συμπεραίνουμε ότι, η ευαισθητοποίηση κι η εκπαίδευση αποτελούν θεμέλια για την κατανόηση και την αποδοχή των αναγκαίων αλλαγών σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.⁶⁰ Είναι σημαντικό να δημιουργήσουμε μια κοινωνία που κατανοεί τις συνέπειες των περιβαλλοντικών προβλημάτων και τη σύνδεσή τους με τις καθημερινές

⁵⁵ Croall, H., & Hall, M. (2010)., σελ. 22

⁵⁶ Lynch, M. J., & Long, M. A. (2022)., σελ. 257

⁵⁷ Hall, M. (2013)., Environmental Crime: A Reader., σελ. 24

⁵⁸ Lynch, M. J., & Long, M. A. (2022)., σελ. 257

⁵⁹ Hall, M. (2013)., Environmental Crime: A Reader., σελ. 25

⁶⁰ Lynch, M. J., & Long, M. A. (2022)., σελ. 270

«Μελισουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

μας αποφάσεις. Μέσα από τη σωστή ενημέρωση, όλοι μπορούμε να αναλάβουμε την ευθύνη για το περιβάλλον και να επηρεάσουμε θετικά τις πολιτικές που το αφορούν.⁶¹ Η ενίσχυση των περιβαλλοντικών αξιών, μέσω πολιτικών που προωθούν τη βιωσιμότητα και δράσεων που ενσωματώνουν την προστασία της φύσης σε κάθε τομέα της κοινωνίας, είναι το κλειδί για την οικοδόμηση ενός καλύτερου μέλλοντος. Η αλλαγή αυτή είναι ζωτικής σημασίας για να διασφαλίσουμε ότι οι επόμενες γενιές θα έχουν τη δυνατότητα να ζήσουν σε έναν κόσμο με καθαρό κι υγιές περιβάλλον, χωρίς να πληρώνουν το τίμημα των δικών μας λαθών.⁶²

⁶¹ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα.

⁶² Lynch, M. J. (2019)., σελ. 57-58

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Κεφάλαιο 2

Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον

2. Ορισμός της οργανωμένης εγκληματικότητας

Η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος διαμορφώθηκε μέσα από μία μακρά και περίπλοκη πορεία, η οποία αντανακλά τις κοινωνικές ανισορροπίες και τις συγκρούσεις συμφερόντων, καθώς και τις πολιτικές κι οικονομικές αλλαγές των τελευταίων αιώνων.⁶³ Ο όρος εμφανίστηκε πρώτη φορά στις Ηνωμένες Πολιτείες πριν από περισσότερο από 100 χρόνια και συνδέθηκε κυρίως με τις δραστηριότητες ομάδων όπως η ιταλική μαφία, όπου δραστηριοποιούνταν σε παράνομες αγορές κι αξιοποιούσε τη διαφθορά προκειμένου να εξασφαλίσει τη συνέχιση της δράσης της.⁶⁴ Από εκείνη την περίοδο, το φαινόμενο εξελίχθηκε κι ενσωμάτωσε ποικιλία εγκληματικών ενεργειών, όπως το κυβερνοέγκλημα, η εμπορία ανθρώπων κι η παράνομη εκμετάλλευση φυσικών πόρων, οι οποίες είναι αποτέλεσμα της συνύπαρξης της παγκοσμιοποίησης και της τεχνολογικής προόδου.⁶⁵

Παράλληλα, η ασαφής έννοια του οργανωμένου εγκλήματος έχει προκαλέσει μια πληθώρα από διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις γύρω από αυτό. Κάποιοι ερευνητές δίνουν έμφαση στη δομή και την οργάνωση των εγκληματικών ομάδων. Ενώ άλλοι αναλύουν τη λειτουργία τους μέσα σε παράνομες αγορές και το πώς αυτές αλληλεπιδρούν με τη νόμιμη αγορά.⁶⁶ Επιπλέον, ο όρος έχει αποκτήσει μια κοινωνιολογική διάσταση, καθώς το οργανωμένο έγκλημα δεν εκλαμβάνεται μόνο ως μία σειρά εγκληματικών γεγονότων, αλλά ως ένα ευρύτερο φαινόμενο που έχει αντίκτυπο στην κοινωνική και πολιτική ευημερία. Η σύνθεση αυτών των στοιχείων

⁶³ Abadinsky, H., 2010., Organized Crime., σελ. 40

⁶⁴ Paoli, L. (2014), σελ.17

⁶⁵ Paoli, L. (2014), σελ.18

⁶⁶ Hagan, F. E., 2006., Introduction to Criminology., σελ. 89

«Μελισουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

καθιστά το οργανωμένο έγκλημα μια έννοια που συνεχώς εξελίσσεται και παραμένει επίκαιρη.⁶⁷

Η βιβλιογραφία που αφορά το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, με έμφαση στην κοινωνική του διάσταση είναι σχετικά περιορισμένη κι αποσπασματική.⁶⁸ Σε παγκόσμιο επίπεδο η βιβλιογραφία για το οργανωμένο έγκλημα περιλαμβάνει δύο κύριες θεωρητικές προσεγγίσεις, (α) την παραδοσιακή και (β) τη σύγχρονη προσέγγιση.⁶⁹ Επομένως, η μελέτη του οργανωμένου εγκλήματος βασίζεται σε δύο κύριες θεωρητικές προσεγγίσεις: τη παραδοσιακή, η οποία εστιάζει σε σταθερές κι ιεραρχικές δομές, και τη σύγχρονη, που επικεντρώνεται στις πιο δυναμικές και διασυνδεδεμένες μορφές των εγκληματικών οργανώσεων.⁷⁰

Η οργανωμένη εγκληματικότητα δραστηριοποιείται με ορθολογικό και στρατηγικό τρόπο, προκειμένου να επωφεληθεί από παράνομες δραστηριότητες, οι οποίες συχνά απολαμβάνουν υψηλή ζήτηση στην αγορά. Για να εξασφαλιστεί η επιβίωσή της κι η ακεραιότητά της. Η ακεραιότητα της οργανωμένης εγκληματικότητας αναπτύσσεται μέσα από ένα συντονισμένο και προσαρμοστικό δίκτυο που περιλαμβάνει στενές σχέσεις με επιρροές σε πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.⁷¹ Μέσα από τις στρατηγικές τους προσεγγίσεις, οι εγκληματικές οργανώσεις καλλιεργούν και συντηρούν την εικόνα της αδιάλειπτης επιτυχίας και κυριαρχίας, με τη χρήση κρυφών διαπραγματεύσεων, παράνομες χρηματοδοτήσεις και διασυνδέσεις με ισχυρούς παράγοντες. Η ένωση ισχύος κι εξουσίας εξασφαλίζει την ακεραιότητα του οργανισμού, αυτή η συνεργασία καθιστά εύκολη την αποφυγή νομικών κυρώσεων και παρέχει προστασία από εξωτερική παρέμβαση.⁷² Η οργανωμένη εγκληματικότητα βασίζεται σε μεθόδους όπως η βία, οι απειλές, η μονοπωλιακή επιρροή ή ακόμα κι η διαφθορά των δημόσιων λειτουργιών,

⁶⁷ Schneider, S., 2017., Understanding Organized Crime., σελ. 47-49

⁶⁸ Σταμουλη Ε., εγκλήματα των ισχυρών, 2019., σελ. 213

⁶⁹ Siegel, L. J., Criminology: Theories, Patterns, and Typologies, 2020., σελ. 218

⁷⁰ Siegel, L. J., Criminology: Theories, Patterns, and Typologies, 2020., σελ. 218

⁷¹ Paoli, L. (2014), σελ. 18 - 19

⁷² Schneider, S., 2017., Understanding Organized Crime., σελ. 46

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

δημιουργώντας έτσι έναν μηχανισμό που καθιστά δύσκολη την εξάλειψή της και της διασφαλίζει συνεχιζόμενη επιτυχία.⁷³

Το οργανωμένο έγκλημα είναι ένα φαινόμενο που δύσκολα κατανοείται πλήρως. Η κατηγοριοποίησή του στον Ποινικό Κώδικα ως «εγκληματική οργάνωση» ενδεχομένως μας απομακρύνει από την πλήρη εικόνα του ως κοινωνικό φαινόμενο. Από την αρχή, υπήρξε η αντίληψη ότι πρόκειται για κάτι που εισάγεται από τους μετανάστες, ενώ η συμβολή των ντόπιων παράνομων ομάδων στο φαινόμενο αυτό πολύ συχνά, ως και τις περισσότερες φορές περνούσε απαρατήρητη ή κι αποσιωπούταν.⁷⁴ Το οργανωμένο έγκλημα απαρτίζεται από ένα δίκτυο σχέσεων, στο οποίο η εξουσία αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα, εξυπηρετήσεων και παράνομων αγορών, οι οποίες σχηματίζονται ταυτόχρονα με τις επίσημες οικονομικές και αγοραστικές δραστηριότητες, αλληλοεπιδρώντας με αυτές.⁷⁵

25

Ενας γενικός ορισμός για το οργανωμένο έγκλημα, αναφέρεται σε εγκληματικές δραστηριότητες που διαπράττονται από ομάδες που συνεργάζονται με οργανωμένο τρόπο για να επιτύχουν παράνομο οικονομικό όφελος.⁷⁶ Αυτές οι ομάδες συνήθως έχουν ιεραρχική δομή και λειτουργούν με στρατηγική για να εδραιώσουν τη θέση τους στην κοινωνία.⁷⁷ Η οργανωμένη εγκληματικότητα εκδηλώνεται μέσω μιας ποικιλίας παράνομων ενεργειών, όπως το λαθρεμπόριο κι η τοκογλυφία κι η έννοιά της μπορεί να διαφέρει ανάλογα με το κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο κάθε περιοχής.⁷⁸ Ένας πολύ βασικός λόγος που δε μπορούμε να κατανοούμε πλήρως το οργανωμένο έγκλημα είναι ότι το αντιμετωπίζουμε ως κάτι ξέχωρο από τις νόμιμες επιχειρηματικές δραστηριότητες, σύμφωνα με τον Chambliss.⁷⁹ Όταν αναφερόμαστε στο οργανωμένο έγκλημα, κάνουμε λόγο για ένα περίπλοκο φαινόμενο που συνδέεται στενά με την

⁷³ Jay Albanese, *Organized Crime in Our Times*, 2011., σελ 3-4

⁷⁴ Σοφία Βιδάλη, <https://commonality.gr/sofia-vidali-organomeno-egklima-album-di-famiglia/>

⁷⁵ Σοφία Βιδάλη, *Οργανωμένο Έγκλημα: μια επισκόπηση*.

⁷⁶ ΠΚ αρθρο 187.

⁷⁷ ΠΚ αρθρο 187

⁷⁸ R. L. Blakey, *Understanding Organized Crime*, 2020., σελ. 45-46

⁷⁹ Χλούπης Γ., *Εγκλήματα των ισχυρών*, 2019., σελ. 298

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

οικονομία, την πολιτική και την κοινωνία. Δεν αρκεί να εστιάσουμε μόνο στις παράνομες πράξεις του, για να μπορέσουμε να το αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά. Χρειάζεται να εξετάσουμε πώς επεμβαίνει κι επηρεάζει διάφορους τομείς, δημιουργώντας σχέσεις που το στηρίζουν και του επιτρέπουν να αναπτύσσεται.⁸⁰

Η διαμόρφωση ενός σαφούς ορισμού για το οργανωμένο έγκλημα επικεντρώθηκε στη σημασία της δομής και της λειτουργίας των εγκληματικών οργανώσεων, αντί να επικεντρώνεται αποκλειστικά στις δραστηριότητές τους.⁸¹ Αν κι υπήρξαν προτάσεις να συμπεριληφθούν όλες οι πιθανές μορφές παράνομης δράσης, τελικά προτιμήθηκε μια πιο στοχευμένη προσέγγιση.⁸² Έτσι, αποφασίστηκε ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων θα πρέπει να αξιολογείται με βάση τις ποινές που προβλέπονται από τις εθνικές νομοθεσίες, με την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω δραστηριότητες συνδέονται με μια εγκληματική οργάνωση και φέρουν διασυννοριακά χαρακτηριστικά που παραπέμπουν στον οργανωμένο χαρακτήρα τους.⁸³

26

Επομένως, στο άρθρο 2 της Σύμβασης του Παλέρμου, το οργανωμένο έγκλημα ορίζεται ως η δράση μιας οργανωμένης εγκληματικής ομάδας, η οποία αποτελείται από τουλάχιστον τρία άτομα που συνεργάζονται για ένα χρονικό διάστημα, με σκοπό τη διάπραξη σοβαρών εγκλημάτων ή αδικημάτων, όπως αυτά καθορίζονται στη σύμβαση.⁸⁴ Η Σύμβαση του Παλέρμου, ήταν και παραμένει το πιο σημαντικό νομικό εργαλείο για την παγκόσμια καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.⁸⁵

Η οικονομική κρίση που πλήττει την Ευρωπαϊκή Ένωση όπως φαίνεται έχει ενδυναμώσει το οργανωμένο περιβαλλοντικό έγκλημα, με κύρια χαρακτηριστική περίπτωση την παράνομη διακίνηση αποβλήτων.⁸⁶ Οι τόσο πολύ αυξημένες δαπάνες για τη νόμιμη διάθεση των απορριμμάτων κι οι πιο αυστηρές νομοθεσίες στρέφουν

⁸⁰ Χλούπης Γ., Εγκλήματα των ισχυρών, 2019., σελ. 299

⁸¹ Χλούπης Γ., Εγκλήματα των ισχυρών, 2019., σελ. 281

⁸² Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., Οργανωμένο έγκλημα, 2022, σελ. 24

⁸³ Χλούπης Γ., Εγκλήματα των ισχυρών, 2019., σελ. 281

⁸⁴ Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος, σελ. 5-6

⁸⁵ Χλούπης Γ., Εγκλήματα των ισχυρών, 2019., σελ. 286

⁸⁶ EU crisis results in increase of organised environmental crime

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

πολλές από τις επιχειρήσεις στην αναζήτηση φθηνότερων και κατ' επέκταση παράνομων λύσεων, γεγονός που όπως αποδεικνύεται ενισχύει τη δράση εγκληματικών ομάδων.⁸⁷ Επιπλέον, μέσα σε αυτό το φαινόμενο περιλαμβάνετε η ρύπανση υδάτων, καθώς κι η παράνομη διακίνηση ειδών υπό εξαφάνιση, προβλήματα που όπως προκύπτει επιδεινώνονται από τον ανεπαρκή συντονισμό των αρμόδιων αρχών και τις αποκλίσεις στην εφαρμογή της νομοθεσίας από τα κράτη μέλη.⁸⁸ Παρά τα υψηλή κέρδη που λαμβάνουν οι εμπλεκόμενοι από το περιβαλλοντικό έγκλημα, οι ποινές παραμένουν χαμηλές κι η έλλειψη εξειδικευμένων δομών κάνουν δυσκολότερη την καταπολέμησή του.⁸⁹

Η Eurojust επισημαίνει την ανάγκη συντονισμένων ενεργειών σε διασυνοριακό επίπεδο, καθώς και την ανάπτυξη εξειδικευμένων μηχανισμών για την πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών των εγκλημάτων.⁹⁰ Επιπλέον, η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ τελωνειακών, κτηνιατρικών και δικαστικών αρχών, καθώς επίσης η δημιουργία εξειδικευμένων μονάδων εισαγγελέων κι η απόδοση πιο αυστηρών ποινών είναι στρατηγικές που θεωρούνται καθοριστικές.⁹¹ Επιπρόσθετα, η ορθότερη συλλογή δεδομένων κι η εφαρμογή μιας διεπιστημονικής προσέγγισης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, είναι άμεσα αναγκαίες για την προστασία των φυσικών πόρων και την εξασφάλιση μιας πολύ πιο αποτελεσματικής διαχείρισης του οργανωμένου περιβαλλοντικού εγκλήματος.⁹²

⁸⁷ EU crisis results in increase of organised environmental crime

⁸⁸ Michael J. Lynch., Green Criminology and Environmental Crime, 2020, σελ. 56

⁸⁹ The EU's new ecocide law may still let environmental criminals get away with it

⁹⁰ EUROJUST

⁹¹ EUROJUST

⁹² Michael J. Lynch., Green Criminology and Environmental Crime, 2020, σελ. 56

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

2.1 Περιβαλλοντικά εγκλήματα στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης

Τα εγκλήματα του λευκού κολάρου καταδεικνύουν ότι ο παγκοσμιοποιημένος καπιταλισμός βρίσκεται σε μια κατάσταση διαρκούς κρίσης, εκτεθειμένος σε δομικές αντιφάσεις και συγκρούσεις.⁹³ Η συνταγματική του υπόσταση πλήττεται, καθώς πίσω από την επίσημη ρητορική και τις δημοσιονομικές διακηρύξεις του αναπτύσσονται διαρκείς παρακρατικές δραστηριότητες.⁹⁴ Αυτές οι πρακτικές αποδεικνύουν την αδυναμία του να συμμορφωθεί ακόμη και με τους τυπικούς κανόνες της δημοκρατικής διαδικασίας κι επιπλέον ακόμη και με τους εκάστοτε νόμους.⁹⁵ Σε αυτό το πλαίσιο, ο θανάσιμος ανταγωνισμός ανάμεσα στις ελίτ επιτείνει τη διάλυση των θεσμικών δεσμών που υποτίθεται ότι συγκρατούν το σύστημα.⁹⁶ Πρόκειται για μια διάσταση που αφορά τον τρόπο με τον οποίο τα κρατικό εταιρικά εγκλήματα στον σύγχρονο καπιταλισμό συνδέονται με τα εγκλήματα της παγκοσμιοποίησης, στο πλαίσιο των δράσεων και στρατηγικών υπερεθνικών οργανισμών.⁹⁷

28

Η άνιση κατανομή των πόρων που δημιουργεί η παγκοσμιοποίηση του καπιταλιστικού συστήματος είναι κάτι που συναντάμε καθημερινά γύρω μας. Οι ανεπτυγμένες χώρες, με τη δύναμη που έχουν στα χέρια τους εκμεταλλεύονται τις φτωχότερες χώρες, παίρνοντας τους φυσικούς πόρους για να καλύψουν τις δικές τους υπερβολικές ανάγκες.⁹⁸ Εδώ όμως δεν πρόκειται μόνο για οικονομικό θέμα· πρόκειται για κάτι που έχει τεράστιο κόστος για το περιβάλλον και τις κοινωνίες που επηρεάζονται. Οι φτωχές χώρες που είναι οι πιο εύπορες στον πλούτο της φύσης, συχνά καταλήγουν να είναι κι οι πιο χαμένες με τους τρόπους που τις εκμεταλλεύονται.⁹⁹ Το έδαφός τους καταστρέφεται, οι πόροι τους εξαντλούνται κι οι άνθρωποι τους ζουν τις

⁹³ Χουλιάρας Α., Εγκλήματα των ισχυρών, 2019., σελ. 73

⁹⁴ Α.Π. Συκιώτου, Παγκοσμιοποίηση και Αντεγκληματική Πολιτική, Crime in Crisis.

⁹⁵ Γασπαρινάτου Μ. Εγκλήματα των ισχυρών, 2019., σελ. 173

⁹⁶ Γ.Α. Αντωνόπουλος / Γ. Παπανικολάου, «Καπιταλισμός χωρίς άδεια»: η ελληνική περίπτωση, Crime in Crisis

⁹⁷ Κουρούτζας Χ., Εγκλήματα των ισχυρών, 2019, σελ.134

⁹⁸ Michael J. Lynch, 2020, Green Criminology and Environmental Crime, σελ. 53

⁹⁹ Του ιδίου

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

συνέπειες της κλιματικής αλλαγής που οι ίδιες οι χώρες τους στο ελάχιστο προκάλεσαν. Όλα αυτά, για να έχουν τη δυνατότητα οι ανεπτυγμένες χώρες να συνεχίσουν τον τρόπο ζωής τους αδιατάρακτα.¹⁰⁰ Ουσιαστικά, δε γίνεται λόγος μόνο για θέμα περιβαλλοντικής καταστροφής, αλλά και για ζήτημα δικαιοσύνης. Πώς γίνεται οι ίδιοι που εκμεταλλεύονται τους πόρους να είναι κι οι μόνοι που απολαμβάνουν τα οφέλη τους; Είναι φανερό ότι η λύση δε μπορεί να έρθει από τα ίδια τα συστήματα που δημιουργούν το πρόβλημα. Χρειάζεται κάτι πιο ουσιαστικό. Εδώ είναι αναγκαίες παγκόσμιες πολιτικές που να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν αυτή την ανισορροπία, δίνοντας προτεραιότητα στο περιβάλλον και στους ανθρώπους που το προστατεύουν.¹⁰¹

Η έννοια των εγκλημάτων του λευκού κολάρου παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το 1939 από τον Edwin Sutherland, ο οποίος έφερε μια επαναστατική αλλαγή στην κατανόηση του εγκλήματος.¹⁰² Αντί να επικεντρωθεί στα εγκλήματα των χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων, ανέδειξε τη σημασία των παραβάσεων που διαπράττουν άτομα με οικονομική ισχύ και κοινωνική επιρροή.¹⁰³ Με παραδείγματα όπως οι απάτες, η διαφθορά κι οι παραβιάσεις της νομοθεσίας από εταιρείες, ο Sutherland έδειξε ότι το έγκλημα δεν είναι μόνο θέμα φτώχειας ή περιθωριοποίησης.¹⁰⁴

Τα εγκλήματα της παγκοσμιοποίησης περιγράφουν τις κοινωνικές βλάβες που προκαλούνται σε μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες, εξαιτίας πολιτικών που επιβάλλονται από υπερεθνικούς οργανισμούς όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.¹⁰⁵ Αυτές οι στρατηγικές πολιτικής κι οικονομίας, οι οποίες κατά κόρον προσαρμόζονται στα συμφέροντα ισχυρών κρατών και πολυεθνικών επιχειρήσεων, έχουν σοβαρές συνέπειες, οι οποίες συχνά περιλαμβάνουν απώλεια ανθρώπινων ζωών, κυρίως στις λεγόμενες αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς και σοβαρές

¹⁰⁰ Lynch, M. J., & Long, M. A. 2022, σελ. 258

¹⁰¹ Michael J. Lynch, 2020, Green Criminology and Environmental Crime, σελ. 53 - 54

¹⁰² Sutherland, E. H. (1940). White Collar Criminality.

¹⁰³ Βιδάλη Σ. (2017). Πέρα από τα όρια, σελ. 132

¹⁰⁴ Sutherland, E. H. (1940). White Collar Criminality.

¹⁰⁵ Γεωργουλας Σ., Εγκλήματα των ισχυρών, 2019., σελ.50

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

επιπτώσεις στο περιβάλλον. Όπως υποστηρίζουν οι David Friedrichs και Jessica Friedrichs, το κόστος αυτών των πολιτικών είναι τεράστιο για τους πληθυσμούς που πλήττονται.¹⁰⁶ Δυστυχώς όμως, το παιχνίδι εδώ υφίσταται μεταξύ των μεγάλων επιχειρήσεων, όπου ναι μεν, ενδέχεται σε κάποια σημεία να έχουν έντονη αντιπαράθεση με τους νομοθέτες, αλλά στο τέλος πάντα κερδισμένοι βγαίνουν οι κατέχοντες του χρήματος. Άρα οι ισχυροί εξασφαλίζουν εν τέλει τους νόμους με το μέρος τους.¹⁰⁷

Το έγκλημα που συνδέεται με το κράτος και τις εταιρείες στον τομέα που αφορά τα περιβαλλοντικά θέματα, σχετίζεται με τις αβέβαιες διακρίσεις μεταξύ νόμιμων και παράνομων πρακτικών, καθώς και με τις διεθνικές ροές χρημάτων που επηρεάζονται από την παγκοσμιοποίηση.¹⁰⁸ Τα κρατικό - εταιρικά εγκλήματα θέτουν σοβαρή απειλή για το περιβάλλον και τις κοινωνίες μας, καθώς συνδυάζουν τη δύναμη του κράτους με τα συμφέροντα μεγάλων εταιρειών.¹⁰⁹ Όπως αναφέρουν οι Kramer και Michalowski, πρόκειται για παράνομες ή ηθικά αμφισβητούμενες πράξεις που έχουν ως στόχο τη μεγιστοποίηση κερδών ή την προώθηση εθνικών συμφερόντων.¹¹⁰ Στον τομέα του περιβάλλοντος, αυτό μεταφράζεται σε ενέργειες όπως η παράνομη εξόρυξη φυσικών πόρων, η ρύπανση από βιομηχανικές δραστηριότητες κι η παραβίαση περιβαλλοντικών κανονισμών.¹¹¹ Στην ουσία, αυτές οι συνεργασίες κάνουν τα περιβαλλοντικά εγκλήματα πιο σύνθετα, αλλά και πιο δύσκολο να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά.¹¹²

Το πλήγμα που προκαλούν τέτοιες πρακτικές είναι τεράστιο και συχνά μη αναστρέψιμο.¹¹³ Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αποψίλωση του Αμαζονίου, όπου κυβερνήσεις κι εταιρείες συνεργάζονται για τη γεωργική επέκταση, αγνοώντας

¹⁰⁶ Του ιδίου

¹⁰⁷ Βασιλαντωνοπούλου Β., 2014, Λευκά κολάρα και οικονομικό έγκλημα, σελ. 67 -68

¹⁰⁸ Κουρούτζας Χ., Εγκλήματα των ισχυρών, 2019, σελ.124

¹⁰⁹ Michael J. Lynch 1 and Michael A. Long, Green Criminology, σελ. 259

¹¹⁰ Melissa L. Rorie, The Handbook of White-Collar Crime, 2019, σελ. 129-130

¹¹¹ Melissa L. Rorie, The Handbook of White-Collar Crime, 2019, σελ. 130-131

¹¹² Melissa L. Rorie, The Handbook of White-Collar Crime, 2019, σελ. 131

¹¹³ White, R. 2011., Transnational Environmental Crime: Toward an Eco-Global Criminology. σελ. 6

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

τις σοβαρές συνέπειες για τη φύση και το παγκόσμιο κλίμα. Άλλο παράδειγμα είναι η κατάσταση στη Νιγηρία, όπου οι πετρελαϊκές εταιρείες, με τη στήριξη των αρχών, προκαλούν τεράστια περιβαλλοντική ρύπανση, επηρεάζοντας τη ζωή των τοπικών κοινοτήτων.¹¹⁴ Τέτοιες περιπτώσεις, φανερώουν πώς η συνεργασία μεταξύ κράτους κι επιχειρήσεων μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις, όχι μόνο στο περιβάλλον αλλά και στους ανθρώπους που εξαρτώνται από αυτό.¹¹⁵

Η επιχειρηματική δραστηριότητα, όταν αγνοεί της ηθικές και νομικές δεσμεύσεις, μπορεί να αποτελέσει τον πιο βασικό παράγοντα της δημιουργίας των περιβαλλοντικών εγκλημάτων¹¹⁶. Σε πολλές των περιπτώσεων, οι εταιρείες παραβιάζουν κανονισμούς για να μειώσουν λειτουργικά κόστη, προβαίνοντας πρακτικές όπως η ανεξέλεγκτη διάθεση τοξικών αποβλήτων¹¹⁷. Παράλληλα, εξορυκτικές δραστηριότητες συχνά υλοποιούνται χωρίς τις απαιτούμενες περιβαλλοντικές μελέτες, με αποτέλεσμα την καταστροφή οικοσυστημάτων και τη διατάραξη της φυσικής ισορροπίας.¹¹⁸ Επιπλέον, ορισμένες επιχειρήσεις υιοθετούν πρακτικές greenwashing, παρουσιάζοντας μια εικόνα ψευδής βιωσιμότητας που αποκρύπτει περιβαλλοντικά επιζήμιες δραστηριότητες.¹¹⁹

31

2.2 Κριτική Εγκληματολογία

Η κριτική εγκληματολογία αναδεικνύει την αδυναμία των κρατικών μηχανισμών να ελέγξουν αποτελεσματικά τέτοιες πρακτικές, ενισχύοντας την

¹¹⁴ Melissa L. Rorie, The Handbook of White-Collar Crime, 2019, σελ. 130-131

¹¹⁵ Lynch, M. J., & Long, M. A. 2022, σελ. 263

¹¹⁶ White R., 2018, Transnational Environmental Crime, σελ. 34

¹¹⁷ White R., 2018, Transnational Environmental Crime, σελ. 35 - 36

¹¹⁸ Situ Y., & Emmons D., 2000, Environmental Crime, σελ. 79 - 80

¹¹⁹ Laufer W. S., 2003, Social accountability and corporate greenwashing, σελ. 257 - 259

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

ανάπτυξη μιας κουλτούρας ατιμωρησίας.¹²⁰ Η ανοχή σε τέτοιες συμπεριφορές, όχι μόνο διευκολύνει την αναπαραγωγή περιβαλλοντικών παραβάσεων, αλλά υπογραμμίζει κιόλας την επιτακτική ανάγκη για πιο αυστηρή εποπτεία, για μεγαλύτερη λογοδοσία και την προώθηση μιας επιχειρηματικής ηθικής που θα σέβεται το περιβάλλον και τις μελλοντικές γενιές.¹²¹

Η κριτική εγκληματολογία ως θεωρητικό κι ερευνητικό πεδίο έχει αναδείξει τη σημασία της κατανόησης του εγκλήματος, πέρα από απομονωμένα περιστατικά και πράξεις, τοποθετώντας το στο ευρύτερο κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο στο οποίο διαμορφώνεται κι εν συνεχεία εξελίσσεται.¹²² Αντί να θεωρεί το έγκλημα ως μία σειρά ατομικών επιλογών ή γεγονότων που λαμβάνουν χώρα σε απομόνωση, η κριτική εγκληματολογία εστιάζει στις κοινωνικές, πολιτικές κι οικονομικές συνθήκες που κατά κύριο λόγο το γεννούν.¹²³ Αυτές του είδους οι συνθήκες συνδέονται άμεσα με τις δομές της εξουσίας, τις σχέσεις κυριαρχίας και τις κοινωνικές ανισότητες που διαπερνούν τις κοινωνίες και που συχνά ενισχύονται από το κράτος και τους ισχυρούς κοινωνικούς θεσμούς.¹²⁴ Ειδικότερα, η κριτική εγκληματολογία αναγνωρίζει το έγκλημα ως ένα κοινωνικό φαινόμενο που εξαρτάται από τις ευρύτερες κοινωνικές κι οικονομικές δυναμικές, οι οποίες συνήθως, προστατεύουν ή επιτρέπουν τη διαίωνιση των ανισοτήτων και της καταπίεσης.¹²⁵ Μέσα από αυτή την οπτική, τα εγκλήματα δεν εκλαμβάνονται απλώς ως αποτέλεσμα ατομικής παθολογίας, αλλά ως προϊόντα κοινωνικών, πολιτικών κι οικονομικών συστημάτων που επιδιώκουν τη διατήρηση και την αναπαραγωγή της εξουσίας σε βάρος των πιο ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.¹²⁶

Από την άλλη πλευρά, η πράσινη εγκληματολογία εισάγει μία πιο διευρυμένη αντίληψη για την έννοια του εγκλήματος σε σχέση με την κριτική εγκληματολογία,

¹²⁰ Lynch M. J., Stretesky P. B., & Burns, R. G., 2013, Green Criminology, σελ. 43

¹²¹ South N., Brisman A., & Beirne P. 2013, A Green Criminology Perspective, σελ. 103 -105

¹²² Chambliss, W., 1989, State-Organized Crime and the Process of Lawmaking, σελ. 53 - 54

¹²³ Κουλούρης Ν.Κ., Εγκλήματα των ισχυρών, 2019, σελ. 33

¹²⁴ Tombs, S., Whyte, D., 2007, Political Economy, Green Criminology, and the Law. σελ. 753

¹²⁵ Κουλούρης Ν.Κ., Εγκλήματα των ισχυρών, 2019, σελ. 33

¹²⁶ Tombs, S., Whyte, D., 2007, Political Economy, Green Criminology, and the Law. σελ. 753 - 755

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

επεκτείνοντας τη συζήτηση πέρα από τα παραδοσιακά εγκλήματα κατά των ατόμων και της περιουσίας, εστιάζοντας στα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος.¹²⁷ Η πράσινη εγκληματολογία αναγνωρίζει πως η καταστροφή του περιβάλλοντος, η ρύπανση κι η εξάντληση των φυσικών πόρων από κρατικούς κι εταιρικούς φορείς συνιστούν σοβαρές εγκληματικές πράξεις, οι οποίες δεν πλήττουν μόνο το φυσικό κόσμο αλλά και τις κοινωνίες στο σύνολό τους.¹²⁸ Τούτη η μορφή εγκλήματος έχει αναγνωριστεί ως μία από τις πιο καταστροφικές, καθώς οι συνέπειές της είναι συχνά μη αναστρέψιμες κι επηρεάζουν άμεσα τις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως οι φτωχοί κι οι πληθυσμοί που ζουν κοντά σε περιοχές βιομηχανικής παραγωγής ή φυσικών πόρων.¹²⁹

Η πράσινη εγκληματολογία αν κι είναι σχετικά νέα στον εγκληματολογικό χώρο, προσφέρει μία κριτική προσέγγιση που προεκτείνει τις παραδοσιακές εγκληματολογικές θεωρίες, υπογραμμίζοντας τη σημασία της αλληλεπίδρασης μεταξύ της εκμετάλλευσης του περιβάλλοντος και των κοινωνικών ανισοτήτων.¹³⁰ Επι της ουσίας, η πράσινη εγκληματολογία δεν περιορίζεται μόνο στην καταγραφή κι στην ανάλυση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων, αλλά αναγνωρίζει τη θεσμική και πολιτική διάσταση αυτών των εγκλημάτων, εστιάζοντας στην ανάγκη για πολιτική και κοινωνική αλλαγή.¹³¹ Προτείνοντας ότι τα περιβαλλοντικά εγκλήματα αποτελούν αποτέλεσμα της διαρθρωτικής ανισότητας, η πράσινη εγκληματολογία ανοίγει το δρόμο για την κατανόηση της σύνδεσης μεταξύ των οικολογικών καταστροφών και των υπερβολικών οικονομικών συμφερόντων που συχνά συνδέονται με τα κρατικό εταιρικά εγκλήματα.¹³² Είναι φανερό ότι η επέκταση της κριτικής εγκληματολογίας στην περιβαλλοντική διάσταση αποτελεί μία σημαντική συμβολή στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης θεωρίας της εγκληματικότητας που αφορά τη συνύπαρξη της

¹²⁷ Lynch, M. J., Stretesky, P. B., 2003, *The Political Economy of Green Criminology*, σελ. 23 -24

¹²⁸ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα, σελ. 385

¹²⁹ Fitzgerald, M., 2012, *Green Criminology*

¹³⁰ Michael J. Lynch., *Green Criminology and Environmental Crime*, 2020, σελ. 56

¹³¹ Beime, P., 1993, *Toward a Green Criminology*, σελ. 39

¹³² Gary Potter, *What is green criminology?*, σελ. 9

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

ανθρώπινης κοινωνίας με το φυσικό περιβάλλον, αποδεικνύοντας ότι το έγκλημα δεν αφορά μόνο την ανθρώπινη αλληλεπίδραση, αλλά και τη σχέση μας με το περιβάλλον μας και τους φυσικούς πόρους.¹³³

Η κριτική εγκληματολογία είναι μια θεωρητική προσέγγιση που απορρίπτει τις παραδοσιακές θεωρίες του εγκλήματος, οι οποίες επικεντρώνονται κυρίως σε ατομικές πράξεις και προσωπικές συμπεριφορές. Απεναντίας, αυτή η σχολή σκέψης προτιμά να εξετάσει το έγκλημα ως ένα κοινωνικό φαινόμενο που παράγεται από ευρύτερες κοινωνικές, πολιτικές κι οικονομικές συνθήκες.¹³⁴ Η κριτική εγκληματολογία υποστηρίζει ότι οι πράξεις εγκλήματος δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται μεμονωμένα, αλλά σε σχέση με τις δομές εξουσίας που διαμορφώνουν τις συνθήκες υπό τις οποίες εμφανίζεται το έγκλημα.¹³⁵ Αυτή η προσέγγιση υποδεικνύει τις κοινωνικές αδικίες που επιβιώνουν μέσα από την ανισότητα και την εκμετάλλευση των πιο ευάλωτων ομάδων, επίσης ενισχύει την αντίληψη ότι οι εξουσιαστικές δομές, όπως οι κυβερνήσεις κι οι επιχειρηματικές ελίτ, δεν είναι απλώς παθητικοί παρατηρητές του εγκλήματος, αλλά ενεργοί παράγοντες στη δημιουργία και την ενίσχυση των κοινωνικών προβλημάτων που οδηγούν σε εγκληματική δραστηριότητα.¹³⁶

Η κριτική εγκληματολογία δεν αποδέχεται τις ατομικιστικές αιτίες για το έγκλημα, οι οποίες επικεντρώνονται στην ανάλυση της ατομικής συμπεριφοράς και των προσωπικών επιλογών.¹³⁷ Αντ' αυτού, επικεντρώνεται στην κατανόηση των κοινωνικών συστημάτων που προάγουν το έγκλημα μέσω της διατήρησης των ανισοτήτων.¹³⁸ Ενστερνίζεται την άποψη ότι η εγκληματικότητα είναι συχνά το αποτέλεσμα των κοινωνικών και πολιτικών δομών που εξυπηρετούν τα συμφέροντα των κυρίαρχων ομάδων στην κοινωνία.¹³⁹ Αυτές οι δομές ενδεχομένως να

¹³³ Beirne, P., 1993, *Toward a Green Criminology*, σελ. 42

¹³⁴ Κουλούρης Ν.Κ., *Εγκλήματα των ισχυρών*, 2019, σελ. 33

¹³⁵ Hillyard, P., & Tombs, S., 2004, *Harm and Crime*.

¹³⁶ Young, J., 2003, *The Criminological Imagination*. σελ. 112

¹³⁷ Βασιλαντωνοπούλου Β., 2014, *Λευκά κολάρα και οικονομικό έγκλημα*, σελ. 80

¹³⁸ Μιχαλοπούλου Ε., *Εγκλήματα των ισχυρών*, 2019, σελ. 334

¹³⁹ Giddens, A., 2009. *Sociology*. Polity Press, σελ. 210

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

αναπαράγουν το έγκλημα, ενδυναμώνοντας την κοινωνική κι οικονομική αδικία, χωρίς να αναγνωρίζουν ή να αντιμετωπίζουν τις θεμελιώδεις αιτίες του εγκλήματος.¹⁴⁰

Επιπλέον, η κριτική εγκληματολογία συνδέει το έγκλημα με τις πολιτικές και τις οικονομικές διαδικασίες και ρυθμίσεις, εστιάζοντας στην ανάλυση του κράτους και των εταιρικών συμφερόντων ως καθοριστικούς παράγοντες στη διάπραξη εγκληματικών πράξεων.¹⁴¹ Επίσης, αναγνωρίζει ότι η εγκληματικότητα συχνά ενισχύεται από το οικονομικό συμφέρον και τις πολιτικές στρατηγικές που ενισχύουν όπως ήδη αναφέραμε, τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες.¹⁴² Ο τρόπος που οι κρατικοί μηχανισμοί αναπτύσσουν σχέση αμοιβαίας υποστήριξης με τα συμφέροντα των εταιρειών, προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα των ισχυρών, διευκολύνει τη συνέχιση και την ενίσχυση της εγκληματικής συμπεριφοράς, ενώ παράλληλα παραβλέπει ή συγκαλύπτει τις συνέπειες αυτών των εγκλημάτων.¹⁴³

35

Είναι κατανοητό ότι η κριτική εγκληματολογία δεν περιορίζεται μόνο στην ανάλυση των πράξεων παράβασης του νόμου, αλλά και στις θεσμικές διαδικασίες και πρακτικές που επιτρέπουν την εκμετάλλευση, την καταπίεση και τη διαιώνιση των κοινωνικών ανισοτήτων.¹⁴⁴ Παράλληλα, αναγνωρίζει ότι τα κρατικό εταιρικά εγκλήματα, όπως οι περιβαλλοντικές καταστροφές, είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τα συμφέροντα των ισχυρών και τις πολιτικές που προστατεύουν τα συμφέροντά τους, τις περισσότερες φορές εις βάρος του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος.¹⁴⁵ Η κριτική εγκληματολογία προτείνει ότι η κατανόηση των συνδέσεων μεταξύ του κράτους και των εταιρειών είναι ζωτικής σημασίας για την αποκάλυψη και την αντιμετώπιση αυτών των εγκλημάτων, τα οποία τις περισσότερες φορές αγνοούνται ή υποτιμούνται από τις κυρίαρχες θεωρίες εγκλήματος.¹⁴⁶

¹⁴⁰ Giddens, A., 2009. Sociology. Polity Press, σελ. 211

¹⁴¹ Βιδάλη Σ. (2017). Πέρα από τα όρια, σελ. 164

¹⁴² Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Αποκλίνουσα Συμπεριφορά και Ποινικό Φαινόμενο, σελ. 252

¹⁴³ Βιδάλη Σ. (2017). Πέρα από τα όρια, σελ. 163-166

¹⁴⁴ Giddens, A., 2009. Sociology. Polity Press, σελ. 216

¹⁴⁵ Tombs, S., Whyte, D., 2007, Political Economy, Green Criminology, and the Law. σελ. 759

¹⁴⁶ Hillyard, P., & Tombs, S., 2004, Harm and Crime.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

2.3 Σχέση Κριτικής και Πράσινης Εγκληματολογίας

Η πράσινη εγκληματολογία προσθέτει μια ευρύτερη κατανόηση της έννοιας του εγκλήματος, μέσα από την αναγνώριση ότι οι εγκληματικές πράξεις δεν περιορίζονται μόνο στις ανθρώπινες κοινωνίες, αλλά περιλαμβάνουν και τις βλαβερές συνέπειες για τον φυσικό περιβάλλον.¹⁴⁷ Η εν λόγω προσέγγιση διευρύνει τη συμβατική έννοια του εγκλήματος ώστε να μπορέσει να αγκαλιάσει τις σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις που προκαλούνται από τις ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως η κλιματική αλλαγή, η μείωση της βιοποικιλότητας κι η μόλυνση των φυσικών πόρων.¹⁴⁸ Τα περιβαλλοντικά εγκλήματα δεν αφορούν μόνο τη μεμονωμένη προσπάθεια ατόμων ή οργανώσεων να αποκτήσουν οικονομικό όφελος καταστρέφοντας το φυσικό περιβάλλον. Αντίθετα, αποτελούν συχνά εκφάνσεις ενός ευρύτερου κοινωνικού και πολιτικού πλαισίου που όχι μόνο επιτρέπει αλλά και ενθαρρύνει τέτοιες δραστηριότητες.¹⁴⁹ Οι κοινωνικές ανισότητες, οι ανεπαρκείς ρυθμιστικοί μηχανισμοί, καθώς κι η πολιτική ανοχή ή ακόμη κι υποστήριξη προς τις πρακτικές που βλάπτουν το περιβάλλον, διαμορφώνουν το έδαφος στο οποίο αναπτύσσονται κι ευδοκιμούν αυτά τα εγκλήματα.¹⁵⁰ Συγκεκριμένα, η θεσμοθετημένη αδράνεια των κυβερνήσεων κι οι ισχυρές σχέσεις που συχνά διατηρούν με μεγάλες εταιρείες, δημιουργούν ένα καθεστώς που διευκολύνει τη συνέχιση των εγκλημάτων αυτών κατά το φυσικό περιβάλλον. Αυτή η συνεργασία κρατικών κι εταιρικών συμφερόντων βοηθάει στην ταχύτερη συστηματική περιβαλλοντική υποβάθμιση, καθώς προωθεί πολιτικές που ευνοούν τη βραχυπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη εις βάρος της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης.¹⁵¹

¹⁴⁷ P. Beirne, N. South, 2007, Issues in Green Criminology

¹⁴⁸ White, R., 2018. Green Criminology, σελ. 23

¹⁴⁹ Brisman, A., 2014, On theory and meaning in green criminology, σελ. 23

¹⁵⁰ Brisman, A. and South, N., 2020, A criminology of extinction, σελ. 19

¹⁵¹ Lynch, M. J., Long, M. A., & Stretesky, P. B., 2019, Green Criminology, σελ. 45

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Μέσα από αυτή την προσέγγιση, η πράσινη εγκληματολογία συνδέει άμεσα τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος με τις κοινωνικές ανισότητες και κατ' επέκταση με την κριτική εγκληματολογία, υπογραμμίζοντας τις πρακτικές καταπίεσης που υιοθετούνται από μεγάλες εταιρείες και τα κράτη.¹⁵² Οι ενέργειες αυτές, όπως η εκτεταμένη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων κι η μεγάλη βιομηχανική ρύπανση δεν είναι απλώς εκδηλώσεις περιβαλλοντικής αδιαφορίας, αλλά συνδέονται με δομικές ανισότητες που επηρεάζουν τις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, καθώς άμεσα κι έμμεσα ολόκληρο τον πληθυσμό της γης.¹⁵³ Οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες βρίσκονται αντιμέτωπες με αυξημένη περιβαλλοντική υποβάθμιση και κοινωνικό αποκλεισμό, γεγονός που υπογραμμίζει την πολιτική διάσταση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων.¹⁵⁴

Μια από τις πλέον ανησυχητικές όψεις της περιβαλλοντικής εγκληματικότητας είναι η σύνθετη κι αμοιβαία επωφελής σχέση μεταξύ κρατικών και εταιρικών συμφερόντων, μια ολοφάνερη συμβιωτική σχέση.¹⁵⁵ Η πράσινη εγκληματολογία επισημαίνει ότι οι κρατικοί θεσμοί, αντί να λειτουργούν ως μηχανισμοί εποπτείας και προστασίας του περιβάλλοντος, συχνά παραμελούν το ρόλο τους, επιτρέποντας ή ακόμη και διευκολύνοντας πρακτικές που βλάπτουν ανεπανόρθωτα τον πλανήτη.¹⁵⁶ Πολλές φορές, οι κυβερνήσεις υιοθετούν πολιτικές που ευνοούν την οικονομική ανάπτυξη με οποιοδήποτε κόστος, υποβαθμίζοντας τη σημασία της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Επομένως, δεν πρόκειται μόνο για αδράνεια ή αδιαφορία αλλά και για την ενεργό συμμετοχή στην ενίσχυση πρακτικών που καταστρέφουν το περιβάλλον στο όνομα του χρήματος.¹⁵⁷

Η εκτεταμένη ρύπανση του Δέλτα του ποταμού Νίγηρα στη Νιγηρία αποτελεί μια κραυγαλέα περίπτωση περιβαλλοντικής εγκληματικότητας που συνδέεται άρρηκτα

¹⁵² Gibbs, C., Gore, M.L., McGarrell, E.F. and Rivers, L.,2010, σελ. 52

¹⁵³ Goyes, D.R. and South, N.,2017, Green criminology before "green criminology, σελ. 167

¹⁵⁴ South, N., & Brisman, A.,2013, Routledge International Handbook of Green Criminology, σελ. 112

¹⁵⁵ Lynch, M. J., Long, M. A., & Stretesky, P. B.,2019, Green Criminology, σελ. 47

¹⁵⁶ Hallsworth, S.,2000, Rethinking the punitive turn, σελ. 146

¹⁵⁷ Hillyard, P., & Tombs, S.,2007, Beyond Criminology, σελ. 85

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

με τη συνεργασία μεταξύ πολυεθνικών εταιρειών και κρατικών φορέων. Η περιοχή γνωστή για τη βιοποικιλότητά της, έχει υποστεί σοβαρές περιβαλλοντικές ζημιές εξαιτίας των διαρροών πετρελαίου και της ανεξέλεγκτης εκμετάλλευσης φυσικών πόρων.¹⁵⁸ Οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην περιοχή απολαμβάνουν ευνοϊκές συνθήκες λόγω της έλλειψης αυστηρών κανονισμών, ενώ οι τοπικές αρχές συχνά κλείνουν τα μάτια μπροστά στις περιβαλλοντικές καταστροφές. Αυτή η δραστηριότητα έχει ως αποτέλεσμα τη μόλυνση του εδάφους και του νερού, καθιστώντας την αγροτική κι αλιευτική δραστηριότητα σχεδόν αδύνατη, ενώ παράλληλα, επηρεάζει σοβαρά τη δημόσια υγεία.¹⁵⁹

Επιπλέον, οι προσπάθειες των τοπικών κοινοτήτων να διαμαρτυρηθούν καταστέλλονται βίαια, με τη χρήση στρατιωτικής δύναμης ή άλλων κατασταλτικών μέτρων. Αυτή η κατάσταση αποδεικνύει πώς η περιβαλλοντική εγκληματικότητα είναι στενά συνδεδεμένη με κοινωνικές ανισότητες, καθώς οι φτωχότερες και πιο ευάλωτες κοινότητες υφίστανται δυσανάλογα μεγάλο βάρος των συνεπειών, ενώ οι πολυεθνικές αποκομίζουν τεράστια οικονομικά οφέλη.¹⁶⁰ Η περίπτωση της Νιγηρίας είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα, του πώς η περιβαλλοντική καταστροφή αντικατοπτρίζει τις παγκόσμιες ανισότητες.¹⁶¹ Οι τοπικές κοινότητες δεν έχουν πρόσβαση σε πόρους ή θεσμούς που θα τους επέτρεπαν να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους, ενώ τα κράτη, αντί να προστατεύουν τα οικοσυστήματα, κάνουν τα στραβά μάτια στις εταιρείες.¹⁶² Η πράσινη εγκληματολογία, συνδυάζοντας την περιβαλλοντική και την κριτική ανάλυση, φωτίζει τη δομική αδικία που διαιωνίζεται από αυτές τις σχέσεις εξουσίας.¹⁶³

Μια κριτική ανάλυση αποκαλύπτει ότι αυτή η δυναμική δεν είναι τυχαία.¹⁶⁴ Οι ισχυροί δεσμοί μεταξύ κυβερνήσεων κι επιχειρήσεων οδηγούν σε νομοθετικές και

¹⁵⁸ Watts, M., 2010, Petro-Violence, σελ. 26

¹⁵⁹ Watts, M., 2010, Petro-Violence,, σελ. 28 -29

¹⁶⁰ Okonta, I., & Douglas, O., 2003, Where Vultures Feast, σελ. 146 -147

¹⁶¹ Okonta, I., & Douglas, O., 2003, Where Vultures Feast, σελ. 149

¹⁶² Okonta, I., & Douglas, O., 2003, Where Vultures Feast, σελ. 149 -150

¹⁶³ White, R. (2018)., Green Criminology, σελ. 67

¹⁶⁴ Lynch, M. J., Long, M. A., & Stretesky, P. B., 2019, Green Criminology, σελ. 51

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

πολιτικές αποφάσεις που προάγουν την εκμετάλλευση φυσικών πόρων.¹⁶⁵ Αυτές οι πολιτικές, ενώ παρουσιάζονται ως απαραίτητες για την οικονομική ανάπτυξη, ουσιαστικά διαιωνίζουν τις κοινωνικές αδικίες και την περιβαλλοντική καταστροφή, με τους πλέον ευάλωτους πληθυσμούς να υφίστανται τις σοβαρότερες συνέπειες.¹⁶⁶

Η σύνδεση της πράσινης εγκληματολογίας με την κριτική εγκληματολογία επιτρέπει μια βαθύτερη κατανόηση της εξουσιαστικής δομής πίσω από τα περιβαλλοντικά εγκλήματα.¹⁶⁷ Η κριτική εγκληματολογία αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο οι διαρθρωτικές ανισότητες κι οι θεσμικές αδυναμίες επιτρέπουν την ατιμωρησία για τις μεγάλες εταιρείες που καταστρέφουν το περιβάλλον.¹⁶⁸ Τέτοιου είδους ενέργειες τα ΜΜΕ τις παρουσιάζουν ως κανονικότητα για την οικονομική ανάπτυξη, όμως επι του αποτελέσματος, αποτελούν παραδείγματα κρατικών-εταιρικών εγκλημάτων που υπονομεύουν τόσο το φυσικό περιβάλλον όσο και την παγκόσμια υγεία.¹⁶⁹

Η κριτική εγκληματολογία διαθέτει τα αναλυτικά εργαλεία για τη μελέτη αυτών των εγκλημάτων, εστιάζοντας στις σχέσεις εξουσίας και στον τρόπο που αυτές διαιωνίζουν την περιβαλλοντική καταστροφή.¹⁷⁰ Ο ρόλος του κράτους είναι συχνά καταλυτικός, καθώς λειτουργεί είτε ως συνεργός είτε ως διευκολυντής στη διαδικασία της περιβαλλοντικής υποβάθμισης.¹⁷¹ Η πράσινη εγκληματολογία, αξιοποιώντας την κριτική προσέγγιση, αποκαλύπτει το πως η οικονομική ανάπτυξη και τα συμφέροντα των ισχυρών συνδέονται άμεσα με τις περιβαλλοντικές αδικίες, παρέχοντας μια ολοκληρωμένη ανάλυση της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής διάστασης των περιβαλλοντικών εγκλημάτων.¹⁷²

¹⁶⁵ Lynch, M. J., Long, M. A., & Stretesky, P. B., 2019, Green Criminology, σελ. 51

¹⁶⁶ White, R., 2020, Climate Change Criminology, σελ. 45

¹⁶⁷ Green Criminology: Its Foundation in Critical Criminology and the Way Forward.

¹⁶⁸ Hall, M., Farrall, S., & Hayward, K., 2015, Criminology and Political Economy, σελ. 67

¹⁶⁹ Green Criminology: Its Foundation in Critical Criminology and the Way Forward.

¹⁷⁰ White, R. (2018), Green Criminology, σελ. 70

¹⁷¹ Green Criminology: Its Foundation in Critical Criminology and the Way Forward

¹⁷² White, R., 2020, Climate Change Criminology, σελ. 123

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Η κριτική εγκληματολογία ανέκαθεν εστιάζει στα εγκλήματα των ισχυρών, προσπαθώντας να αναδείξει το κακό και το έγκλημα που συχνά κρύβονται πίσω από δομές εξουσίας.¹⁷³ Ένας από τους πιο βασικούς της άξονες ήταν η κριτική απέναντι στην κατανάλωση και το καπιταλιστικό σύστημα, κάτι που συγκροτούσε τη βάση για την ανάπτυξη της πράσινης εγκληματολογίας.¹⁷⁴ Η πράσινη εγκληματολογία έκανε ένα μεγάλο βήμα, ανοίγοντας την οπτική της διάσταση στον μη ανθρώπινο κόσμο, και με αυτόν τον τρόπο ενίσχυσε τη σημασία της κριτικής εγκληματολογίας ειδικά στη σημερινή εποχή, όπου βιώνουμε περιβαλλοντική κρίση, κλιματική αλλαγή και πανδημίες.¹⁷⁵

Παραδοσιακά, η κριτική εγκληματολογία επικεντρωνόταν αποκλειστικά στον άνθρωπο σε σχέση με την κοινωνία. Ωστόσο, είναι ξεκάθαρο ότι σήμερα πρέπει να γίνει αλλαγή αυτής της προσέγγιση.¹⁷⁶ Ηθικά και μόνο, δε μπορούμε να αγνοούμε το φυσικό περιβάλλον και τα ζώα. Είναι απαραίτητο να αμφισβητήσουμε θεμελιώδεις αντιλήψεις και συνήθειες, όπως την εξάρτησή μας από την εκμετάλλευση των ζώων, είτε πρόκειται για το εμπόριο άγριας ζωής, τις βιομηχανικές φάρμες, τα ερευνητικά πειράματα ή ακόμα και τη μόδα.¹⁷⁷ Η πράσινη εγκληματολογία μας καλεί να δούμε τους «αόρατους» θύτες και θύματα, που για πολύ καιρό δεν είχαν θέση στην ανάλυση των εγκλημάτων.¹⁷⁸

Ένα παρα πολύ σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση είναι να απορρίψουμε διακρίσεις όπως ο σπισισμός, δηλαδή αυτή την πεποίθηση ότι τα ζώα έχουν μικρότερη ηθική αξία από τον άνθρωπο.¹⁷⁹ Όπως καταδικάζουμε τον ρατσισμό,

¹⁷³ White, R., 2013, Environmental Harm, σελ. 77

¹⁷⁴ White, R., 2018. Green Criminology, σελ 65

¹⁷⁵ Green Criminology: Its Foundation in Critical Criminology and the Way Forward

¹⁷⁶ South, N., 1998, A green field for criminology? σελ. 211

¹⁷⁷ Nurse, A., 2016, Animal Harm, σελ. 31

¹⁷⁸ White, R., 2013, Environmental Harm, σελ. 78

¹⁷⁹ Green Criminology: Its Foundation in Critical Criminology and the Way Forward

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

έτσι πρέπει να απορρίψουμε και την ιδέα ότι οι ανάγκες του ανθρώπου υπερισχύουν σε σχέση με τα υπόλοιπα ζωντανά πλάσματα, καθώς και της φύσης γενικότερα.¹⁸⁰ Αυτή η αλλαγή δεν είναι σημαντική μόνο για τα ζώα και το περιβάλλον, αλλά και για το ίδιο το μέλλον μας ως ανθρώπινα όντα. Η αλληλεξάρτησή μας με τα οικοσυστήματα είναι αναμφισβήτητη και αυτό δεν πρέπει να αγνοείται.¹⁸¹

¹⁸⁰ Cochrane, A., 2013, Animal Rights Without Liberation, σελ. 116

¹⁸¹ Green Criminology: Its Foundation in Critical Criminology and the Way Forward

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Κεφάλαιο 3

Νομοθετικά Πλαίσια και Πολιτικές αντιδράσεις

3. Υφιστάμενα διεθνή κι εθνικά νομικά πλαίσια για την καταπολέμηση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων

Η αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων αποτελεί μείζον θέμα, ιδιαίτερης σημασίας σε διεθνές επίπεδο, λόγω ότι οι επιπτώσεις τους υπερβαίνουν τα εθνικά όρια, επηρεάζοντας το περιβάλλον, την υγεία των ανθρώπων και των άλλων ζωντανών οργανισμών, την οικονομία καθώς και την κοινωνική σταθερότητα.¹⁸² Αυτά είναι τα εγκλήματα που περιλαμβάνουν παράνομη υλοτομία, εμπορία απειλούμενων ειδών, διακίνηση επικίνδυνων αποβλήτων χωρίς άδεια, ρύπανση φυσικών πόρων και συχνά συνδέονται με φαινόμενα όπως η διαφθορά κι η φοροδιαφυγή.¹⁸³ Οι επιπτώσεις τους απλώνονται πέρα από τις τοπικές κοινότητες, διαβρώνοντας τη βιωσιμότητα των φυσικών πόρων, τη βιοποικιλότητα και τη δυνατότητα των κοινοτήτων να διασφαλίζουν τις βιοτικές τους ανάγκες.¹⁸⁴ Σύμφωνα με εκτιμήσεις, οι παράτυπες οικολογικές δραστηριότητες προκαλούν οικονομικές ζημιές που υπολογίζονται σε δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως, ενώ η απορρύθμιση του οικολογικού ισοζυγίου καθιστά πιο δύσκολη την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs).¹⁸⁵ Η ανάγκη για ομοιογενή κι αποτελεσματικά νομικά πλαίσια είναι καθοριστική για την πρόληψη και την αντιμετώπιση αυτών των εγκλημάτων.¹⁸⁶ Επιπλέον, η διεθνής συνεργασία αποτελεί βασικό πυλώνα, καθώς τα εγκλήματα κατά της φύσης χαρακτηρίζονται από διακρατική διάσταση και σύνθετα συστήματα διακίνησης.¹⁸⁷

42

¹⁸² Taras Boiko, 2024, Protection of the Environment through Criminal Law, σελ. 15

¹⁸³ Fahad Y. Alkassaabeh, 2023, Legal Frameworks for Facing Environmental Pollution Crimes, σελ. 17

¹⁸⁴ UNEP, 2023, Environmental Rule of Law, Tracking Progress and Charting Future Directions, σελ. 8

¹⁸⁵ UNODC, 2023, Analysis on Environmental Crime Frameworks, σελ. 11

¹⁸⁶ UNEP, 2023, Environmental Rule of Law, Tracking Progress and Charting Future Directions, σελ. 3

¹⁸⁷ Fahad Y. Alkassaabeh, 2023, Legal Frameworks for Facing Environmental Pollution Crimes, σελ. 13

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Διεθνείς συμβάσεις, όπως η MARPOL, η CITES κι η Σύμβαση της Βασιλείας, έχουν καθορίσει τις βάσεις για την παγκόσμια προστασία των οικοσυστημάτων.¹⁸⁸ Οι εθνικές νομικές δομές, όπως αυτά της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Πολιτειών, εδραιώνουν αυτούς τους κανόνες εν μέσω εφαρμογής κι επιβολής τοπικών νομοθεσιών.¹⁸⁹ Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην πρόταση για την έννοια της οικοκτονίας, η οποία εξετάζεται για να αποτελέσει νέο αντικείμενο στο διεθνές ποινικό δίκαιο, ως μια πρόσφατη παραβατική δραστηριότητα με στόχο την αποτροπή σοβαρών περιβαλλοντικών καταστροφών.¹⁹⁰ Παρόλο αυτά, προκλήσεις όπως η μη σταθερή εφαρμογή των νομοθετικών εργαλείων μεταξύ των κρατών, αλλά οι περιορισμοί στις δυνατότητες επιβολής των κανόνων, απαιτούν επείγουσα ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας και της εναρμόνισης των νομοθεσιών.¹⁹¹

Το διεθνές νομικό πλαίσιο για την καταπολέμηση των εγκλημάτων που πλήττουν το περιβάλλον ενσωματώνει μια ακολουθία από σημαντικές συμφωνίες που στοχεύουν να διαφυλάξουν το περιβάλλον και να επιβάλουν ποινικές κυρώσεις για αυτές τις σοβαρές παραβιάσεις.¹⁹² Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης αποτελεί θεμέλιο λίθο για την προστασία του περιβάλλοντος μέσω του Ποινικού Δικαίου. Επίσης, αποτελεί βασικό πυλώνα για την εισαγωγή ποινικών κυρώσεων που αφορούν τη ρύπανση, την παράνομη διάχυση βλαβερών ουσιών και τη ζημία σε προστατευόμενες περιοχές.¹⁹³ Επιπλέον, το Άρθρο 9 της σύμβασης αυτής καθορίζει τη νομική ευθύνη των νομικών προσώπων για τα αδικήματα κατά του περιβάλλοντος.¹⁹⁴ Αυτές οι διατάξεις αποδεικνύουν την σημαντικότητα του προβλήματος, ώστε να ενθαρρύνονται οι χώρες να εφαρμόσουν αυστηρές κυρώσεις για τη διατήρηση της περιβαλλοντικής ακεραιότητας.¹⁹⁵

43

¹⁸⁸ Taras Boiko, 2024, Protection of the Environment through Criminal Law, σελ. 14

¹⁸⁹ Simmons & Simmons, 2023, Directive on Environmental Crime Proposal, σελ. 10

¹⁹⁰ Eleonora Bosio, 2023, The Environmental Protection under International Criminal Law, σελ. 16

¹⁹¹ UNODC, 2023, Analysis on Environmental Crime Frameworks, σελ. 18

¹⁹² Παπανικολάου Π., 2018, Λεξικό Εγκληματολογίας, σελ. 313

¹⁹³ Council of Europe., 1998, σελ. 5-6

¹⁹⁴ Council of Europe., 1998, σελ. 9

¹⁹⁵ Παπανικολάου Π., 2018, Λεξικό Εγκληματολογίας, σελ. 317

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Επιπλέον, αναγνωρίζονται ως βασικές διεθνείς συμφωνίες που ενδυναμώνουν το νομικό πλαίσιο. Η Σύμβαση MARPOL 1973, η οποία αποσκοπεί στην αποτροπή της θαλάσσιας ρύπανσης από πλοία και προστατεύει τα θαλάσσια περιβαλλοντικά συστήματα από τις αρνητικές συνέπειες της ρύπανσης.¹⁹⁶ Επίσης, η Σύμβαση της Βασιλείας 1989 έχει συνταχτεί για τη διακίνηση επικίνδυνων αποβλήτων και καταπολεμά τη λαθραία διακίνηση από τις ανεπτυγμένες στις αναπτυσσόμενες χώρες, προσφέροντας μέσο για την πρόληψη των περιβαλλοντικών εγκλημάτων που σχετίζονται με τα απόβλητα.¹⁹⁷ Επίσης, η Σύμβαση CITES εξασφαλίζει την τήρηση για περιορισμούς στην εμπορία των ειδών χλωρίδας και πανίδας, προστατεύοντας τα είδη υπό εξαφάνιση και την παγκόσμια βιοποικιλότητα.¹⁹⁸

Μεταξύ άλλων υπάρχει και το Ρωμαϊκό Καταστατικό, το οποίο υιοθετήθηκε το 1998 κι ίδρυσε το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (ΔΠΔ), ενσωματώνει προστατευτικούς κανονισμούς για το περιβάλλον στο άρθρο 8, παρ.2. Σύμφωνα με αυτό το καταστατικό, συνιστά έγκλημα πολέμου ή πρόκληση πολύ σοβαρών, εκτεταμένων και μακροπρόθεσμων βλαβών στο φυσικό περιβάλλον, εφόσον αυτές δε δικαιολογούνται από ανάγκη για στρατηγική ασφάλεια κι εκτελούνται εσκεμμένα.¹⁹⁹ Παρόλο που η διάταξη αυτή είναι σημαντική, χρησιμοποιείται αποκλειστικά για περιόδους ένοπλης σύγκρουσης, δημιουργώντας ένα εκτεταμένο κενό για την προστασία του περιβάλλοντος σε περιόδους ειρήνης.²⁰⁰

Τα τελευταία χρόνια όπως αναφερθήκαμε παραπάνω, έχει ενταθεί η συζήτηση γύρω από το ζήτημα της εισαγωγής της έννοιας της οικοκτονίας, ως πέμπτου διεθνούς εγκλήματος στο Καταστατικό του ΔΠΔ.²⁰¹ Η οικοκτονία, σύμφωνα με την πρόταση που κατατίθεται, ορίζεται ως κάθε παράνομη ή απερίσκεπτη πράξη που προκαλεί σοβαρή και μακροχρόνια βλάβη στο περιβάλλον, όπου υπάρχει πλήρης γνώση των

¹⁹⁶ International Maritime Organization., 1973, σελ. 12 - 14

¹⁹⁷ Basel Convention, 1989, σελ. 8 - 9

¹⁹⁸ CITES, 1973, Convention on International Trade in Endangered , σελ. 20 -21

¹⁹⁹ Eleonora Bosio, 2023, The Environmental Protection under International Criminal Law, σελ. 62

²⁰⁰ UNODC, 2023, Analysis on Environmental Crime Frameworks, σελ. 9

²⁰¹ Eleonora Bosio, 2023, The Environmental Protection under International Criminal Law, σελ. 64

«Μελισουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

συνεπειών της.²⁰² Αυτή η προσέγγιση ενδυναμώνει τη σχέση μεταξύ των περιβαλλοντικών εγκλημάτων και των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως η πρόσβαση σε καθαρό και σε αρμονικό οικολογικό σύστημα.²⁰³ Η εισαγωγή της οικοκτονίας στο διεθνές δίκαιο δεν περιορίζεται μόνο σαν νομική καινοτομία, αλλά και σαν μια ηθική και περιβαλλοντική αναγκαιότητα.²⁰⁴ Η ολοκλήρωση της διαδικασίας ένταξης στο Ρωμαϊκό Καταστατικό χρειάζεται τη στήριξη των κρατών-μελών του ΔΠΔ και την επικύρωση των εν λόγω τροποποιήσεων, το γεγονός αυτό αναδεικνύει τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας.²⁰⁵ Στην περίπτωση όπου εγκριθεί, η οικοκτονία θα αποτελέσει ένα πολύτιμο εργαλείο πρόληψης κι αποτροπής, προσφέροντας νομική βάση για την καταπολέμηση των εγκλημάτων σε βάρος της φύσης, τόσο σε καιρούς ειρήνης όσο και πολέμου.²⁰⁶

Το διεθνές περιβαλλοντικό δίκαιο έχει θεσπίσει μια σειρά από θεμελιώδεις αρχές, όπου αποσκοπούν στην προστασία των φυσικών πόρων και τη στήριξη της βιωσιμότητας σε παγκόσμιο επίπεδο.²⁰⁷ Αυτές οι περιβαλλοντικές αρχές καθοδηγούν τις διεθνείς κι εθνικές πολιτικές και συμφωνίες, δίνοντας τη διασφάλιση ότι η προστασία του περιβάλλοντος παραμένει ως η βασική προτεραιότητα.²⁰⁸ Κάποιες από τις πιο κρίσιμες αυτές αρχές είναι:

- Η αρχή της πρόληψης, πρόκειται για μια θεμελιώδη αρχή στο διεθνές περιβαλλοντικό δίκαιο κι έχει καθιερωθεί ευρέως ως ένα από τα πιο ισχυρά εργαλεία για την υπεράσπιση του φυσικού κόσμου.²⁰⁹ Αντλεί τη βάση της από την παραδοχή ότι τα κράτη πρέπει να λαμβάνουν μέτρα προτού

²⁰² UNEP, 2023, Environmental Rule of Law, Tracking Progress and Charting Future Directions, σελ. 13

²⁰³ Fahad Y. Alkassaabeh, 2023, Legal Frameworks for Facing Environmental Pollution Crimes, σελ. 16

²⁰⁴ Eleonora Bosio, 2023, The Environmental Protection under International Criminal Law, σελ. 64

²⁰⁵ UNODC, 2023, Analysis on Environmental Crime Frameworks, σελ. 12

²⁰⁶ Simmons & Simmons, 2023, Directive on Environmental Crime Proposal, σελ. 8

²⁰⁷ Philippe Sands, 2012, Principles of International Environmental Law, σελ. 24

²⁰⁸ UNODC, 2023, Analysis on Environmental Crime Frameworks, σελ. 12

²⁰⁹ Eleonora Bosio, 2023, The Environmental Protection under International Criminal Law, σελ. 68

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

δημιουργηθεί φθορά στα οικοσυστήματα.²¹⁰ Με άλλα λόγια, η αποφυγή της ρύπανσης κι η προστασία των οικοσυστημάτων οφείλεται να είναι πρωταρχική προτεραιότητα, πριν οι επιπτώσεις γίνουν μη αναστρέψιμες.²¹¹ Η αρχή της πρόληψης έχει ενσωματωθεί σε σημαντικές διεθνείς συμφωνίες, όπως η Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα κι η Σύμβαση του ΟΗΕ που αφορά την Κλιματική Αλλαγή, οι οποίες έχουν δημιουργηθεί για τη θωράκιση απέναντι σε περιβαλλοντικές ζημίες μέσω στρατηγικών που έχουν στόχο να προλαμβάνουν τις αρνητικές επιπτώσεις, πριν αυτές προλάβουν να εξελιχθούν σε μεγαλύτερα προβλήματα.²¹²

- Η αρχή ρυπαίνων πληρώνει, πρόκειται πιθανών για την πιο αναγνωρίσιμη αρχή στο διεθνές περιβαλλοντικό δίκαιο.²¹³ Σύμφωνα με την αρχή αυτήν, οποιαδήποτε επιχείρηση ή οποιοδήποτε κράτος προκαλεί ρύπανση έχει την υποχρέωση να καλύψει τη χρηματική επιβάρυνση για την αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας που προκάλεσε.²¹⁴ Η συγκεκριμένη αρχή ενσωματώνεται σε πολλές διεθνείς συμφωνίες, όπως η Σύμβαση της Βασιλείας για τη Διαχείριση Επικίνδυνων Αποβλήτων, η οποία επιβάλλει σε όσους ρυπαίνουν την υποχρέωση να αποκαθιστούν τη ζημία που προκαλούν.²¹⁵ Η εφαρμογή της αρχής αυτής, έχει ως στόχο την ενθάρρυνση των κρατών και των εταιρειών να πάρουν την ευθύνη για τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων τους, ενθαρρύνοντας την εφαρμογή φιλικότερων προς το περιβάλλον πρακτικών.²¹⁶
- Η αρχή της διαγενεακής ισότητας, αναφέρεται στην παραχώρηση του δικαιώματος των μελλοντικών γενεών να ζουν σε έναν υγιή και βιώσιμο πλανήτη.²¹⁷ Επί της ουσίας, υπογραμμίζει ότι οι σημερινές γενιές φέρουν

²¹⁰ J. R. McNeill, 2000, The Environmental History of the Twentieth Century World, σελ. 89

²¹¹ Melissa L. Rorie, The Handbook of White-Collar Crime, 2019, σελ. 133

²¹² Simmons & Simmons, 2023, Directive on Environmental Crime Proposal, σελ. 9-10

²¹³ UNEP, 2023, Environmental Rule of Law, Tracking Progress and Charting Future Directions, σελ. 10

²¹⁴ M. T. González, 2021, Sustainable Development and Environmental Law, σελ. 35

²¹⁵ J. R. McNeill, 2000, The Environmental History of the Twentieth Century World, σελ. 91

²¹⁶ UNEP, 2023, Environmental Rule of Law, Tracking Progress and Charting Future Directions, σελ. 10

²¹⁷ Οι Βασικές Αρχές του Διεθνούς Περιβαλλοντικού Δίκαιου.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

την ευθύνη να θωρακίσουν το φυσικό περιβάλλον για τις επόμενες γενιές, διασφαλίζοντας ότι οι περιβαλλοντικοί πόροι δε θα εξαντληθούν και το οικοσύστημα δε θα καταστραφεί για το μέλλον.²¹⁸ Η διαγενεακή ισότητα είναι βασικός πυλώνας για τη Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα και τη Σύμβαση του Ρίο 1992, οι οποίες αναγνώρισαν την ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη του μέλλοντος και την προστασία του περιβάλλοντος, όχι μόνο για τις γενιές του σήμερα, αλλά και για τις μελλοντικές γενιές.²¹⁹

Το περιβαλλοντικό δίκαιο έχει εξελιχθεί αρκετά τα τελευταία σαράντα χρόνια, ώστε να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο σε θέση να αντιμετωπίσει τα σοβαρά περιβαλλοντικά θέματα που απλώνονται κατά ολοκλήρου του πλανήτη.²²⁰ Η ενσωμάτωση αυτών των βασικών αρχών, καθώς κι άλλων στο διεθνές κι εθνικό περιβαλλοντικό δίκαιο επισημαίνει τη σπουδαιότητα της μακροπρόθεσμης σκέψης και της πρόληψης, τονίζοντας την ανάγκη για μια ακόμη πιο ισχυρή νομική βάση που να διασφαλίζει τη βιωσιμότητα των φυσικών πόρων για τις γενιές του μέλλοντος.²²¹ Αυτές οι αρχές παρέχουν το νομικό πλαίσιο για την ανάπτυξη πολιτικών και στρατηγικών που εγγυώνται την αέναη προστασία του περιβάλλοντος, παράλληλα με αυτό ενσωματώνουν κοινωνικούς κι οικονομικούς παράγοντες που αφορούν τόσο τις παρούσες γενιές όσο και τις μελλοντικές γενιές.²²²

Η Οδηγία 2008/99/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αποτελεί μία από τις πιο σημαντικές νομοθετικές πράξεις μέχρι σήμερα, για την ενδυνάμωση των προσπάθειών προστασίας του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.²²³ Με αυτήν την οδηγία, καθιερώνεται η υποχρέωση για τα κράτη μέλη να εισάγουν ποινικές κυρώσεις για τα περιβαλλοντικά εγκλήματα, με στόχο τη διασφάλιση της

²¹⁸ Οι Βασικές Αρχές του Διεθνούς Περιβαλλοντικού Δικαίου.

²¹⁹ UNODC, 2023, Analysis on Environmental Crime Frameworks, σελ. 15

²²⁰ Οι Βασικές Αρχές του Διεθνούς Περιβαλλοντικού Δικαίου.

²²¹ Simmons & Simmons, 2023, Directive on Environmental Crime Proposal, σελ. 12

²²² Οι Βασικές Αρχές του Διεθνούς Περιβαλλοντικού Δικαίου.

²²³ UNEP, 2023, Environmental Rule of Law, Tracking Progress and Charting Future Directions, σελ. 16

«Μελισουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

αποτελεσματικής επιβολής των περιβαλλοντικών κανονισμών και στην πρόληψη της καταστροφής του οικοσυστήματος.²²⁴ Η Οδηγία 2008/99/ΕΚ εισάγει την εφαρμογή και την έννοια της ποινικής ευθύνης τόσο για τα φυσικά πρόσωπα, όσο και για τα νομικά πρόσωπα που διαπράττουν εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος.²²⁵ Ειδικότερα, όταν μιλάμε για ευθύνη των νομικών προσώπων, πρόκειται για μία καινοτόμο πρακτική που ενισχύει την υπευθυνότητα των οργανισμών, όπου τους καθιστά υπεύθυνους για περιβαλλοντικές τους παραβάσεις που διαπράττουν οι ίδιοι ή οι υπάλληλοί τους.²²⁶

Η Οδηγία (ΕΕ) 2024/1203 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, που υιοθετήθηκε στις 11 Απριλίου 2024, εισάγει μια καινοτόμο οπτική για την περιβαλλοντική προστασία μέσω της εφαρμογής του ποινικού δικαίου. Η παρούσα οδηγία αντικαθιστά τις προηγούμενες σχετικές Οδηγίες 2008/99/ΕΚ και 2009/123/ΕΚ, εφαρμόζοντας διορθωτικές παρεμβάσεις που απαντούν στις σύγχρονες ανάγκες περιβαλλοντικής προστασίας και καταπολέμησης των παραβατικών φαινομένων.²²⁷ Η νέα οδηγία καθορίζει με μεγαλύτερη ακρίβεια και πληρότητα την έννοια των περιβαλλοντικών εγκλημάτων. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται δραστηριότητες όπως η παράνομη διακίνηση αποβλήτων, η υπερβολική ρύπανση των υδάτων και της ατμόσφαιρας, καθώς κι η καταστροφή οικοσυστημάτων μεγάλης σημασίας, ο ανανεωμένος ορισμός αντικατοπτρίζει τις διεθνείς συμφωνίες που δεσμεύουν την ΕΕ, όπως η Συμφωνία του Παρισιού κι οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης.²²⁸ Η οδηγία απαιτεί την επιβολή πιο αυστηρών ποινικών κυρώσεων για φυσικά και νομικά πρόσωπα. Οι κυρώσεις αυτές, περιλαμβάνουν χρηματικά πρόστιμα, ποινές φυλάκισης, καθώς και περιορισμούς στη λειτουργία των επιχειρήσεων που εμπλέκονται σε περιβαλλοντικά εγκλήματα. Αυτή η στρατηγική αποσκοπεί στην ενίσχυση του αποτρεπτικού χαρακτήρα του ποινικού δικαίου και στην αποτροπή της επανεμφάνισης των

²²⁴ M. T. González, 2021, Sustainable Development and Environmental Law, σελ. 37

²²⁵ Taras Boiko, 2024, Protection of the Environment through Criminal Law, σελ. 5

²²⁶ UNEP, 2023, Environmental Rule of Law, Tracking Progress and Charting Future Directions, σελ. 16

²²⁷ Ευρωπαϊκή Ένωση., 2024., ΕΕ., 2024., σελ. 1

²²⁸ Ευρωπαϊκή Ένωση., 2024., ΕΕ., 2024., σελ. 3

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

παραβάσεων.²²⁹ Η οδηγία εισάγει την ανάγκη δημιουργίας μηχανισμών για τη βελτίωση της συνεργασίας των κρατών για την καταπολέμηση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων σε διεθνές επίπεδο. Τα κράτη-μέλη καλούνται να ενισχύσουν τις εθνικές τους δομές επιβολής του νόμου και να προάγουν την ανταλλαγή πληροφοριών, χρησιμοποιώντας μηχανισμούς όπως το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών για την Ασφάλεια (EES).²³⁰ Η Οδηγία (ΕΕ) 2024/1203 συνιστά ένα σημαντικό ορόσημο για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας στην προστασία του περιβάλλοντος. Η ενσωμάτωσή της στα εθνικά συστήματα δικαίου απαιτεί συντονισμένη προσέγγιση από όλες τις πλευρές, η εφαρμογή της αναμένεται να συμβάλει ουσιαστικά στην αποτροπή των περιβαλλοντικών εγκλημάτων καθώς επίσης να συνδράμει στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της ΕΕ.²³¹

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει προχωρήσει στην υιοθέτηση θεμελιωδών στρατηγικών και πρωτοβουλιών για τη διατήρηση της περιβαλλοντικής ισορροπίας και την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας.²³² Ανάμεσα στις πιο σημαντικές πρωτοβουλίες βρίσκεται η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, η οποία επιχειρεί να πέτυχει τη δημιουργία ενός βιώσιμου και κλιματικά ουδέτερου μέλλοντος για την Ευρώπη.²³³ Στο πλαίσιο της συμφωνίας αυτής, η ΕΕ προσπαθεί να βρει τρόπους για την ενίσχυση της βιοποικιλότητας και την ουσιαστική εφαρμογή μίας πιο πράσινης οικονομίας με την υιοθέτηση στρατηγικών όπως η Στρατηγική Βιοποικιλότητας για το 2030, η οποία συμπεριλαμβάνει την επέκταση περιοχών προστασίας, την αναδόμηση των οικοσυστημάτων και τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των άγριων οργανισμών, με έμφαση στην καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας άγριων ζώων.²³⁴

²²⁹ Ευρωπαϊκή Ένωση.,2024., ΕΕ., 2024.,. σελ. 5

²³⁰ Ευρωπαϊκή Ένωση.,2024., ΕΕ., 2024.,. σελ. 8

²³¹ Ευρωπαϊκή Ένωση.,2024., ΕΕ., 2024.,. σελ. 9

²³² Eleonora Bosio, 2023, The Environmental Protection under International Criminal Law, σελ. 69

²³³ European Commission.,2020, EU Biodiversity Strategy for 2030.

²³⁴ European Commission.,2020, EU Biodiversity Strategy for 2030.

«Μελισσοουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Αναγνωρίζοντας το πόσο σοβαρό ζήτημα είναι η απώλειας βιοποικιλότητας, η ΕΕ ενισχύει τη συνεργασία μέσω του σχεδίου δράσης κατά της Εμπορίας Άγριας Ζωής.²³⁵ Ο στόχος αυτής της πρωτοβουλίας είναι η αναβάθμιση των νομικών θεσμών κι η συνεργασία μεταξύ κρατών μελών, καθώς κι η ενίσχυση των προσπάθειών για την καταπολέμηση της παράβασης της φυσικής κληρονομιάς.²³⁶ Οι δράσεις αυτές, περιλαμβάνουν τη βελτίωση της επιβολής του νόμου, τη συλλογική εργασία με διεθνείς οργανισμούς και την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης όλου του κόσμου.²³⁷ Η παρούσα στρατηγική αποτελεί το πιο κρίσιμο μέρος της ευρύτερης προσπάθειας της ΕΕ να μπορέσει να καθοδηγήσει την παγκόσμια κοινότητα προς την υιοθέτηση ενός προοδευτικού κι αποτελεσματικού πλαισίου για την προστασία της βιοποικιλότητας και την αντιμετώπιση της ανθρωπογενούς οικολογικής καταστροφής.²³⁸

50

3.1 Ανάλυση των μη τυποποιημένων ποινικών συμπεριφορών που σχετίζονται με το περιβάλλον

Οι μη τυποποιημένες ποινικές συμπεριφορές είναι συνήθως εκείνες οι δραστηριότητες που άπτονται με οικολογικά ζητήματα, όπου αν και προκαλούν ζημιά στο φυσικό μας κόσμο, δε θεωρούνται άμεσα παράνομες. Κατά συνέπεια, αυτό σημαίνει ότι μπορεί να είναι νόμιμες, αλλά ουσιαστικά είναι ηθικά και κοινωνικά αμφισβητούμενες.²³⁹ Για παράδειγμα, όταν μια βιομηχανία μολύνει το φυσικό

²³⁵ European Environment Agency., 2020, EU Biodiversity Strategy for 2030

²³⁶ European Commission.,2020, EU Biodiversity Strategy for 2030

²³⁷ European Commission.,2020, EU Biodiversity Strategy for 2030

²³⁸ European Environment Agency., 2020, EU Biodiversity Strategy for 2030

²³⁹ Gibbs, C., Boratto, R., 2017, Environmental Crime, σελ. 3

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

περιβάλλον, αλλά οι εκπομπές της είναι εντός των επιτρεπόμενων ορίων, μπορεί αυτό να μην εκλαμβάνεται ως παράνομο. Άλλο παράδειγμα είναι η αποδάσωση, το έγκλημα αυτό αποτελεί μια από τις πλέον διαδεδομένες πρακτικές που επηρεάζουν δραστικά το περιβάλλον.²⁴⁰ Δυστυχώς, οι επιπτώσεις της αποδάσωσης δεν περιορίζονται μόνο στην καταστροφή των οικοσυστημάτων σε τοπικό επίπεδο, αλλά επεκτείνονται και σε παγκόσμια προβλήματα, όπως η κλιματική αλλαγή.²⁴¹ Δυο από τα πολλά παραδείγματα, των οποίων οι συνέπειες παραμένουν αρκετά σοβαρές για την υγεία και το περιβάλλον.²⁴²

Αυτό όμως, που τις κάνει ακόμα πιο περίπλοκες είναι το γεγονός ότι πολλές φορές εκμεταλλεύονται τα κενά που έχουν οι νόμοι, καθώς επίσης και τις αδυναμίες στην εφαρμογή των κανονισμών.²⁴³ Παρόλο που η κοινωνία είναι σε θέση να αναγνωρίζει την επιβλαβή τους φύση, οι θεσμοί συχνά δε μπορούν να τις αντιμετωπίσουν με αποτελεσματικότητα, είτε λόγω έλλειψης πολιτικής βούλησης, είτε λόγω ανεπαρκών νόμων.²⁴⁴ Έτσι, αυτά τα πράσινα εγκλήματα παραμένουν ως επι το πλείστον ατιμώρητα, δημιουργώντας μια πολύ δύσκολη κατάσταση για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.²⁴⁵

Οι μη τυποποιημένες ποινικές συμπεριφορές που σχετίζονται με τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος αποκαλύπτουν την ανεπάρκεια των υφιστάμενων θεσμικών πλαισίων, τα οποία πολλές φορές δε μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της σύγχρονης περιβαλλοντικής κρίσης.²⁴⁶ Παρά τη συνεχή θέσπιση νομοθεσιών, όπως αυτές που ρυθμίζουν τις εκπομπές ρύπων ή τη διαχείριση αποβλήτων, η εφαρμογή τους

²⁴⁰ R. Wortley, L. Mazerolle, 2009, in Crime Prevention and Community Safety, σελ. 41

²⁴¹ Gibbs, C., Boratto, R., 2017, Environmental Crime, σελ. 7

²⁴² McGarrell, E. F., Gibbs, C., 2014, Conservation criminology, environmental crime, and risk, σελ. 55

²⁴³ R. Wortley, L. Mazerolle, 2009, in Crime Prevention and Community Safety, σελ. 35

²⁴⁴ McGarrell, E. F., Gibbs, C., 2014, Conservation criminology, environmental crime, and risk, σελ. 59

²⁴⁵ Gibbs, C., Boratto, R., 2017, Environmental Crime, σελ. 8

²⁴⁶ R. Wortley, L. Mazerolle, 2009, in Crime Prevention and Community Safety, σελ. 37

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

αποδεικνύεται περιορισμένη λόγω ελλείψεων σε πόρους, ανεπαρκείς προσωπικό και μη αναγκαία πολιτική βούληση.²⁴⁷ Σε πολλές περιπτώσεις, τα ισχυρά συμφέροντα μεγάλων οικονομικών φορέων επικρατούν εις βάρος της προστασίας του περιβάλλοντος, με επακολουθώ οι παραβάτες να αποφεύγουν τις συνέπειες.²⁴⁸ Αυτή η ανοχή σε παραβατικές συμπεριφορές δεν επηρεάζει μόνο το περιβάλλον, αλλά και την ανοχή της κοινωνίας, με αποτέλεσμα να γεννά ένα αίσθημα αδικίας, ιδιαίτερα σε αυτές τις κοινότητες που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της περιβαλλοντικής καταστροφής. Οι πληθυσμοί των περιοχών αυτών, που συχνά είναι ήδη κοινωνικά κι οικονομικά ευάλωτοι, υπομένουν περισσότερο από όλους τις αρνητικές συνέπειες, χάνοντας ζωτικούς πόρους, όπως το καθαρό νερό και τη γόνιμη γη.²⁴⁹

Επιπλέον, η παγκόσμια φύση αυτών των εγκλημάτων καθιστά αναγκαία τη συνεργασία μεταξύ τοπικών, εθνικών και διεθνών φορέων, κάτι που, παρ' όλα αυτά, επιτυγχάνεται σπάνια.²⁵⁰ Η έλλειψη συντονισμού καταλήγει σε αποσπασματικές δράσεις.²⁵¹ Ενδεικτικά παρατηρείται το φαινόμενο, όπου οι πολυεθνικές εταιρείες συχνά μεταφέρουν τις δραστηριότητές τους σε χώρες με χαλαρότερα ρυθμιστικά πλαίσια, με απώτερο σκοπό να εκμεταλλευτούν την απουσία αυστηρής διεθνούς εποπτείας.²⁵² Την ίδια στιγμή, οι πιέσεις για βραχυπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη έχουν σαν επακολουθώ να επισκιάζουν τις περιβαλλοντικές ανησυχίες. Η εμπορευματοποίηση της φύσης κι η μετατροπή φυσικών πόρων σε προϊόντα μεγιστοποιούν τα κέρδη των ισχυρών κι εν τω μεταξύ, οι φυσικές καταστροφές που δημιουργούν επιβαρύνουν τις ευρύτερες κοινωνίες και τις επόμενες γενιές.²⁵³ Ουσιαστικά, το πρόβλημα δεν είναι μόνο η έλλειψη νόμων, αλλά η συστηματική

²⁴⁷ Gibbs, C., Boratto, R., 2017, Environmental Crime, σελ. 4

²⁴⁸ McGarrell, E. F., Gibbs, C., 2014, Conservation criminology, environmental crime, and risk, σελ. 57

²⁴⁹ Gibbs, C., Boratto, R., 2017, Environmental Crime, σελ. 8

²⁵⁰ McGarrell, E. F., Gibbs, C., 2014, Conservation criminology, environmental crime, and risk, σελ. 60

²⁵¹ Gibbs, C., Boratto, R., 2017, Environmental Crime, σελ. 12

²⁵² McGarrell, E. F., Gibbs, C., 2014, Conservation criminology, environmental crime, and risk, σελ. 63

²⁵³ Gibbs, C., Boratto, R., 2017, Environmental Crime, σελ. 16

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

ανικανότητα αυτών, καθώς κι η απροθυμία να δοθεί έμφαση στην αναγκαιότητα για
μία νέα, βιώσιμη προσέγγιση στη διαχείριση των περιβαλλοντικών ζητημάτων.²⁵⁴

²⁵⁴ R. Wortley, L. Mazerolle, 2009, in Crime Prevention and Community Safety, σελ. 39

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Κεφάλαιο 4

Κοινωνικές και Κριτικές Αντιδράσεις

4. Η άποψη της κοινωνίας για τα περιβαλλοντικά εγκλήματα

Η περιβαλλοντική εγκληματικότητα είναι ένα από τα φαινόμενα που συνεχώς διογκώνεται, θέτοντας σε παρα πολύ σοβαρό κίνδυνο τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της γης και την ευημερία των πλασμάτων που ζουν πάνω της.²⁵⁵ Οι επιπτώσεις της λαμβάνουν πολλές διαστάσεις, καθώς πλήττουν άμεσα το φυσικό περιβάλλον κι έμμεσα τις κοινωνικές και τις οικονομικές δομές που βασίζονται σε αυτό.²⁵⁶ Παρά τη θεσμοθέτηση νομοθετικών πλαισίων και διεθνών πρωτοβουλιών, όπως η Οδηγία 2008/99/ΕΚ για την προάσπιση της οικολογικής ισορροπίας μέσω του ποινικού δικαίου, γίνεται σαφές ότι η αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής εγκληματικότητας συχνά αποδεικνύεται ακατάλληλη.²⁵⁷ Οι αιτίες είναι πολλές κι οι βασικότερες από αυτές είναι οι ελλείψεις στην εφαρμογή της νομοθεσίας, ο περιορισμένος στους ελέγχους κι η απουσία διεθνούς συνεργασίας για την αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών.²⁵⁸

54

Η πρόκληση γίνεται ακόμα πιο δύσκολα διαχείριση όταν εξετάζονται οι αλληλεπιδράσεις εντός των οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών διαστάσεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι οικονομικές πιέσεις και τα κέρδη που προκύπτουν από τις παράνομες δραστηριότητες, όπου συχνά οδηγούν σε παραλείψεις των ελεγκτικών μηχανισμών ή ακόμη και στην ανοχή από πλευράς κρατικών δομών.²⁵⁹ Παράλληλα, οι ευαίσθητες πληθυσμιακές ομάδες είναι εκείνες που υφίστανται τις

²⁵⁵ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα.

²⁵⁶ European Parliament, 2023, σελ. 15

²⁵⁷ Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ΥΠΕΝ, 2018

²⁵⁸ European Environment Agency EEA, 2020

²⁵⁹ Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ΥΠΕΝ, 2018

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

μεγαλύτερες συνέπειες, καθώς συνήθως δε διαθέτουν τα μέσα για να θωρακιστούν από τη ρύπανση και την περιβαλλοντική υποβάθμιση.²⁶⁰

Οι κοινωνικές και κριτικές αντιδράσεις είναι ουσιαστικά το πιο βασικό εργαλείο για την καταπολέμηση της περιβαλλοντικής εγκληματικότητας.²⁶¹ Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της ενεργούς συμμετοχής των πολιτών, των δράσεων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) και της υποστήριξης ακτιβιστικών κινημάτων, αναδεικνύοντας όλα τα προβλήματα που συχνά παραμένουν στο περιθώριο.²⁶² Τέτοιου είδους προσπάθειες συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και στην άσκηση πίεσης προς τις αρμόδιες αρχές για τη λήψη αυστηρότερων μέτρων.²⁶³ Παράλληλα, η κριτική εγκληματολογία επικεντρώνεται στις ριζικές αιτίες των περιβαλλοντικών εγκλημάτων, φέρνοντας στο φως τις μεγάλες κοινωνικές ανισότητες και τις σχέσεις εξουσίας που διακινδυνεύουν χωρίς σταματημό τη βλάβη στα οικοσυστήματα.²⁶⁴

55

Τα εγκλήματα που σχετίζονται με το περιβάλλον προκαλούν βαθιά οικολογική ανισορροπία, επηρεάζοντας όχι μόνο τη φύση αλλά και την ανθρώπινη δραστηριότητα, με σοβαρές επιπτώσεις στην οικονομία, την υγεία όλων, καθώς την ποιότητα ζωής.²⁶⁵ Αυτό είναι εμφανές από την απώλεια των φυσικών πόρων μέχρι τη ρύπανση υδάτινων σωμάτων, επιπλέον, οι πρακτικές αυτές πλήττουν τη δημόσια υγεία, μειώνουν σε μεγάλο βαθμό την αγροτική παραγωγή κι εντείνουν τις αδικίες σε κάθε επίπεδο.²⁶⁶ Η γεωγραφική απομόνωση κι η φτώχεια των ευάλωτων ομάδων, οι οποίες κατοικούν σε περιοχές γειτονικές των περιβαλλοντικών εγκλημάτων, είναι οι αιτίες να είναι

²⁶⁰ European Parliament, 2023, σελ. 18

²⁶¹ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα.

²⁶² The Art of Crime., 2021., σελ. 8

²⁶³ Βουλβούλη, Α., 2012., Ελλάδα, Κύπρος, Περιβαλλοντικά Εγκλήματα και Κοινωνία Πολιτών, σελ. 23

²⁶⁴ The Art of Crime., 2021., σελ. 9

²⁶⁵ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα.

²⁶⁶ Βουλβούλη, Α., 2012., Ελλάδα, Κύπρος, Περιβαλλοντικά Εγκλήματα και Κοινωνία Πολιτών, σελ. 24

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

καταδικασμένες και να δυσκολεύονται περαιτέρω στην πρόσβασή τους σε βασικά αγαθά, όπως το καθαρό νερό κι οι ασφαλείς συνθήκες διαβίωσης.²⁶⁷ Η αντιμετώπιση αυτών των εγκλημάτων προϋποθέτει συνδυασμό τεχνολογικών, κοινωνικών και πολιτικών παρεμβάσεων.²⁶⁸ Οπότε η αξιοποίηση σύγχρονων εργαλείων, όπως τα δορυφορικά δεδομένα κι η ανάλυση μεγάλων δεδομένων (big data), είναι σε θέση να ενισχύσει την τεκμηρίωση περιβαλλοντικών παραβάσεων και να προάγει τη λογοδοσία.²⁶⁹ Επιπλέον τούτων, οι τοπικές κοινωνίες παίζουν κρίσιμο ρόλο, καθώς μέσα από τη συλλογή δεδομένων και την ανάδειξη ζητημάτων, ενδυναμώνουν την άσκηση πίεσης για την εφαρμογή πιο βιώσιμων πολιτικών.²⁷⁰

Είναι ζωτικής σημασίας να αναγνωρίσουμε ότι τα πράσινα εγκλήματα δεν είναι απλώς παραβάσεις νομικού πλαισίου, αντιθέτως επισημάνουν σοβαρές ενδείξεις βαθύτερων κοινωνικών προβλημάτων.²⁷¹ Η αλληλεπίδραση οικονομικών συμφερόντων, κρατικής εξουσίας και περιβαλλοντικής υποβάθμισης κάνει πιο επιτακτική την ανάγκη για την αναθεώρηση προτεραιοτήτων, εξασφαλίζοντας όφελος μιας πιο δίκαιης κοινωνίας κι ενός μέλλοντος με ισορροπία πόρων.²⁷²

Η επιδίωξη επομένως αυτού του κεφαλαίου είναι η σε βάθος ανάλυση των κοινωνικών αντιλήψεων και κριτικών προσεγγίσεων σχετικά με τα πράσινα εγκλήματα. Εξετάζεται το πως μπορούν να συμβάλλουν οι πολίτες, οι ΜΚΟ και τα κοινωνικά κινήματα στην καταπολέμηση της περιβαλλοντικής εγκληματικότητας, ενώ παράλληλα υπογραμμίζεται η σπουδαιότητα της ακτιβιστικής εγκληματολογίας.²⁷³ Τέλος, μέσω συγκεκριμένων παραδειγμάτων, όπως η περίπτωση αυτή του αιολικού πάρκου στα Άγραφα, αναδεικνύεται πώς οι κοινωνικές αντιδράσεις κι οι εθνογραφικές

²⁶⁷ CSli., 2021., Πράσινη Εγκληματολογία και Εγκλήματα κατά του Περιβάλλοντος.

²⁶⁸ The Art of Crime., 2021., σελ. 9

²⁶⁹ CSli., 2021., Πράσινη Εγκληματολογία και Εγκλήματα κατά του Περιβάλλοντος.

²⁷⁰ Βουλβούλη, Α., 2012., Ελλάδα, Κύπρος, Περιβαλλοντικά Εγκλήματα και Κοινωνία Πολιτών, σελ. 25

²⁷¹ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα.

²⁷² The Art of Crime., 2021., σελ. 10

²⁷³ CSli., 2021., Πράσινη Εγκληματολογία και Εγκλήματα κατά του Περιβάλλοντος.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

προσεγγίσεις μπορούν να επιφέρουν πολύτιμα διδάγματα για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων αυτών.²⁷⁴

4.1 Κριτική Προσέγγιση: Ποιοι ευνοούνται και ποιοι πλήττονται

Η περιβαλλοντική εγκληματικότητα λειτουργεί ως αντανάκλαση των ανισοτήτων που υπάρχει στην κοινωνία, αποδεικνύοντας ότι οι αποφάσεις για την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και τη διαχείριση των οικοσυστημάτων επιβαρύνουν με διαφορετικό τρόπο τις κοινωνικές τάξεις.²⁷⁵ Σε μια πραγματικότητα όπου οι οικονομικές και πολιτικές δυνάμεις ως επί το πλείστο λαμβάνουν μεγαλύτερη προτεραιότητα από τις ανησυχίες για το περιβάλλον, κάποιοι έχουν βρει τους τρόπους να κερδίζουν, ενώ κάποιοι άλλοι σηκώνουν το βάρος των συνεπειών.²⁷⁶ Κάθε φορά που συμβαίνει παράνομη αποψίλωση δασών, κάθε παράνομη απόρριψη αποβλήτων ή αλιευτική παρανομία, υποβόσκουν δίκτυα συμφερόντων που αποκομίζουν υπέρογκα κέρδη εις βάρος ανθρώπινων ζώων και την ευαίσθητη ισορροπία του οικολογικού συστήματος.²⁷⁷ Επομένως, η ανάλυση αυτής της δυναμικής αποκαλύπτει όχι μόνο τις επιπτώσεις του προβλήματος, αλλά και το ποιο επωφελούνται από την καταστροφή και το ποιο φέρουν το βάρος των συνεπειών.²⁷⁸

Οι μεγάλες επιχειρήσεις, ειδικότερα στους τομείς της βαριάς βιομηχανίας, της ενέργειας και της εξόρυξης, έχουν με τα χρόνια διαμορφώσει ένα παγκόσμιο δίκτυο

²⁷⁴ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα.

²⁷⁵ Ngum, Faith, and Radha Barooah., 2023., σελ. 12

²⁷⁶ The Art of Crime., 2021., σελ. 11

²⁷⁷ Ngum, Faith, and Radha Barooah., 2023., σελ. 12

²⁷⁸ Βουλβούλη, Α., 2012., Ελλάδα, Κύπρος, Περιβαλλοντικά Εγκλήματα και Κοινωνία Πολιτών, σελ. 26

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

εκμετάλλευσης φυσικών πόρων, αγνοώντας τις μακροπρόθεσμες περιβαλλοντικές συνέπειες από όλο αυτό.²⁷⁹ Η ισχύς αυτή μεγαλώνει από τη δυνατότητά τους να επηρεάζουν ρυθμιστικά όργανα καθώς κι ολόκληρες κυβερνήσεις, με αποτέλεσμα να αποφεύγουν τη θέσπιση αυστηρότερων κανονισμών ή την εφαρμογή τους.²⁸⁰ Σε πολλές περιπτώσεις, οι κολοσσοί εταιρείες χρηματοδοτούν μελέτες που υποβαθμίζουν τις οικολογικές επιδράσεις των δραστηριοτήτων τους, θέτοντας σε πλάνη τόσο τις αρχές όσο και το ευρύ κοινό.²⁸¹

Η τακτική τους ενσωματώνει την εκμετάλλευση των αδύναμων νομικών πλαισίων που συνήθως υπάρχουν σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες.²⁸² Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις εκμεταλλεύονται τη χαμηλή έως ανύπαρκτη κρατική εποπτεία και τη διαφθορά, επενδύοντας σε έργα που έχουν σαν αποτέλεσμα την καταστροφή των περιβαλλοντικών δομών και στη μείωση της βιοποικιλότητας.²⁸³ Ενώ ταυτόχρονα, υπόσχονται θέσεις εργασίας κι οικονομική ανάπτυξη στους τοπικούς πληθυσμούς, κερδίζοντας έτσι τη συναίνεσή τους, ακόμα κι όταν τα αποτελέσματα είναι εξαιρετικά επιβλαβή.²⁸⁴

Ακόμη μια πιο ανησυχητική πτυχή είναι η ανάγκη των εταιρειών αυτών για εξωτερική υποστήριξη "outsourcing" παραβατικών πρακτικών.²⁸⁵ Όπως για παράδειγμα, η χρήση υπεργολάβων ή ανεξάρτητων συνεργατών για την απομάκρυνση αποβλήτων ή τη διενέργεια εξορύξεων, αποφεύγοντας με αυτόν τον τρόπο τη νομική ευθύνη για τυχόν παρανομίες.²⁸⁶ Η στρατηγική αυτού του είδους, τους επιτρέπει να διατηρούν τη δημόσια εικόνα τους αψεγάδιαστη, ενώ επι της ουσίας η καταστροφή παραμένει ανεξέλεγκτη.

²⁷⁹ Victims of Environmental Crime – Mapping the Issues., 2010., σελ.24

²⁸⁰ Κουλούρης Ν.Κ., Εγκλήματα των ισχυρών, 2019, σελ. 30

²⁸¹ The Art of Crime., 2021., σελ. 15

²⁸² Lynch, M. J., & Long, M. A. (2022)., σελ. 259

²⁸³ Victims of Environmental Crime – Mapping the Issues., 2010., σελ.26

²⁸⁴ Σταμούλη Ε., εγκλήματα των ισχυρων, 2019., σελ. 217

²⁸⁵ Κουρούτζας Χ., Εγκλήματα των ισχυρών, 2019, σελ.129 -130

²⁸⁶ Ngum, Faith, and Radha Barooah., 2023., σελ. 19

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Τέλος, οι ανισότητες που υπάρχουν στις κοινωνίες γίνονται πιο φανερές κι επιδεινώνονται από τις περιβαλλοντικές παραβιάσεις, καθώς πλήττουν δυσανάλογα τις ομάδες που είναι πιο ευάλωτες.²⁸⁷ Οι περιβαλλοντικές παραβιάσεις επιφέρουν δυσανάλογες επιπτώσεις σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, αποκαλύπτοντας βαθιές κοινωνικές ανισότητες.²⁸⁸ Οι ομάδες με αυξημένη τρωτότητα, όπως οι φτωχοί, οι ηλικιωμένοι, οι γυναίκες και τα παιδιά, εκτίθενται περισσότερο σε περιβαλλοντικούς κινδύνους, όπως η μόλυνση της ατμόσφαιρας κι οι ακραίες θερμοκρασίες, εξαιτίας της περιορισμένης πρόσβασής τους σε πόρους κι υπηρεσίες υγείας.²⁸⁹ Επιπλέον, οι γεωγραφικά απομακρυσμένοι πληθυσμοί σε χώρες με χαμηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, είναι οι πρώτες που αντιμετωπίζουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως η αύξηση του επιπέδου της θάλασσας, αναγκάζοντάς τες να εγκαταλείψουν τα πατροπαράδοτα εδάφη τους.²⁹⁰ Τις περισσότερες φορές αυτές οι ομάδες δε συμμετέχουν ενεργά κατά τη λήψη των αποφάσεων, κι αυτό είναι κάτι που επιτείνει την περιθωριοποίησή τους.²⁹¹ Η ανεπάρκεια περιβαλλοντικής ισότητας παρατηρείται κι εντός της ΕΕ, όπου τα φτωχότερα κράτη είναι αυτά που βιώνουν τις πιο περιβαλλοντικά αποδυναμωμένες και βλαβερές για την υγεία συνθήκες.²⁹² Συνολικά, οι περιβαλλοντικές παραβιάσεις συμβάλλουν στην αύξηση των κοινωνικών διακρίσεων, προκαλώντας μεγαλύτερες επιπτώσεις στις ομάδες που βρίσκονται σε ευάλωτη θέση.²⁹³

²⁸⁷ Greenpeace Greece., 2023., Κοινωνική δικαιοσύνη και περιβαλλοντική προστασία.

²⁸⁸ WWF Greece., 2022., Περιβαλλοντική Δικαιοσύνη και Ευάλωτες Ομάδες.

²⁸⁹ Victims of Environmental Crime – Mapping the Issues., 2010., σελ.29

²⁹⁰ SDG Watch Europe., 2020., Environmental Justice Factsheet

²⁹¹ Greenpeace Greece., 2023., Κοινωνική δικαιοσύνη και περιβαλλοντική προστασία

²⁹² WWF Greece., 2022., Περιβαλλοντική Δικαιοσύνη και Ευάλωτες Ομάδες.

²⁹³ The Art of Crime., 2021., σελ. 16

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

4.2 Ο ρόλος της Ακτιβιστικής Εγκληματολογίας και των κοινωνικών κινημάτων

Η ακτιβιστική εγκληματολογία εξετάζεται ως θεματικός άξονας της εγκληματολογικής επιστήμης που γεφυρώνει την ακαδημαϊκή γνώση με την άμεση παρέμβαση, ξεπερνώντας τους περιορισμούς της παραδοσιακής επιστημονικής έρευνας.²⁹⁴ Δεν περιορίζεται απλώς στη συστηματική μελέτη και την ανάλυση εγκληματικών φαινομένων, αντιθέτως επιδιώκει τη δραστική εφαρμογή στην πράξη και σε στρατηγικές που συμβάλλουν στην καταπολέμηση κοινωνικών και περιβαλλοντικών αδικιών.²⁹⁵ Η προσέγγιση της ακτιβιστικής εγκληματολογίας βασίζεται στην πεποίθηση ότι η επιστήμη είναι υπεύθυνη, να επηρεάζει θετικά την κοινωνία και να λειτουργεί ως κινητήριο μοχλός αλλαγής.²⁹⁶ Επομένως, η εφαρμογή σε πραγματικές συνθήκες της ακτιβιστικής εγκληματολογίας στηρίζεται στη συλλογική προσπάθεια με κοινότητες που επηρεάζονται από τις περιβαλλοντικές καταστροφές, την αφύπνιση της κοινωνικής συνείδησης και στην πολιτική πίεση για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής δικαιοσύνης.²⁹⁷ Με τον τρόπο αυτό, η ακτιβιστική εγκληματολογία αποστασιοποιείται από την παραδοσιακή οπτική, δηλαδή την «παρατηρητική» προσέγγιση, διεκδικώντας έναν πιο δυναμικό ρόλο στην προώθηση αλλαγών.²⁹⁸

60

Όταν αναφερόμαστε στα πράσινα εγκλήματα δεν πρόκειται απλώς για παραβιάσεις που επηρεάζουν το περιβαλλοντικό σύστημα, αλλά για ένα φαινόμενο που αποτελεί αντίκτυπο μιας πιο σύνθετης διάστασης του κοινωνικού διαχωρισμού, όπου σε περιοχές που οι ευπαθείς πληθυσμοί αποτελούν τον θεμελιώδη κορμό των συνεπειών τους.²⁹⁹ Δεν περιορίζεται μόνο στην έκθεση σε κινδύνους, αλλά και στην

²⁹⁴ White, R., 2013., Environmental Crime: A Reader., σελ.69

²⁹⁵ White, R., 2013., Environmental Crime: A Reader.,σελ. 70

²⁹⁶ Lynch, M. J., Stretesky, P. B., & Long, M. A., 2018., σελ. 45

²⁹⁷ White, R., 2013., Environmental Crime: A Reader.,σελ. 71

²⁹⁸ White, R., 2013., Environmental Crime: A Reader.,σελ. 72 - 73

²⁹⁹ Walters, R., 2010., Eco-Crime and Justice., σελ. 37

«Μελισσουρού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

ενσωμάτωση των κινδύνων αυτών στην ίδια την κουλτούρα και τις συνθήκες ζωής των συγκεκριμένων πληθυσμών.³⁰⁰ Η συστηματική περιθωριοποίηση τους, καθιστά την περιβαλλοντική αδικία αδιάρρηκτο στοιχείο της καθημερινής τους ρουτίνας, ώστε επακόλουθα να αποκλείονται από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων όπου πιθανών θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε βελτιώσεις.³⁰¹ Αυτή η διαρκής στέρηση από τον δημόσιο διάλογο εντείνει τον φαύλο κύκλο της περιβαλλοντικής δυσαρμονίας.³⁰² Η ανάλυση των αιτίων αυτών μέσα από την οπτική της ακτιβιστικής εγκληματολογίας φωτίζει την αλληλεπίδραση μεταξύ περιβαλλοντικών αδικιών και κοινωνικών παραγόντων, όπως η φτώχεια, η εκπαίδευση και τα κοινωνικοπολιτιστικά πρότυπα.³⁰³

Επιπλέον, η έλλειψη πρόσβασης στην εκπαίδευση κι οι πολιτισμικές αντιλήψεις λειτουργούν ως βασικές παραμέτρους που διαμορφώνουν τη σχέση των κοινωνιών με το περιβάλλον και την ικανότητά τους να διαχειριστούν τις περιβαλλοντικές δυσκολίες.³⁰⁴ Η εκπαίδευση για τα περιβαλλοντικά ζητήματα διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο, καθώς συμβάλλει στην αξιολόγηση των πιθανών απειλών και στην ενίσχυση της κοινωνικής δράσης.³⁰⁵ Η ακτιβιστική εγκληματολογία καταδεικνύει ότι η προώθηση της περιβαλλοντικής συνείδησης μέσω της εκπαίδευσης είναι σε θέση να συμβάλει στην ενδυνάμωση των κοινοτήτων, εξασφαλίζοντας τα απαραίτητα εφόδια για να αντιμετωπίσουν τις περιβαλλοντικές προκλήσεις.³⁰⁶

Την ίδια στιγμή, οι πολιτισμικές αντιλήψεις κι οι προτεραιότητες που γεννιούνται μέσα στις κοινωνίες καθορίζουν την επιρροή στην ανθρώπινη σχέση με τη φύση.³⁰⁷ Στις περισσότερες περιπτώσεις, η οικονομική μεγέθυνση εκλαμβάνεται ως η βασική προτεραιότητα, ακόμη κι αν αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αλλοίωση των

³⁰⁰ Lynch, M. J., Stretesky, P. B., & Long, M. A., 2018., σελ. 48

³⁰¹ Walters, R., 2010., Eco-Crime and Justice., σελ. 37

³⁰² The Art of Crime., 2021., σελ. 16

³⁰³ White, R., 2013., Environmental Crime: A Reader.,σελ. 76

³⁰⁴ White, R., 2013., Green Criminology, σελ.72

³⁰⁵ Walters, R., 2010., Eco-Crime and Justice., σελ. 41

³⁰⁶ White, R., 2018., Environmental Criminology and Social Justice, σελ. 54

³⁰⁷ Ε.Γάκη, εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ου αιώνα.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

περιβαλλοντικών συνθηκών.³⁰⁸ Η ακτιβιστική εγκληματολογία τονίζει την ανάγκη για μια νέα κατεύθυνση αυτών των αντιλήψεων, προωθώντας τη βιωσιμότητα ως κεντρικό άξονας για την ανάπτυξη της κοινωνίας και της οικονομίας.³⁰⁹ Η αλλαγή αυτή απαιτεί μια εις βάθος αντίληψη της δυναμικής που αναπτύσσεται ανάμεσα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και του περιβάλλοντος, καθώς και την ενσωμάτωση πρωτοβουλιών για την προστασία του περιβάλλοντος στις πολιτισμικές αξίες.³¹⁰

Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των οικολογικών αδικημάτων, η ευαισθητοποίηση της δημόσιας σφαίρας αποτελεί ένα από τα πιο ισχυρά εργαλεία που έχει στη φαρέτρα της η ακτιβιστική εγκληματολογία.³¹¹ Επομένως, κάνοντας τη μετάβαση από την ανάλυση στις πρακτικές εφαρμογές, δίνει έναν αγώνα ώστε να εμπλέξει ενεργά τους πολίτες, μετατρέποντάς τους σε συμμάχους στη διεκδίκηση για την οικολογική δικαιοσύνη.³¹² Έχει ως στόχο μέσω της επιστημονικής γνώσης να διατυπώσει ξεκάθαρα καθώς και κατανοητά μηνύματα και να αναδείξει τις βαθύτερες αιτίες και κατ' επέκταση στις συνέπειες των περιβαλλοντικών εγκλημάτων.³¹³ Παράλληλα, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κι οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης χρησιμοποιούνται καταλλήλως, με στόχο να γίνουν πιο γνωστά τα θέματα αυτά στο ευρύ κοινό.³¹⁴ Οι εκστρατείες τους που στηρίζονται σε συνεργασίες τόσο τοπικού όσο και διεθνούς επιπέδου έχουν ως στόχο να βοηθούν στην καλλιέργεια της περιβαλλοντικής συνείδησης και στην ενδυνάμωση της αλληλεγγύης υπευθυνότητας.³¹⁵ Επιπλέον, ενέργειες όπως η εκμάθηση σε πρακτικές ανακύκλωσης, η ενδυνάμωση της κοινωνικής συνείδησης για την προστασία των οικοσυστημάτων,

³⁰⁸ The Art of Crime., 2021., σελ. 18

³⁰⁹ Walters, R., 2010., Eco-Crime and Justice., σελ. 44

³¹⁰ White, R., 2013., Green Criminology, σελ.82

³¹¹ Lynch, M. J., & Stretesky, P. B., 2014., σελ 83

³¹² White, R., 2018., Environmental Criminology and Social Justice, σελ. 102

³¹³ Lynch, M. J., & Stretesky, P. B., 2014., σελ 86

³¹⁴ White, R., 2018., Environmental Criminology and Social Justice, σελ. 59

³¹⁵ Lynch, M. J., & Stretesky, P. B., 2014., σελ 87

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

καθώς κι η ενθάρρυνση των πολιτών να συμμετάσχουν σε εθελοντικές πρωτοβουλίες διαμορφώνουν μια αλληλουχία συμμετοχής και μεταβολών.³¹⁶ Στο πλαίσιο αυτών των διαδικασιών, η ακτιβιστική εγκληματολογία συμβάλλει στην ενίσχυση της σύνδεσης του ατόμου με το περιβάλλον, κάνοντας γνωστό ότι η περιβαλλοντική δικαιοσύνη είναι αναπόσπαστο βασικό ανθρώπινο δικαίωμα.³¹⁷

Η ακτιβιστική εγκληματολογία δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στη συνεργασία με περιβαλλοντικές οργανώσεις και τις ομάδες πολιτών, δίνοντας τους βοήθεια ώστε να πιέσουν κυβερνήσεις κι επιχειρήσεις να πάρουν την ευθύνη που τους αναλογεί για την προστασία του περιβάλλοντος.³¹⁸ Δεν περιορίζεται δηλαδή μόνο στην παρατήρηση ή την ανάλυση των γεγονότων, αλλά δραστηριοποιείται αποτελεσματικά μέσα από συγκεκριμένες πρωτοβουλίες και δράσεις, μέσα από επιστημονική τεκμηρίωση και ρεαλιστικές προσεγγίσεις.³¹⁹

63

Οι ακτιβιστές εγκληματολόγοι συχνά λαμβάνουν μέρος σε δημόσιες διαβουλεύσεις, όπως επίσης συχνά υποστηρίζουν εκστρατείες, χρησιμοποιώντας τα δεδομένα τους για να αποδείξουν τη σοβαρότητα των ζημιών που προκαλούνται από αυτά τα εγκλήματα.³²⁰ Ακολουθώντας αυτή τη προσέγγιση, δημιουργούν πίεση όχι μόνο στις κυβερνήσεις, αλλά και στις εταιρείες που ως επι τον πλείστο ευθύνονται για περιβαλλοντική καταστροφή.³²¹ Ουσιαστικά το έργο τους δε σταματά στη θεωρία, αντιθέτως είναι παρόντες εκεί όπου γίνονται οι αλλαγές.³²² Μια καινοτομία που εισάγουν είναι η προώθηση νέων νόμων που δίνουν πρόσβαση στους πολίτες να έχουν λόγο στις αποφάσεις, οι οποίες επηρεάζουν το περιβάλλον τους.³²³ Με αυτόν τον τρόπο, ενισχύει τη διαφάνεια κι εξασφαλίζει λόγο στις ομάδες που

³¹⁶ White, R., 2013., Green Criminology, σελ.91

³¹⁷ Walters, R., 2010., Eco-Crime and Justice., σελ. 34

³¹⁸ Walters, R., 2010., Eco-Crime and Justice: Essays on Environmental Crime., σελ. 54

³¹⁹ South, N., & Brisman, A., 2013., σελ. 114

³²⁰ Walters, R., 2010., Eco-Crime and Justice: Essays on Environmental Crime., σελ. 55

³²¹ South, N., & Brisman, A., 2013., σελ. 116

³²² Walters, R., 2010., Eco-Crime and Justice: Essays on Environmental Crime., σελ. 57

³²³ South, N., & Brisman, A., 2013., σελ. 116

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

περιθωριοποιούνται.³²⁴ Η ακτιβιστική εγκληματολογία μέσα από αυτές τις στρατηγικές, συνδυάζει την επιστήμη με την πράξη, αναδεικνύοντας το περιβάλλον ως ζήτημα που αφορά τους πάντες.³²⁵

4.3 Εθνογραφία και ποιοτική ερευνά στις περιπτώσεις περιβαλλοντικής ζημιάς

Η εθνογραφία κι η ποιοτική έρευνα αποδεικνύονται θεμελιώδη μέσα για τη βαθύτερη κατανόηση των κοινωνικών, πολιτισμικών και πολιτικών διαστάσεων που σχετίζονται με φαινόμενα περιβαλλοντικής υποβάθμισης.³²⁶ Αποφεύγοντας να περιορίζονται αποκλειστικά στην αποτύπωση αριθμητικών δεδομένων, αυτές οι μέθοδοι δίνουν τη δυνατότητα στη βαθύτερη διερεύνηση των βιωμάτων, τις αντιλήψεις και τις αφηγήσεις των ατόμων που βιώνουν τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος.³²⁷ Διαμέσου αυτού του μηχανισμού, φωτίζονται άγνωστες προεκτάσεις της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, όπως η άνιση κατανομή των συνεπειών κι οι δυναμικές εξουσίας όπου σπανίως έρχονται στην επιφάνεια.³²⁸ Η εθνογραφία στηρίζεται σε εκτεταμένη έρευνα πεδίου, καθώς και την άμεση συμμετοχή των κοινοτήτων που επηρεάζονται από τα εγκλήματα του περιβάλλοντος.³²⁹ Μέσω της παρατήρησης της χαρτογράφησης των καθημερινών δραστηριοτήτων, αναδεικνύονται οι τρόποι προσαρμογής στις συνθήκες που υιοθετούν οι τοπικοί πληθυσμοί, καθώς κι η

³²⁴ White, R., 2018., Green Criminology and the Environmental Justice Perspective., σελ 87

³²⁵ White, R., 2018., Green Criminology and the Environmental Justice Perspective., σελ 89

³²⁶ Bryant, R. L., & Bailey, S., 1997., Third World Political Ecology., σελ.43

³²⁷ Brisman A., 2016., On Narrative and Green Cultural Criminology., σελ 66

³²⁸ Bryant, R. L., & Bailey, S., 1997., Third World Political Ecology., σελ.45

³²⁹ White, R., 2018., Crimes Against Nature., σελ. 70

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

κοσμοθεωρία τους για τη φύση και τα οικοσυστήματα.³³⁰ Για παράδειγμα, πληθυσμοί όπου επηρεάζονται από την επιβάρυνση των υδάτινων πόρων με ρυπογόνες ουσίες, αναπτύσσουν πολλές φορές νέες μεθόδους με στόχο την εξασφάλιση ασφαλών υδάτων για κατανάλωση, ενώ ταυτόχρονα επαναπροσδιορίζουν τις αλληλεπιδράσεις τους με το περιβάλλον ως μέσο προσαρμογής.³³¹

Χάρη στη μακροχρόνια εμπλοκή στις δραστηριότητες της κοινότητας, η εθνογραφική έρευνα δεν καταγράφει μόνο τις εμφανείς προεκτάσεις της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, αλλά και τις άλλες που δεν είναι άμεσα ορατές στη συλλογική ταυτότητα και τις κοινωνικές δομές.³³² Στις αυτόχθονες περιοχές, η περιβαλλοντική καταστροφή, τις περισσότερες φορές συνδέεται με την πολιτισμική αλλοτρίωση, δεδομένου ότι φυσικοί πόροι λειτουργούν ως αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτισμικής κληρονομιάς.³³³

65

Από την άλλη πλευρά, η ποιοτική έρευνα, χρησιμοποιεί μέσα και μεθόδους όπως, οι συνεντεύξεις εις βάθος, ομαδικές συζητήσεις κι η ανάλυση αφηγηματικών δεδομένων.³³⁴ Οι παραπάνω πρακτικές προσφέρουν τη δυνατότητα για τη συλλογή δεδομένων που αποκαλύπτουν τις σύνθετες όψεις των προσωπικών βιωμάτων και των κοινωνικών σχέσεων που διαμορφώνουν την αντίληψη και τη διαχείριση της περιβαλλοντικής αποσταθεροποίησης.³³⁵ Οι συνεντεύξεις εις βάθος παρέχουν την ευκαιρία στα άτομα που συμμετέχουν να αφηγηθούν προσωπικά τους βιώματα για τις συνέπειες της περιβαλλοντικής καταστροφής, ενώ οι ομαδικές συζητήσεις απλοποιούν την αντίληψη των συλλογικών ενεργειών.³³⁶ Η ανάλυση των αφηγήσεων συμβάλλει στη φανέρωση αφανών χαρακτηριστικών της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, όπως οι

³³⁰ Brisman A., 2016., On Narrative and Green Cultural Criminology., σελ 68

³³¹ Schlosberg, D., 2007., Defining Environmental Justice, Theories., σελ 92

³³² Brisman A., 2016., On Narrative and Green Cultural Criminology., σελ 68

³³³ Carrabine, E., Iganski, P., Lee, M., Plummer, K., & South, N., 2009., σελ. 115

³³⁴ White, R., 2018., Crimes Against Nature., σελ. 71

³³⁵ Gibbs, C., 2006., Environmental Harm and Corporate Crime., σελ. 89

³³⁶ White, R., 2018., Crimes Against Nature., σελ. 71

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

τοπικές αντιλήψεις για τις αιτίες της καταστροφής ή οι κινήσεις άμυνας μέσω ακτιβισμού.³³⁷

Η διερεύνηση των οικολογικών επιπτώσεων προϋποθέτει την ανάλυση συγκεκριμένων περιπτώσεων που αναδεικνύουν τη σύνθετη φύση τους και τις κοινωνικές αξιολογήσεις αυτών των φαινομένων. Αξιοποιώντας τη χρήση εθνογραφικών και ποιοτικών μεθόδων, οι ερευνητές έχουν τη δυνατότητα να ανασύρουν στο προσκήνιο τις άγνωστες πλευρές και τις κοινωνικές αδικίες που προκύπτουν σε διαφορετικά και γεωγραφικά πλαίσια.³³⁸ Τα παρατιθέμενα παραδείγματα που ακολουθούν αποδεικνύουν πώς οι συγκεκριμένες μέθοδοι καθιστούν δυνατή τη λεπτομερέστερη κατανόηση για τις συνέπειες, τις αιτίες καθώς και τις αντιδράσεις που συνδέουν.³³⁹

66

Το Κόκο, μια μικρή παράκτια κοινότητα στη Νιγηρία, καταγράφηκε ως περιοχή παράνομης ρίψης τοξικών απορριμμάτων τη δεκαετία του 1980.³⁴⁰ Ευρωπαϊκές εταιρείες, εκμεταλλευτήκαν την πολιτική αστάθεια και την ανεπάρκεια αυστηρής περιβαλλοντικής νομοθεσίας στη Νιγηρία, ρίχνοντας μεγάλους όγκους επικίνδυνων χημικών ουσιών, όπως πολυχλωριωμένα διφαινύλια (PCBs) και βαρέα μέταλλα, σε χώρους αποθήκευσης σε κοντινή απόσταση από κατοίκους.³⁴¹ Οι τοπικές αρχές, δε διέθεταν την επαρκή γνώση ή τα μέσα για τον εντοπισμό της σύστασης και του τύπου των αποβλήτων, με αποτέλεσμα να μην έχουν ενημερωθεί για τον πραγματικό κίνδυνο που αυτά αντιπροσώπευαν.³⁴² Οι εταιρείες πρόβαλαν τα τοξικά απόβλητα ως προϊόντα που θεωρούνται ακίνδυνα, με απώτερο σκοπό την παραπληροφόρηση των κατοίκων, οι οποίοι με τη σειρά τους αγνοούσαν τις μακροχρόνιες επιπτώσεις που θα μπορούσαν να επηρεάσουνε τόσο την ανθρώπινη υγεία όσο και το περιβάλλον.³⁴³ Με αποτέλεσμα

³³⁷ Carrabine, E., Iganski, P., Lee, M., Plummer, K., & South, N., 2009., σελ. 117

³³⁸ Brisman A., 2016., On Narrative and Green Cultural Criminology., σελ 68

³³⁹ Gibbs, C., 2006., Environmental Harm and Corporate Crime., σελ. 94

³⁴⁰ Bryant, R. L., & Bailey, S., 1997., Third World Political Ecology., σελ. 120

³⁴¹ Schlosberg, D., 2007., Defining Environmental Justice: Theories., σελ. 92

³⁴² Schlosberg, D., 2007., Defining Environmental Justice: Theories, σελ. 95

³⁴³ Gibbs, C., 2006., Environmental Harm and Corporate Crime., σελ. 94

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

τα βαρέλια, τα οποία είχαν αποθηκευτεί δίχως τα κατάλληλα μέτρα ασφαλείας, να αρχίσουν την απελευθέρωση επικίνδυνων χημικών στοιχείων, μολύνοντας το έδαφος, τον αέρα και τα υπόγεια ύδατα της περιοχής.³⁴⁴

Οι συνέπειες αυτού του περιβαλλοντικού εγκλήματος ήταν άμεσες και πολύ σοβαρές.³⁴⁵ Οι κάτοικοι άρχισαν να εμφανίζουν δερματολογικά προβλήματα, αναπνευστική δυσχέρεια κι άλλες ασθένειες, επιπλέον, εντοπίστηκε σημαντική αύξηση στα περιστατικά καρκίνου.³⁴⁶ Η ρύπανση των υπόγειων υδάτων επέφερε ανεπανόρθωτες ζημιές τις τοπικές πηγές νερού, ενώ η μόλυνση του εδάφους επηρέασε δραματικά τις γεωργικές καλλιέργειες.³⁴⁷ Επιπλέον, η αλιεία, που λειτουργούσε ως η πρωταρχική πηγή εσόδων της περιοχής, δέχτηκε σοβαρό πλήγμα, επειδή οι τοξικές ουσίες είχαν κάνει το θαλάσσιο περιβάλλον αφιλόξενο για κάθε μορφή ζωής.³⁴⁸ Μέσα από την υπόθεση αυτή, αναδείχτηκε η σημασία της διαφθοράς στη λειτουργία των τοπικών αρχών.³⁴⁹ Αξιωματούχοι και δημόσιοι υπάλληλοι υπέκυψαν σε δωροδοκίες, για να επιτρέψουν την ανεξέλεγκτη απόθεση των αποβλήτων, χωρίς τη διενέργεια απαραίτητων ελέγχων ή την ενημέρωση των κατοίκων για τους κινδύνους.³⁵⁰ Αυτή η εγκληματική ενέργεια αποτελεί το παράδειγμα του λεγόμενου "τοξικού αποικισμού", όπου οι ανεπτυγμένες χώρες μεταθέτουν τις περιβαλλοντικές τους πιέσεις στις αναπτυσσόμενες περιοχές, οι οποίες διαθέτουν μειωμένες δυνατότητες για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και την προστασία των ανθρώπων. ³⁵¹ Οι κάτοικοι του Κόκο δεν έμειναν άπραγοι παρά τις παρα πολλές δυσκολίες. Οργανώθηκαν συλλογικά, έκαναν κινητοποιήσεις διεκδικώντας την απομάκρυνση των

³⁴⁴ Bryant, R. L., & Bailey, S., 1997., Third World Political Ecology., σελ. 122

³⁴⁵ Gibbs, C., 2006., Environmental Harm and Corporate Crime., σελ. 95

³⁴⁶ Bryant, R. L., & Bailey, S., 1997., Third World Political Ecology., σελ. 120

³⁴⁷ Schlosberg, D., 2007., Defining Environmental Justice: Theories, σελ. 95

³⁴⁸ Schlosberg, D., 2007., Defining Environmental Justice: Theories, σελ. 96

³⁴⁹ Γασπαρινάτου Μ. Εγκλήματα των ισχυρών, 2019., σελ. 163

³⁵⁰ Schlosberg, D., 2007., Defining Environmental Justice: Theories, σελ. 96

³⁵¹ Schlosberg, D., 2007., Defining Environmental Justice: Theories, σελ. 97

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

αποβλήτων και την ανάκαμψη της περιοχής τους.³⁵² Το γεγονός, λόγω της μεγάλης δημοσιότητας, προκάλεσε την ευαισθητοποίηση της διεθνούς κοινότητας, ασκώντας πίεση στις εταιρείες που δημιουργούσαν το πρόβλημα και στην κυβέρνηση της Νιγηρίας. Αν και πραγματοποιήθηκαν κάποιες δράσεις καθαρισμού, οι συνέπειες από την καταστροφή παραμένουν ορατές μέχρι σήμερα, επηρεάζοντας αρνητικά και συμβάλλοντας στην αποσταθεροποίηση της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης του Κόκο.³⁵³

Η αποψίλωση των δασών στον Αμαζόνιο, κυρίως όταν αυτό συμβαίνει κατά την παραβίαση του νόμου, χαρακτηρίζεται ως ένα από τα σοβαρότερα αδικήματα ενάντια στο περιβάλλον στην εποχή μας, που προκαλεί ευρύ αντίκτυπο όχι μόνο για τη βιοποικιλότητα, αλλά και για τις ανθρώπινες κοινότητες που ζουν στην περιοχή του Αμαζονίου.³⁵⁴ Πιο αναλυτικά, οι ντόπιες φυλές του Αμαζονίου αντιμετωπίζουν δραματικές αλλαγές στις κοινωνικές κι οικονομικές δομές τους, λόγω της αποκοπή τους από τους φυσικούς τους πόρους που είναι κρίσιμοι για την επιβίωσή τους. Όπως αναφέρουν οι Carrabine κι οι συνεργάτες, η αποψίλωση των δασών υπονομεύει την ακεραιότητα των κοινοτικών εδαφών, γεγονός που δυσκολεύει τις κοινότητες αυτές να διατηρούν τις καθιερωμένες πρακτικές τους και την αυτάρκειά τους.³⁵⁵

Εθνογραφικές έρευνες έχουν αναδείξει πώς οι άνθρωποι που ζουν σε αυτά τα μέρη καταβάλλουν προσπάθειες να διαχειριστούν τις συγκεκριμένες προκλήσεις μέσω συλλογικής δράσης.³⁵⁶ Η συλλογικότητα αυτή εκφράζεται κυρίως μέσα από την ενδυνάμωση των δεσμών εντός της κοινότητας και την αναβίωση παραδοσιακών πρακτικών που προέρχονται από τη σοφία των προηγούμενων γενεών. Για παράδειγμα, παρατηρείται μια στροφή σε πρακτικές διαχείρισης των υπολειπόμενων εδαφών με βιώσιμο τρόπο, με σκοπό τη διατήρηση της παραγωγικότητάς τους και τη συνέχεια της

³⁵² Bryant, R. L., & Bailey, S., 1997., Third World Political Ecology., σελ. 123

³⁵³ Bryant, R. L., & Bailey, S., 1997., Third World Political Ecology., σελ. 124

³⁵⁴ Carrabine, E., Cox, P., Lee, M., Plummer, K., & South, N., 2009., σελ. 116

³⁵⁵ Carrabine, E., Cox, P., Lee, M., Plummer, K., & South, N., 2009., σελ. 118

³⁵⁶ Carrabine, E., Cox, P., Lee, M., Plummer, K., & South, N., 2009., σελ. 119

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

καλλιέργειας χωρίς να υπάρχει περαιτέρω περιβαλλοντική υποβάθμιση.³⁵⁷ Συγχρόνως, η συλλογική προσπάθεια συχνά αποτελεί καταλύτη για την πολιτική ενεργοποίηση αυτών των κοινοτήτων, οι οποίες ενώνουν όλες τις δυνάμεις τους για να διεκδικήσουν την προστασία των δικαιωμάτων τους, τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.³⁵⁸ Η προσαρμοστικότητα αυτών των κοινοτήτων εκφράζεται ως μια ιδιαίτερα αξιοσημείωτη πτυχή της ανθεκτικότητάς τους. Η απώλεια των εδαφικών εκτάσεων έχει λειτουργήσει ως κίνητρο με στόχο την αναβίωση και την επαναφορά των παραδοσιακών αξιών, καθώς η κουλτούρα τους, η οποία συνδέεται άρρηκτα με τη φύση, δέχεται άμεση απειλή.³⁵⁹ Μέσα από την επανασύνδεση με τις παραδοσιακές τεχνικές αγροτικής παραγωγής, την ανασύσταση των πατρογονικών παραδόσεων και τελετουργιών, αλλά και την ενδυνάμωση και την προάσπιση των τοπικών γλωσσικών παραδόσεων, οι άνθρωποι αυτοί όχι μόνο διατηρούν την πολιτιστική τους ταυτότητα αλλά κι αντλούν μεγάλη δύναμη για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις.³⁶⁰

69

Αυτές οι στρατηγικές προσαρμογής, αν κι είναι εντυπωσιακές, δεν καταρρίπτουν το γεγονός ότι οι κοινότητες αυτές του Αμαζονίου αντιμετωπίζουν σοβαρούς περιορισμούς.³⁶¹ Η συνεχής απώλεια εδαφών εκτάσεων, η άσκηση πίεσης από εξωγενείς δυνάμεις, όπως εταιρείες και κυβερνητικές αρχές, καθώς κι η μη επαρκής διεθνής υποστήριξη παρακωλύουν την κατάσταση. Η προστασία των αυτοχθόνων κοινοτήτων και του περιβάλλοντος τους απαιτεί μια συνεκτική προσέγγιση που θα περιλαμβάνει την ενδυνάμωση των εδαφικών δικαιωμάτων, την ένταξη και την επιβολή πιο αυστηρής νομοθεσίας κατά της αποψίλωσης και την προώθηση των πρακτικών ανάπτυξης που προάγουν τη βιωσιμότητα.³⁶²

Άλλο ένα παράδειγμα είναι η κρίση μόλυνσης του νερού στη Φλιντ, στο Μίσιγκαν, συγκαταλέγεται στις πιο γνωστές περιπτώσεις περιβαλλοντικής ανισότητας

³⁵⁷ Carrabine, E., Cox, P., Lee, M., Plummer, K., & South, N., 2009., σελ. 119

³⁵⁸ South, N., & Brisman, A., 2013., σελ. 62

³⁵⁹ Carrabine, E., Cox, P., Lee, M., Plummer, K., & South, N., 2009., σελ. 120

³⁶⁰ Carrabine, E., Cox, P., Lee, M., Plummer, K., & South, N., 2009., σελ. 120

³⁶¹ South, N., & Brisman, A., 2013., σελ. 64

³⁶² Carrabine, E., Cox, P., Lee, M., Plummer, K., & South, N., 2009., σελ. 121

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

στις Ηνωμένες Πολιτείες.³⁶³ Το 2014, η μετάβαση του δικτύου ύδρευσης από το σύστημα του Ντιτρόιτ στον ποταμό Φλιντ εξελίχθηκε σε μια καταστροφή με περιβαλλοντικές κι ανθρώπινες διαστάσεις.³⁶⁴ Ο ποταμός, χρησιμοποιήθηκε δίχως να υπάρχουν οι επαρκείς διαδικασίες επεξεργασίας, κι αυτό είχε ως συνέπεια την αλλοίωση της εσωτερικής επένδυσης των σωληνώσεων, απελευθερώνοντας μόλυβδο στο υδρευτικό σύστημα της πόλης.³⁶⁵ Επιπλέον, η αδράνεια κι οι λανθασμένες αποφάσεις των αρχών επιβάρυναν το ήδη υπάρχον ζήτημα, εκθέτοντας όλους τους κατοίκους στο μολυσμένο νερό.³⁶⁶ Αυτή η περιβαλλοντική εγκληματική ενέργεια αποκάλυψε τις βαθιές κοινωνικές ανισότητες της περιοχής.³⁶⁷ Η Φλιντ είναι μια πόλη όπου οι Αφροαμερικανοί είναι ο βασικός κορμός του πληθυσμού και πρόκειται για οικονομικά ευάλωτες ομάδες.³⁶⁸ Οι συγκεκριμένες κοινότητες έγιναν θύματα διαρκούς αδιαφορίας από τις διοικητικές αρχές, ενώ οι εκκλήσεις τους για ασφαλές νερό συνεχώς απορρίπτονταν. Με αποτέλεσμα οι πολίτες να νιώθουν προδομένοι, δηλώνοντας έντονες αμφιβολίες προς την τοπική κι εθνική κυβέρνηση.³⁶⁹

70

Ο μόλυβδος που ανιχνεύτηκε στο νερό της Φλιντ αναγνωρίζεται ως γνωστός νευροτοξικός παράγοντα, ο οποίος δημιουργεί αρνητικές συνέπειες στη σωματική και πνευματική υγεία, ιδίως των μικρών παιδιών. Οι παρενέργειες περιλάμβαναν μαθησιακές δυσκολίες, διαταραχές στη συμπεριφορά, καθώς και γνωστικές βλάβες.³⁷⁰ Από την άλλη πλευρά οι ενήλικες εμφάνιζαν αυξημένο κίνδυνο καρδιαγγειακών νοσημάτων κι άλλες χρόνιες ασθένειες. Επίσης, παρατηρήθηκαν αξιοσημείωτες μεταβολές στην ψυχική υγεία των κατοίκων, με τους περισσότερους να δηλώνουν

³⁶³ Butts, R., Hurd, N., & Palomares, M., 2019., σελ. 48

³⁶⁴ Butts, R., Hurd, N., & Palomares, M., 2019., σελ. 48

³⁶⁵ White, R., 2018., Green Criminology., σελ. 72

³⁶⁶ White, R., 2018., Green Criminology., σελ. 76

³⁶⁷ White, R., 2018., Green Criminology., σελ. 73

³⁶⁸ Butts, R., Hurd, N., & Palomares, M., 2019., σελ. 45

³⁶⁹ Butts, R., Hurd, N., & Palomares, M., 2019., σελ. 45 -46

³⁷⁰ White, R., 2018., Green Criminology., σελ. 76

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

υπερβολικό άγχος, κατάθλιψη κι απόγνωση.³⁷¹ Κι αυτό το παράδειγμα ανέδειξε την έλλειψη περιβαλλοντικής δικαιοσύνης. Οι πληθυσμοί που είναι πιο ευάλωτοι κι έχουν περιορισμένη πολιτική κι οικονομική δύναμη, ήταν για ακόμη μια φορά αυτοί που επλήγησαν περισσότερο.³⁷² Οι πολιτικές εξοικονόμησης επέφεραν υποβάθμιση της ασφάλειας του πληθυσμού, μεγαλώνοντας ακόμη περισσότερο τη δυσπιστία απέναντι σε κρατικούς φορείς και κυβερνητικές υπηρεσίες³⁷³. Οι κάτοικοι της Φλιντ παρα την κρίση ανέλαβαν δράση, οργανώνοντας διαμαρτυρίες κι ασκώντας έντονες νομικές πιέσεις στις αρμόδιες αρχές. Οι κινητοποιήσεις αυτές έγιναν παράδειγμα για το πώς οι κοινότητες μπορούν αν θέλουν να αντισταθούν στην περιβαλλοντική αδικία και να προασπίσουν τα δικαιώματά τους.³⁷⁴

71

4.4 Παράδειγμα από τα Άγραφα και το αιολικό πάρκο

Η οροσειρά των Αγράφων, η οποία βρίσκεται στο κέντρο της ηπειρωτικής Ελλάδας, αποτελεί σήμερα, μία από τις λίγες εναπομείνουσες παρθένες ορεινές περιοχές εξαιρετικής οικολογικής κι αισθητικής ποιότητας που υπάρχουν στην Ευρώπη. Η περιοχή των Αγράφων περιλαμβάνει βιοποικιλότητα απaráμιλλης αξίας, με πολύ σπάνια κι απειλούμενα είδη χλωρίδας και πανίδας, παρέχοντας καταφύγιο σε οικοτόπους που προστατεύονται βάσει του ευρωπαϊκού δικτύου Natura 2000.³⁷⁵ Παρά τη σημασία της, η προστασία αυτής της φυσικής κληρονομιάς τίθεται σε κίνδυνο εξαιτίας της σχεδιαζόμενης εγκατάστασης έργων αιολικής ενέργειας. Τα δρομολογημένα έργα περιλαμβάνουν την κατασκευή δεκάδων ανεμογεννητριών,

³⁷¹ White, R., 2018., Green Criminology., σελ. 77

³⁷² Butts, R., Hurd, N., & Palomares, M., 2019., σελ. 49

³⁷³ Butts, R., Hurd, N., & Palomares, M., 2019., σελ. 50

³⁷⁴ White, R., 2018., Green Criminology., σελ. 78

³⁷⁵ Εφημερίδα των Συντακτών, Τα Άγραφα μπροστά στην πρώτη καταστροφή τους.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

συνοδευόμενες από έργα υποδομής, όπως δρόμοι, δομές μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας κι ογκώδεις βάσεις από σκυρόδεμα.³⁷⁶

Η εγκατάσταση ενεργειακών αιολικών μονάδων στα Άγραφα έχει εγείρει κύμα αντιδράσεων τόσο στις τοπικές κοινότητες όσο και στις περιβαλλοντικές οργανώσεις και στους ακτιβιστές. Οι προβληματισμοί περιστρέφονται γύρω από την ανεπανόρθωτη απώλεια του δασικού πλούτου, των βοσκοτόπων και του τοπίου, καθώς και στα κοινωνικά κι αρνητικά οικονομικά αποτελέσματα, όπως είναι η μείωση της κτηνοτροφικής δραστηριότητας κι η υποβάθμισή της πολιτιστικής ταυτότητας της περιοχής.³⁷⁷ Οι οργανώσεις υπεράσπισης του περιβάλλοντος υποστηρίζουν ότι το έργο αυτό όχι μόνο θα επιφέρει διαταραχή στη βιωσιμότητα των οικοσυστημάτων της περιοχής, αλλά θα προκαλέσει αλλοίωση της ιστορική κι αισθητική της φυσιογνωμία. Παράλληλα, διευκρινίζεται ότι οι Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που περιβάλλουν το έργο είναι ουσιαστικά ανεπαρκείς και δε λαμβάνουν υπόψη το εύρος των δυσμενών συνεπειών.³⁷⁸ Οι δράσεις κατά της τοποθέτησης των ανεμογεννητριών έχουν λάβει ποικίλες εκφάνσεις, όπως, νομικές προσφυγές και δημόσιες κινητοποιήσεις μέχρι και την αφύπνιση τοπικών και διεθνών ακτιβιστικών δικτύων.³⁷⁹ Η περίπτωση με τις ανεμογεννήτριες στα Άγραφα αναδεικνύει τη σύγκρουση μεταξύ της προώθησης των πηγών ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, που αποτελεί δέσμευση του ελληνικού κράτους στο πλαίσιο της κλιματικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και της αξίας της φύλαξης του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου.³⁸⁰

Όπως ήδη έχουμε αναλύσει η πράσινη εγκληματολογία είναι ένα αναδυόμενο πεδίο που επικεντρώνεται στη μελέτη εγκλημάτων τα οποία επηρεάζουν με αρνητικό τρόπο το φυσικό περιβάλλον. Το εν λόγω πλαίσιο παρέχει τα μέσα για μια βαθύτερη

³⁷⁶ LIFO, Θα καταστρέψουν οι ανεμογεννήτριες τα Άγραφα;

³⁷⁷ ΣΚΑΪ, Αντιδράσεις για τα αιολικά πάρκα στα Άγραφα.

³⁷⁸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Οι ανεμογεννήτριες στις βουνοκορφές των Αγράφων.

³⁷⁹ Εφημερίδα των Συντακτών, Τα Άγραφα μπροστά στην πρώτη καταστροφή τους.

³⁸⁰ LIFO, Θα καταστρέψουν οι ανεμογεννήτριες τα Άγραφα;

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

κατανόηση, ανάλυση κι αντιμετώπιση φαινομένων όπως η μη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών αποθεμάτων, η παραμέληση νομοθετικών υποχρεώσεων κι η μη τήρηση των περιβαλλοντικών διατάξεων. Στην περίπτωση των Αγράφων, η τοποθέτηση ανεμογεννητριών χαρακτηρίζεται ως «πράσινο έγκλημα», λαμβάνοντας υπόψη ότι συνδυάζει τον φαινομενικά θετικό στόχο της βιώσιμης ενέργειας με πρακτικές που επιφέρουν μόνιμη αλλοίωση στη φυσική παρακαταθήκη.³⁸¹

Οι ανεμογεννήτριες, που κατά κύριο λόγο παρουσιάζονται ως ανανεώσιμη πηγή ενέργειας όπου μειώνει την εξάρτηση από ορυκτά καύσιμα, ενέχουν αξιοσημείωτες περιβαλλοντικές συνέπειες κατά την κατασκευή και τη λειτουργία τους. Η εγκατάστασή τους απαιτεί εκτεταμένα έργα υποδομής, τα οποία περιλαμβάνουν διάνοιξη νέων δρόμων, εκρίζωση δασών και κατασκευή τεραστίων τσιμεντένιων βάσεων. Με επακόλουθο οι εργασίες αυτές να οδηγούν σε διάβρωση των εδαφών, αλλοίωση των γεωλογικών στρωμάτων κι απώλεια βιοποικιλότητας, υπονομεύοντας δυσμενώς την ισορροπία των τοπικών οικοσυστημάτων.³⁸²

Επιπλέον, η παραμόρφωση της οπτικής ταυτότητας του τοπίου, όπου αποτελεί μέρος της ταυτότητας της τοπικής κοινωνίας, είναι μια λιγότερης σημασίας συνέπεια, ωστόσο όμως είναι μια εξίσου σοβαρή επίπτωση. Οι τοπικές κοινότητες στα Άγραφα συνδέονται πολύ βαθιά με την περιοχή τους, θεωρώντας την τοποθέτηση των ανεμογεννητριών ως κίνδυνο για την περιοχή και την πολιτιστική τους κληρονομιά. Οι κινητοποιήσεις αυτές συσχετίζονται με την έννοια της περιβαλλοντικής δικαιοσύνης, η οποία προϋποθέτει δίκαιη κι ισότιμη μοιρασιά των περιβαλλοντικών ωφελειών, κάτι που όπως φαίνεται απουσιάζει από τις fast-track διαδικασίες του συστήματος αδειοδότησης που ίσχυσαν στην περίπτωση των Αγράφων.³⁸³

Η ανέγερση κι η λειτουργία των αιολικών πάρκων δυστυχώς δεν περιορίζεται μόνο στην περιβαλλοντική καταστροφή, έχει όμως και μακροπρόθεσμα αρνητικά

³⁸¹ LIFO, Θα καταστρέψουν οι ανεμογεννήτριες τα Άγραφα;

³⁸² ΣΚΑΪ, Αντιδράσεις για τα αιολικά πάρκα στα Άγραφα.

³⁸³ Α.Ο.Σ., Λέμε όχι στην καταστροφή των βουνών από τις ανεμογεννήτριες

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

αποτελέσματα. Μελέτες αποδεικνύουν πως αυτά τα έργα μπορεί να ασκήσουν αρνητική επιρροή στην τοπική οικονομία, με έμφαση κυρίως σε περιπτώσεις όπου περιοχές φυσικής ομορφιάς και πολιτιστικής κληρονομιάς, παύουν να αποτελούν πόλο έλξης τουριστών λόγω της εισαγωγής βιομηχανικών στοιχείων στο φυσικό περιβάλλον.³⁸⁴

Η υπόθεση των Αγράφων αναδεικνύει ένα χαρακτηριστικό υπόδειγμα σύγκρουσης μεταξύ της προώθησης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) και της σημασίας διαφύλαξης της φυσικής και πολιτιστικής παρακαταθήκης. Αν κι οι ανεμογεννήτριες χαρακτηρίζονται ως μέσο καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής, οι επιπτώσεις από την εγκατάστασή τους πολλές φορές προκαλούν ζημιές στο περιβάλλον, στις κοινωνίες της περιοχής και την πολιτιστική τους ιδιομορφία όπου λαμβάνουν χώρα οι εγκαταστάσεις. Στην περίπτωση των Αγράφων οι διαμαρτυρίες υπογραμμίζουν τη σημασία μιας πιο συνετής προσέγγισης, που οφείλει να λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τις επιδιώξεις για την κλιματική αλλαγή, καθώς και τη βιωσιμότητα της ανάπτυξης στις τοπικές κοινότητες.³⁸⁵ Η ουσιαστική διαχείριση αυτών των συγκρούσεων προϋποθέτει τη διαμόρφωση ενός πλαισίου που θα ευθυγραμμίζεται με τις φυσικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής και θα τις σέβεται, ενώ παράλληλα θα δίνει τη δυνατότητα συμμετοχή των ανθρώπων που κατοικούν στην περιοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Στα Άγραφα, οι γρήγορες διαδικασίες που ακολουθήθηκαν δεν έλαβαν υπόψη τους προβληματισμούς των κατοίκων, προκαλώντας εντάσεις κι αναδεικνύοντας την αδικία στην περιβαλλοντική προστασία.³⁸⁶

Παράλληλα, οι Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), που αποτελούν τον πυρήνα στη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών έργων, δεν αποδείχτηκαν αξιόπιστες, γεγονός που εξόργισε τις αντιδράσεις. Οι κάτοικοι ένιωσαν

³⁸⁴ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Οι ανεμογεννήτριες στις βουνοκορφές των Αγράφων.

³⁸⁵ LIFO, Θα καταστρέψουν οι ανεμογεννήτριες τα Άγραφα;

³⁸⁶ Εφημερίδα των Συντακτών, Τα Άγραφα μπροστά στην πρώτη καταστροφή τους.

«Μελισουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

ότι οι φωνές τους δεν εισακούστηκαν, κι επιπρόσθετα η βιασύνη στην υλοποίηση του έργου εδραίωσε τους προβληματισμούς τους για την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος.³⁸⁷ Η παρούσα περίπτωση των Αγράφων μπορεί να αποτελέσει καθοδηγητικό πλαίσιο για τη χάραξη πολιτικών που ενισχύουν τη βιωσιμότητα. Μέσα από την ένταξη των τοπικών πληθυσμών στη λήψη των αποφάσεων, την πλήρη διαφάνεια στις διαδικασίες αδειοδότησης και τη διεξαγωγή ανεξάρτητων μελετών για τα περιβαλλοντικά θέματα, είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για να αποτραπούν συγκρούσεις τέτοιου είδους στο μέλλον. Εξάλλου, η ανάπτυξη με επίκεντρο τη βιωσιμότητα χρειάζεται έναν διαρκή και στρατηγικό σχεδιασμό, όπου θα λαμβάνει υπόψη εν αρχή τις ενεργειακές ανάγκες κι επιπροσθέτως τη διαφύλαξη των οικοσυστημάτων και της κοινωνικής αλληλεγγύης.³⁸⁸

³⁸⁷ ΣΚΑΪ, Αντιδράσεις για τα αιολικά πάρκα στα Άγραφα.

³⁸⁸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Οι ανεμογεννήτριες στις βουνοκορφές των Αγράφων.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Κεφάλαιο 5

Εγκληματολογία του Νότου κι Εγκληματολογίας του Βορρά

5. Debate μεταξύ εγκληματολογίας του Νότου κι εγκληματολογίας του Βορρά

Η εγκληματολογία αποτελεί εκείνον τον επιστημονικό τομέα που συχνά εστιάζει στην κυριαρχία θεωριών, μεθόδων κι εννοιών που προέρχονται κυρίως από κράτη του ανεπτυγμένου κόσμου.³⁸⁹ Η κυρίαρχη προσέγγιση τείνει να αγνοεί ή να υποτιμάει τις κοινωνικές, πολιτισμικές διαστάσεις και τα ιστορικά χαρακτηριστικά του Παγκόσμιου Νότου, αναστέλλοντας τη δυναμική μιας παγκόσμιας εγκληματολογίας.³⁹⁰ Η νότια εγκληματολογία, ως μια εναλλακτική οπτική, έχει στόχο την ανάδειξη των παραλείψεων και των αδικιών, δίνοντας προτεραιότητα στις εμπειρίες και τις πραγματικότητες των κοινωνιών του Νότου. Με την απομάκρυνση των αποικιοκρατικών επιρροών στην παραγωγή γνώσης, προάγει μια εγκληματολογική ανάλυση με γνώμονα τη δικαιοσύνη και την πολυφωνία.³⁹¹

76

Ο επιστημονικός διάλογος μεταξύ της εγκληματολογίας του Βορρά και του Νότου απεικονίζει βαθύτερες γεωπολιτικές, οικονομικές και πολιτισμικές διακρίσεις, που προέρχονται από την αποικιοκρατική ιστορία και τη συνεχιζόμενη καταδυνάστευση των χωρών του Παγκόσμιου Νότου από τις βιομηχανικές δυνάμεις του Βορρά.³⁹² Οι ανισότητες αυτές αντικατοπτρίζονται στην άνιση κατανομή της γνώσης, όπου οι θεωρίες του Βορρά προβάλλονται ως γενικευμένες κι αέναιες, παραβλέποντας σε μεγάλο βαθμό τις τοπικές εμπειρίες του Νότου.³⁹³

³⁸⁹ Connell, R., 2007., Southern Theory., σελ. 64

³⁹⁰ Connell, R., 2015., "Epistemologies of the South, Justice against Epistemicide", σελ. 49

³⁹¹ Connell, R., 2007., Southern Theory., σελ. 66

³⁹² Carrington, K., Dixon, B., Zajdow, G., 2015., Southern Criminology., σελ. 15

³⁹³ Connell, R., 2015., Epistemologies of the South, Justice against Epistemicide., σελ. 51

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Η νότια εγκληματολογία αντιτίθεται στην εξουσιαστική υπεροχή της βόρειας σκέψης, υποστηρίζει την αναγνώριση και τη συμπερίληψη της εγχώριας γνώσης, στοχεύοντας να γίνουν κατανοητές οι μοναδικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι χώρες του Νότου.³⁹⁴ Επιπλέον, η πράσινη εγκληματολογία όπου ασχολείται με τα περιβαλλοντικά εγκλήματα, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη νότια εγκληματολογία, δεδομένου ότι οι χώρες του Νότου υφίστανται συνήθως σοβαρότερα προβλήματα από τις περιβαλλοντικές βλάβες, λόγω της υπερεκμετάλλευσης των φυσικών τους πόρων από πολυεθνικές επιχειρήσεις που ανήκουν συνήθως σε χώρες του Βορρά.³⁹⁵

Συνοψίζοντας, η αντιπαράθεση μεταξύ Βορρά και Νότου δεν εστιάζει αποκλειστικά στην αντίθεση ανάμεσα σε γεωγραφικές ζώνες, αλλά και στις σχέσεις εξουσίας, γνώσης και των κοινωνικών ανισοτήτων που οριοθετούν τη σύγχρονη εγκληματολογία. Η διαμόρφωση μιας ευρύτερης αποδεκτής, ολιστικής εγκληματολογικής προσέγγισης που επιβάλλει την αποδόμηση των κυρίαρχων πλαισίων του Βορρά κι επιπλέον την ενσωμάτωση καθώς και τη θεμελίωση των αξιών των νότιων αντιλήψεων για την επίτευξη μιας παγκόσμιας δικαιοσύνης.³⁹⁶

77

5.1 Η Εγκληματολογία του Βορρά

Η εγκληματολογία του Βορρά αντλεί τη βάση της από θεωρίες και Προσεγγίσεις, όπου διαμορφώθηκαν στις βιομηχανικές χώρες με υψηλό βιοτικό επίπεδο, ιδίως της Δυτικής Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής.³⁹⁷ Το πλαίσιο αυτό, που εστιάζει στα κράτη του Βορρά, όπου θεωρούνται ως ηγετικοί μοχλοί της επιστημονικής ανάπτυξης, αμελεί διαρκώς να λάβει υπόψη τις ιστορικές, κοινωνικές

³⁹⁴ Connell, R., 2007., Southern Theory., σελ. 215

³⁹⁵ Carrington, K., Dixon, B., Zajdow, G., 2015., Southern Criminology., σελ. 102

³⁹⁶ Connell, R., 2007., Southern Theory., σελ. 218

³⁹⁷ Connell, R., 2007., Southern Theory., σελ. 40

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του Νότου. Οι κοινωνίες του Νότου παρουσιάζονται συχνά ως εξαρτώμενοι «δέκτες» γνώσης, ενώ ο ρόλος τους στον επιστημονικό τομέα παραμένει υποεκτιμημένος ή παραμελημένος.³⁹⁸

Η συγκεκριμένη οπτική εδράζεται στη λογική της ιεραρχίας της γνώσης, εντός της οποίας οι θεωρίες κι οι πρακτικές του Βορρά εκλαμβάνονται ως ανώτερες και καθολικές, χωρίς να ενσωματώνεται η σημασία των τοπικών συνθηκών κι οι ανάγκες των χωρών του Νότου.³⁹⁹ Η άνιση αυτή σχέση οξύνεται λόγω της βαθιάς ιστορικής επιβίωσης της αποικιοκρατίας, η οποία διαμόρφωσε τις βάσεις για την οικονομική και πολιτική ανισότητα κι επιπλέον δημιούργησε τις σύγχρονες επιστημολογικές δυναμικές μεταξύ Βορρά και Νότου.⁴⁰⁰ Εντός αυτού του πλαισίου, οι χώρες του αναπτυσσόμενου Νότου πολλές φορές χρησιμοποιούνται ως πηγές δεδομένων, αμελώντας τη σημασία της τοπικής γνώσης στην οικοδόμηση εγκληματολογικών θεωριών.⁴⁰¹ Επιπλέον, η εγκληματολογία του Βορρά συχνά δίνει έμφαση σε ζητήματα που αναδεικνύουν τις δικές της κοινωνικές πραγματικότητες, όπως είναι η αστική εγκληματικότητα, παραλείποντας να εστιάσει σε καίρια προβλήματα που πλήττουν τις χώρες του Νότου, όπως η ανεξέλεγκτη σπατάλη των περιβαλλοντικών πόρων, η φτώχεια κι οι συστημικές μορφές βίας. Αυτή η οπτική δυσκολεύει την εμβάθυνση στις παγκόσμιες εγκληματολογικές προκλήσεις κι αναπαράγει τις άδικες σχέσεις εξουσίας που εδραιώθηκαν κατά την αποικιοκρατία και την περίοδο που την ακολούθησε.⁴⁰² Κρίνεται αναγκαίο να υπογραμμιστεί ότι αυτή η προσέγγιση πέρα από το να αγνοεί τις φωνές του Νότου υπονομεύει και την οποιαδήποτε δυνατότητα διαμόρφωσης πολιτικών που συμβαδίζουν με στις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας. Βλέπουμε ότι η εγκληματολογία του Βορρά λειτουργεί ως εργαλείο αναπαραγωγής των ανισοτήτων,

³⁹⁸ Connell, R., 2007., Southern Theory., σελ. 44

³⁹⁹ Connell, R., 2007., Southern Theory., σελ. 64

⁴⁰⁰ Connell, R., 2007., Southern Theory., σελ. 66

⁴⁰¹ Connell, R., 2015., Epistemologies of the South., σελ. 52

⁴⁰² Carrington, K., Dixon, B., Zajdow, G., 2015., Southern Criminology., σελ. 18

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

δεδομένου ότι ενισχύει την κυριαρχία της γνώσης στα χέρια των χωρών του Βορρά, εμποδίζοντας την εξέλιξη μιας αυθεντικής παγκόσμιας εγκληματολογίας.⁴⁰³

Η εγκληματολογία του Βορρά συνηθίζει να αντλεί πληροφορίες κι εμπειρικό υλικό από τις κοινωνίες του Νότου, που χρησιμοποιούνται για να ενισχύσουν και να εδραιώσουν τις δικές της θεωρητικές κατασκευές. Παρότι οι κοινωνίες του Νότου παράγουν σημαντικό όγκο γνώσεων που αντικατοπτρίζουν τις μοναδικές κοινωνικές, πολιτισμικές κι οικονομικές συνθήκες που αντιμετωπίζουν, αυτός ο πλούτος γνώσης παραμένει συχνά στο περιθώριο, με αποτέλεσμα να υποτιμούνται ή εκλαμβάνονται ως τοπικές και μη σημαντικές, λιγότερο έγκυρες ή μη επιστημονικές.⁴⁰⁴ Αυτή η στάση υποδεικνύει μια γενικευμένη επιστημολογική υπεροχή, όπου η γνώση που προκύπτει από τον Βορρά εκλαμβάνεται ως καθολική κι αντικειμενική, ενώ οι τοπικές πραγματικότητες του Νότου λογίζονται ως ελάσσονος σημασίας για τη θεμελίωση των εγκληματολογικών θεωριών.⁴⁰⁵ Το επακόλουθο αυτής της στρατηγικής είναι η δημιουργία θεωρητικών πλαισίων που αποτυγχάνουν τις περισσότερες φορές να ανταποκριθούν στις τοπικές κοινωνικές και πολιτισμικές ανάγκες, προκαλώντας ελλείψεις στην πλήρη κατανόηση και την κατάλληλη αντιμετώπιση των ιδιαίτερων ζητημάτων που απασχολούν τις κοινότητες του Νότου.⁴⁰⁶

Η εγκληματολογία του Βορρά φέρει έντονα τα αποτυπώματα της αποικιοκρατικής κληρονομιάς, με τις κοινωνίες του Νότου να αντιμετωπίζονται πολλές φορές ως υποανάπτυκτες ή πρωτόγονες. Αυτή η αντίληψη καθρέφτιζε τη γενικότερη αποικιοκρατική ιδεολογία που καλλιεργούσε την άποψη ότι οι χώρες του Βορρά κατείχαν την απόλυτη επιστημονική και πολιτισμική πρωτοκαθεδρία.⁴⁰⁷ Οι κοινωνικές επιστήμες του Βορρά ενίσχυσαν και διαιώνισαν αυτή την εικόνα, παρουσιάζοντας τις κοινωνίες του Νότου ως καθυστερημένες σε σχέση με τις δυτικές, προσπερνώντας τη

⁴⁰³ Connell, R., 2015., *Epistemologies of the South.*, σελ. 53

⁴⁰⁴ Connell, R., 2015., *Epistemologies of the South.*, σελ. 52

⁴⁰⁵ Carrington, K., Dixon, B., Zajdow, G., 2015., *Southern Criminology.*, σελ. 106

⁴⁰⁶ Braithwaite, J., 2013., *Restorative Justice and Responsive Regulation.*, σελ 224

⁴⁰⁷ Connell, R., 2007., *Southern Theory.*, σελ. 65

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

σημασία της γνώσης, τις ηθικές και τις συνήθειές τους.⁴⁰⁸ Αυτή η νοοτροπία είχε καθοριστικό αντίκτυπο τις ποινικές και κοινωνικές πολιτικές που προέκυψαν από τον Βορρά προς τον Νότο.⁴⁰⁹ Τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης και κοινωνικής πολιτικής που θεσπίστηκαν στον Βορρά, επιβλήθηκαν στις κοινωνίες του Νότου δίχως να προσαρμοστούν στις ιδιαίτερες τοπικές συνθήκες κι ανάγκες.⁴¹⁰ Η επιβολή αυτή αγνόησε πλήρως τις κοινωνικές, πολιτισμικές κι ιστορικές ιδιαιτερότητες των κοινοτήτων αυτών, δημιουργώντας αναποτελεσματικές λύσεις κι ενισχύοντας την αποξένωση των τοπικών κοινωνιών.⁴¹¹

Η εν λόγω πρακτική δεν περιορίστηκε στη διατήρηση των ανισοτήτων που κληροδοτήθηκαν από την αποικιοκρατία, αλλά και διαιώνισε έναν μηχανισμό εξάρτησης, όπου οι χώρες του Νότου εξακολουθούσαν να βρίσκονται υπό την επιρροή των χωρών του Βορρά.⁴¹² Κατά συνέπεια, η εγκληματολογία του Βορρά ενίσχυσε την επιστημολογική ανισομέρεια, σταθεροποιώντας την κυριαρχία των δυτικών θεωρητικών προτύπων κι αγνοώντας τη δυνατότητα των κοινωνιών του Νότου να εξελίξουν τα δικά τους, καλύτερα εναρμονισμένα, θεωρητικά και λειτουργικά μοντέλα.⁴¹³ Επιπλέον, η εγκληματολογία του Βορρά αδιαφορεί για τις εναλλακτικές και πολιτισμικά καθορισμένες πρακτικές δικαιοσύνης του Νότου. Όπως, για παράδειγμα, οι πρακτικές επίλυσης διαφορών που εφαρμόζονται συλλογικά στις κοινότητες συχνά παραγκωνίζονται υπέρ μιας δικαιοσύνης που δίνει προτεραιότητα στην ατομική υπαιτιότητα και την ποινική τιμωρία.⁴¹⁴ Την ίδια στιγμή, κατευθύνσεις για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής προστασίας ή την αντιμετώπιση εγκλημάτων υλοποιούνται χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι τοπικές παραδόσεις και οι ανάγκες των κοινοτήτων.⁴¹⁵ Τα μοντέλα δικαιοσύνης και κοινωνικής πολιτικής που προωθούν οι

⁴⁰⁸ Connell, R., 2007., Southern Theory., σελ. 66

⁴⁰⁹ Carrington, K., Dixon, B., Zajdow, G., 2015., Southern Criminology., σελ. 116

⁴¹⁰ Connell, R., 2007., Southern Theory., σελ. 68

⁴¹¹ Connell, R., 2007., Southern Theory., σελ. 69

⁴¹² Goyes, D. R., 2016., A Science to End Ecological Discrimination., σελ. 16

⁴¹³ Carrington, K., Dixon, B., Zajdow, G., 2015., Southern Criminology., σελ. 118

⁴¹⁴ Braithwaite, J., 2013., Restorative Justice and Responsive Regulation., σελ 24

⁴¹⁵ Goyes, D. R., 2016., A Science to End Ecological Discrimination., σελ. 18

«Μελισουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

χώρες του Βορρά αντανακλούν συχνά τις δικές του αξίες, αγνοώντας τις τοπικές ανάγκες και συνθήκες. Οι εν λόγω πρακτικές δεν είναι μόνο μη αποδοτικές, αλλά συχνά συμβάλλουν στην όξυνση της αποξένωσης, ενισχύοντας την καταπίεση των πληθυσμών του Νότου.⁴¹⁶

Εν κατακλείδι, η εγκληματολογία του Βορρά φέρνει στο φως τις ανισότητες της διεθνούς πραγματικότητας. Αποσιωπώντας τις φωνές κι απορρίπτοντας τις εμπειρίες του Νότου, διαιωνίζει μια μονομερή θεώρηση της δικαιοσύνης και του εγκλήματος, όπου αδιαφορεί για τις διαφορετικές πραγματικότητες του πλανήτη.⁴¹⁷ Είναι ολοφάνερη η βαθύτερη ανάγκη για μια συμπεριληπτική εγκληματολογία, όπου θα αναγνωρίζει τις γνώσεις και τις πρακτικές του Νότου.⁴¹⁸

5.2 Η Νότια Εγκληματολογία - Επέκταση της Κριτικής Προοπτικής

Η κριτική εγκληματολογία έχει ανοίξει τους ορίζοντες της μελέτης του εγκλήματος, απομακρύνοντάς την από τις παραδοσιακές θεωρίες του Βορρά κι οδηγώντας την σε ανανεωμένες μεθόδους ανάλυσης και κατανόησης.⁴¹⁹ Στο πλαίσιο αυτό, ο κύριος στόχος της νοτιοποίησης της εγκληματολογίας είναι η ενσωμάτωση γνώσεων και βιωμάτων από τις κοινωνίες του Νότου, προσδίδοντας μια πιο σφαιρική προσέγγιση.⁴²⁰ Με αυτόν τον τρόπο, εισάγει μια πιο πλουραλιστική οπτική στην εγκληματολογική σκέψη, ανατρέποντας τους περιορισμούς που προσδιορίζονται από

⁴¹⁶ Carrington, K., Dixon, B., Zajdow, G., 2015., Southern Criminology., σελ. 18

⁴¹⁷ Connell, R., 2007., Southern Theory., σελ. 69

⁴¹⁸ Braithwaite, J., 2013., Restorative Justice and Responsive Regulation., σελ 31

⁴¹⁹ Kauzlarich, D., 2013., Critical Criminology at the Crossroads., σελ. 255

⁴²⁰ Goyes, D. R., 2016., A Science to End Ecological Discrimination., σελ. 28

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

τις παραδοσιακές εγκληματολογικές θεωρίες του Βορρά.⁴²¹ Η συνένωση των διαφορετικών προοπτικών εμπλουτίζει τη θεωρητική βάση κι ενισχύει την κατανόηση των εγκλημάτων.⁴²²

Στο παγκόσμιο σύστημα γνώσης, τα εγκληματολογικά φαινόμενα από την περιφέρεια εξετάζονται τις περισσότερες φορές μέσα από το πρίσμα θεωριών που διαμορφώθηκαν στις κοινωνίες του Βορρά κατά τη μοντέρνα εποχή.⁴²³ Οι χώρες του Νότου εκλαμβάνονται ως περιοχές όπου αντλούνται δεδομένα για τις επιστημονικές έρευνες, όπως φανερώνεται κι από το έργο του Lombroso, ο οποίος στράφηκε σε περιοχές όπως η Ασία κι η Αυστραλία για να βρει παραδείγματα αταβισμού.⁴²⁴ Η εγκληματολογία του Νότου θέτει υπό αμφισβήτηση αυτά τα στερεότυπα, προτείνοντας νέες προσεγγίσεις που συνδέουν τις τοπικές πραγματικότητες κι ενσωματώνουν φωνές που συνήθως παραγνωρίζονται.⁴²⁵ Αμφισβητεί τις επικρατούσες κυρίαρχες θεωρίες, δίνοντας έμφαση στη σημασία των κοινωνικοπολιτικών και πολιτισμικών παραμέτρων, με αποτέλεσμα να προσφέρει μια πιο ολοκληρωμένη κι ισχυρή ερμηνεία των εγκληματικών φαινομένων, που φέρνει στην επιφάνεια τις κοινωνικές κι ιστορικές συνθήκες του Νότου.⁴²⁶

82

Η έννοια του Νότου, ξεπερνά τα γεωγραφικά όρια και προσφέρει μια μεταφορική προσέγγιση για να τονίσει τις παγκόσμιες ανισότητες στη γνώση και την εξουσία.⁴²⁷ Η νοτιοποίηση της εγκληματολογίας φιλοδοξεί να εγκαθιδρύσει ένα πλουραλιστικό επιστημονικό πλαίσιο που να ενσωματώνει διαφορετικές οπτικές και να περιλαμβάνει πολλαπλές κοσμοθεωρίες κι εμπειρίες.⁴²⁸ Ένα ενδεικτικό παράδειγμα είναι η ανάλυση του Currie, η οποία αναλύει τον συνεχιζόμενο αντίκτυπο του

⁴²¹ Carrington, K., et al., 2019., *Criminologies of the Global South.*, σελ. 8

⁴²² Connell, R., 2007., *Southern Theory.*, σελ. 69

⁴²³ Connell, R., 2007., *Southern Theory.*, σελ. 215

⁴²⁴ Carrington, K., et al., 2019., *Criminologies of the Global South.*, σελ. 18-19

⁴²⁵ Kauzlarich, D., 2013., *Critical Criminology at the Crossroads.*, σελ. 258

⁴²⁶ Connell, R., 2007., *Southern Theory.*, σελ. 69-71

⁴²⁷ Carrington, K., et al., 2019., *Criminologies of the Global South.*, σελ. 8

⁴²⁸ Connell, R., 2007., *Southern Theory.*, σελ. 70

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

δουλεμπορίου και τον ρόλο τους στη διατήρηση κοινωνικών κι οικονομικών ανισοτήτων.⁴²⁹

Στην Αργεντινή, η εγκληματολογία είναι επηρεασμένη από την Ιταλική επιρροή, όπου αναπτύχθηκε στα τέλη του 19ου αιώνα, ενώ στη Βραζιλία, η θετικιστική εγκληματολογία κυριάρχησε για δεκαετίες, ενσωματώνοντας στο σύνολό της φυλετικές προκαταλήψεις.⁴³⁰ Κατά τη στρατιωτική δικτατορία στη Βραζιλία, η κριτική εγκληματολογία λειτούργησε ως μοχλός αντίστασης.⁴³¹ Στην Κολομβία, η εγκληματολογία χαρακτηρίζεται από περιόδους σιωπής, θετικιστικής προσέγγισης και κριτικής ανάλυσης, αντικατοπτρίζοντας τη βαθιά ριζωμένη αποικιοκρατική νοοτροπία της χώρας.⁴³² Στην Ασία η εγκληματολογία πέρασε από τρία στάδια ανάπτυξης: την απλή υιοθέτηση των δυτικών αξιών, τη δοκιμή και την προσαρμογή τους, και τέλος την ανάπτυξη αυτόνομων παραδειγμάτων.⁴³³ Επιπλέον, η έννοια της σχεσιακής δικαιοσύνης (relational justice), αναδεικνύει πώς η αρμονία κι η τιμή αποτελούν θεμελιώδεις αξίες για τις ασιατικές κοινωνίες σε αντίθεση με τις δυτικές κοινωνίες όπου επικεντρώνονται στον ατομικισμό.⁴³⁴ Η εγκληματολογία στη Νότια Αφρική δέχτηκε ισχυρές επιρροές από την αποικιοκρατία και το απαρχαίντ. Τα τρία θεμελιώδη ρεύματα, νομικός ρεφορμισμός, εθνικισμός των Αφρικάνερ και δημοκρατική εγκληματολογία, αντικατοπτρίζουν με σαφήνεια την πολυπλοκότητα της χώρας.⁴³⁵ Στην Αφρική ακόμη και σήμερα, η αποαποικιοποίηση της εγκληματολογίας συνεχίζει να αποτελεί καίριο ζήτημα, εστιάζοντας στην ενδυνάμωση της αφρικανικής ταυτότητας στην παραγωγή γνώσης⁴³⁶

⁴²⁹ Currie, E., 2017., *Crime and Punishment in America.*, σελ. 25 - 26

⁴³⁰ Sozzo, M., 2001., *Criminological Translations.*, σελ. 186

⁴³¹ Ferla, L., 2009., *Positivism in Brazilian Criminology.*, σελ. 115

⁴³² Benavides Banegas, J., 2017., *Criminology in Colombia.*, σελ. 8

⁴³³ Liu, J., 2016., *Asian Criminology: Challenges and Prospects.*, σελ. 3

⁴³⁴ Nisbett, R., et al., 2001., *Culture and Systems of Thought.*, σελ. 293

⁴³⁵ Carrington, K., et al., 2019., *Criminologies of the Global South.*, σελ. 24

⁴³⁶ Shearing, C., & Marks, M., 2011., *Criminology and the African Context.*, σελ. 131

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Η εγκληματολογία του Παγκόσμιου Νότου βρίσκεται σε μια καμπή γεμάτη από προκλήσεις, όπου η γλωσσική και πολιτισμική πολλαπλότητα, καθιστούν εμπόδια στην ενοποίηση της γνώσης.⁴³⁷ Παρ' όλα αυτά, παρέχει μια πιο σφαιρική και ισότιμη κατανόηση των εγκληματικών φαινομένων σε παγκόσμιο επίπεδο.⁴³⁸ Μέσω της ενσωμάτωσης διαφορετικών φωνών κι εμπειριών, η νοτιοποίηση της εγκληματολογίας αποτελεί ένα αποφασιστικό βήμα για την καλλιέργεια γνωστικής δικαιοσύνης, καθώς αμφισβητεί τις κυρίαρχες αντιλήψεις του Βορρά.⁴³⁹ Επομένως, δεν περιορίζεται μόνο στην προσαρμογή της θεωρίας σε νέα δεδομένα, αλλά και στην κριτική των παραδοσιακών προσεγγίσεων όπου δε λαμβάνουν υπόψη τις μοναδικές κοινωνικές και πολιτισμικές παραμέτρους του Νότου.⁴⁴⁰

⁴³⁷ Carrington, K., et al., 2019., *Criminologies of the Global South.*, σελ. 9

⁴³⁸ Carrington, K., et al., 2019., *Criminologies of the Global South.*, σελ. 11

⁴³⁹ Carrington, K., et al., 2019., *Criminologies of the Global South.*, σελ. 16

⁴⁴⁰ Carrington, K., et al., 2019., *Criminologies of the Global South.*, σελ. 26

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Συμπεράσματα – Επίλογος

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας ήταν να εμβαθύνει στη σύνθετη σχέση που διαμορφώνεται μεταξύ της οργανωμένης εγκληματικότητας και τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος, αναδεικνύοντας τις αλληλένδετες και τις περισσότερες φορές αθέατες πλευρές αυτών των φαινομένων. Απώτερος σκοπός ήταν να αποσαφηνιστεί η ανάγκη για μια αναλυτική κι ενιαία προσέγγιση που να μην περιορίζεται μόνο στις κοινωνικές συνέπειες των πράσινων εγκλημάτων, αλλά να λαμβάνει υπόψη και τις ευρύτερες περιβαλλοντικές συνέπειες που πλήττουν το οικοσύστημα και την εξασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος για τη Γη. Μέσω της παραπάνω ανάλυσης, τονίστηκε η αναγκαιότητα της διασύνδεσης μεταξύ των θεωρητικών εργαλείων της πράσινης εγκληματολογίας και της κριτικής εγκληματολογίας, τα οποία βοηθούν στην κατανόηση αυτών των συνθέτων και περίπλοκων φαινομένων.⁴⁴¹ Οι θεωρίες επιτρέπουν την ανάλυση των αιτίων και των συνεπειών των περιβαλλοντικών εγκλημάτων, καθώς και την εμβάθυνση στις κοινωνικές, πολιτικές κι ηθικές διαστάσεις που συνυπάρχουν με τις δραστηριότητες των οργανωμένων εγκληματιών.⁴⁴² Μέσω της ολοκληρωμένης εφαρμογής αυτών των διαφορετικών οπτικών, εξάχθηκε το συμπέρασμα ότι η αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων προϋποθέτει μια αδιάκοπη και συνεχώς διευρυνόμενη σκέψη, που θα στοχεύει εξολοκλήρου στην κοινωνική δικαιοσύνη, ώστε να δημιουργηθούν μακροχρόνιες λύσεις που να αντέχουν στο μέλλον.⁴⁴³

85

Η πράσινη εγκληματολογία ανέδειξε τον θεμελιώδη ρόλο της, στην ουσιαστική κατανόηση της αλληλεπίδρασης ανθρώπινων κοινωνιών και φυσικών οικοσυστημάτων, παρέχοντας ένα πλαίσιο μέσω του οποίου αναδεικνύονται οι κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις των εγκλημάτων που επηρεάζουν το

⁴⁴¹ Lynch, M. J., & Stretesky, P. B. (2003), Green Criminology, σελ. 16

⁴⁴² South, N., & Brisman, A. (2013)., σελ. 8

⁴⁴³ Friedrichs, D. O., 2010., Trusted Criminals, σελ. 96

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

φυσικό κόσμο.⁴⁴⁴ Στην έρευνα γίνεται σαφές ότι τα περιβαλλοντικά εγκλήματα αφορούν ζητήματα που ξεπερνούν τις απλές παραβιάσεις του δικαίου, αλλά επιφέρουν επίσης και σοβαρές κοινωνικές αδικίες, οι οποίες ενδέχεται να υποθάλουν και να διαιωνίσουν την αδικία και κατ' επέκταση τις κοινωνικές ανισότητες. Τα εγκλήματα αυτά πλήττουν ως επι το πλείστο τις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, αφού οι συνέπειες τους συχνά αγγίζουν πρώτα τις κοινότητες που εξαρτώνται από τους φυσικούς πόρους για την επιβίωσή τους.⁴⁴⁵

Η μη νόμιμη εκμετάλλευση φυσικών πόρων, όπως είναι η παράνομη υλοτομία, η υπεραλίευση ή η εκμετάλλευση ορυκτών, έχει ως συνέπεια την καταστροφή οικοσυστημάτων και την εξαφάνιση της βιοποικιλότητας κι επίσης έχει σοβαρές επιπτώσεις για τις τοπικές κοινωνίες που είναι άμεσα εξαρτημένες από αυτούς τους πόρους.⁴⁴⁶ Η αλλοίωση των οικοσυστημάτων λόγω των ρύπων, είτε αυτή προέρχεται από βιομηχανικά απόβλητα, είτε από τη χρήση φυτοφαρμάκων ή άλλων χημικών ουσιών ή είτε από την εκπομπή αερίων που ενισχύουν το φαινόμενο του θερμοκηπίου, επιφέρει καταστροφικές συνέπειες στο περιβαλλοντικό ιστό κι οδηγεί σε μη επιδιορθώσιμες αλλοιώσεις στην ποιότητα του αέρα, του νερού και του εδάφους.⁴⁴⁷ Η καταστροφή αυτή βλάπτει τη φύση, δημιουργώντας άμεσες αρνητικές συνέπειες για την υγεία των ζωντανών οργανισμών, ιδίως στις περιοχές όπου οι πληθυσμοί είναι ευάλωτοι ήδη κι έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε υγειονομικές υπηρεσίες και πόρους.⁴⁴⁸ Η πράσινη εγκληματολογία, μέσα από την αναγνώριση αυτών των εγκλημάτων ως βαθιά ενσωματωμένων και διαρθρωμένων, ενδυναμώνει την ανάγκη μιας ολιστικής προσέγγισης που να συνδυάζει τη δικαιοσύνη για το περιβάλλον με την κοινωνική δικαιοσύνη, στοχεύοντας στη διατήρηση των φυσικών πόρων για τις μελλοντικές γενιές και στην ευημερία των ανθρώπινων κοινοτήτων.⁴⁴⁹

⁴⁴⁴ Carrington, K., et al., 2019., *Criminologies of the Global South.*, σελ. 26

⁴⁴⁵ Hall, M. (2013)., *Environmental Crime: A Reader.*, σελ. 24

⁴⁴⁶ Croall, H., & Hall, M. (2010)., σελ. 29

⁴⁴⁷ Hall, M. (2013)., *Environmental Crime: A Reader.*, σελ. 24

⁴⁴⁸ Fitzgerald, M., 2012, *Green Criminology.*, σελ. 100

⁴⁴⁹ Carrington, K., et al., 2019., *Criminologies of the Global South.*, σελ. 29

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Επισημαίνεται επίσης, η σημασία των συμπερασμάτων που προκύπτουν από την ανάλυση της σύνδεσης ανάμεσα στην παγκοσμιοποίηση, τον καπιταλισμό και τα περιβαλλοντικά εγκλήματα. Η παγκοσμιοποίηση, λαμβάνοντας υπόψη μια σειρά από οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες, έχει διευκολύνει στην αθέμιτη εκμετάλλευση των οικοσυστημάτων μέσω του ελεύθερου εμπορίου, καθώς και της αύξησης της ζήτησης για φυσικούς πόρους.⁴⁵⁰ Η κυρίαρχη οικονομική τάση του καπιταλιστικού συστήματος, με την επικέντρωσή της στη συνεχιζόμενη κερδοφορία, συμβάλλει στην εκμετάλλευση των φυσικών πόρων δίχως να λαμβάνονται υπόψη οι επιπτώσεις στο φυσικό κόσμο, κάτι που καθιστά την περιβαλλοντική εγκληματικότητα πιο συστηματική κι επωφελής.⁴⁵¹ Στη λαθρεμπορία ειδών άγριας ζωής και της αποψίλωση των δασών, γίνεται φανερό πώς τα εγκληματικά δίκτυα εκμεταλλεύονται τα κενά στην εκάστοτε νομοθεσία, καθώς επίσης και τις αδυναμίες των κρατικών μηχανισμών ελέγχου.⁴⁵² Η διαφθορά που υπάρχει σε πολλές χώρες ευνοεί τη δράση αυτών των οργανώσεων, οι οποίες εν συνεχεία προχωρούν σε εγκληματικές δραστηριότητες με την κάλυψη της αδυναμίας της διεθνούς κοινότητας, επιπροσθέτως της απουσίας αυστηρών νομικών μηχανισμών.⁴⁵³

87

Παρά τις ενέργειες σε παγκόσμιο επίπεδο για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων κατά του περιβάλλοντος, η έλλειψη συντονισμένων δράσεων, η ανεπαρκής εφαρμογή των κανονιστικών πλαισίων κι η περιορισμένη πολιτική βούληση σε πολλές χώρες καθιστούν την καταπολέμηση τους ένα πολύ σοβαρό ζήτημα.⁴⁵⁴ Η κριτική για την αδυναμία των κρατών να εφαρμόσουν βιώσιμες πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος ενισχύει τη σημαντικότητα της ανάγκης για ριζικές αλλαγές στην παγκόσμια διακυβέρνηση και στη σύσταση καινούργιων νομικών πλαισίων που θα δίνουν προτεραιότητα στις περιβαλλοντικές απειλές με αποφασιστικότητα κι έμφαση στην προστασία. Επομένως, τα συμπεράσματα από αυτή

⁴⁵⁰ South, N., & White, R., 2014., Green Criminology σελ. 61

⁴⁵¹ Lynch, M. J., & Stretesky, P. B. (2003), Green Criminology, σελ. 17

⁴⁵² Lynch, M. J., & Stretesky, P. B. (2003), Green Criminology, σελ. 18

⁴⁵³ Victims of Environmental Crime – Mapping the Issues., 2010., σελ. 28

⁴⁵⁴ Friedrichs, D. O., 2010., Trusted Criminals, σελ. 96

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

τη μελέτη ενισχύουν την αναγκαιότητα για μια διεθνή συνεργασία καθώς και για την ανάπτυξη ενιαίων, αυστηρών νομικών διατάξεων που θα εξαλείφουν οριστικά τις ελλείψεις και θα τιθασεύσουν τη δράση των εγκληματικών οργανώσεων.⁴⁵⁵ Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι η περιβαλλοντική εγκληματικότητα δεν είναι ένα μεμονωμένο φαινόμενο, αλλά μια διαδικασία που αφορά όλο το σύστημα. Επιπλέον, πρέπει να αναγνωρίσουμε την ενσωμάτωσή της στις οικονομικές και κοινωνικές δομές, προκειμένου να υπάρξουν ουσιαστικές λύσεις κι όχι μόνο προσωρινά μέτρα που εξυπηρετούν τα συμφέροντα των πολιτικών ηγεσιών.⁴⁵⁶

Η κριτική εγκληματολογία προσφέρει μια χρήσιμη οπτική γωνία για την ανάλυση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων, φανερώνοντας πώς η κοινωνική ανισότητα κι οι εξουσιαστικές σχέσεις συμβάλλουν στην ανατροφοδότηση αυτών των εγκλημάτων. Η κριτική εγκληματολογία δεν εξετάζει τα πράσινα εγκλήματα απλώς ως μεμονωμένα περιστατικά, αλλά τα τοποθετεί μέσα σε ένα πιο διευρυμένο πλαίσιο κοινωνικών κι οικονομικών ανισοτήτων που δημιουργούν τις συνθήκες για την εξάπλωσή τους. Οι δυνάμεις με οικονομική και πολιτική ισχύ, συμβάλλουν στη διατήρηση κι ενίσχυση αυτών των εγκλημάτων, συχνά μέσω της συνεργασίας κρατών και πολυεθνικών εταιρειών με το τίμημα να βαραίνει ιδιαίτερα τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και τις περιβαλλοντικές κοινότητες.⁴⁵⁷

Η περίπτωση του Δέλτα του Νίγηρα συνιστά ένα ενδεικτικό παράδειγμα, όπου η εκμετάλλευση των πετρελαϊκών πόρων από μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις, σε συνεργασία με την κυβέρνηση, έχει προκαλέσει ανυπολόγιστες ζημιές στο περιβάλλον, όπως η ρύπανση κι η καταστροφή της τοπικής βιοποικιλότητας. Παρά τις έντονες ανησυχίες των κατοίκων για τη σοβαρότητα των οικολογικών επιπτώσεων, οι δράστες εξακολουθούν να μην υφίστανται καμία συνέπεια, εδραιώνοντας τις υπάρχουσες κοινωνικές αδικίες.⁴⁵⁸

⁴⁵⁵ South, N., & White, R., 2014., Green Criminology σελ. 63

⁴⁵⁶ Lynch, M. J., & Stretesky, P. B. (2003), Green Criminology, σελ. 18

⁴⁵⁷ White, R., 2013., Green Criminology, σελ. 90 -91

⁴⁵⁸ Idemudia, U., 2014., Oil and environmental conflicts in the Niger Delta., σελ. 72-74

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Παρόμοια κατάσταση παρατηρείται και στη Δραπετσώνα, όπου η λειτουργία της εταιρείας Oil One, συμφερόντων του Δημήτρη Μελισσανίδη, έχει δημιουργήσει έντονες περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Οι κάτοικοι της Δραπετσώνας έχουν εκφράσει πολλές φορές την αγανάκτησή τους για τις αόρητες οσμές και την υποβάθμιση του βιοτικού τους επιπέδου, ενώ μετρήσεις έχουν επιβεβαιώσει την παρουσία τοξικών και καρκινογόνων ενώσεων στην περιοχή.⁴⁵⁹ Παρά τις συντονισμένες δράσεις των τοπικών αρχών και την προσφυγή στη δικαιοσύνη, η εταιρεία συνεχίζει κανονικά τη δραστηριότητά της, χωρίς καμία λογοδοσία σε επίπεδο νομικής ή ηθικής ευθύνης, συμβάλλοντας σε πιο δυσμενείς συνθήκες για τις τοπικές κοινότητες που είναι ήδη βεβαρυσμένες.⁴⁶⁰

Η μελέτη αυτή, υπό την οπτική της κριτικής εγκληματολογίας αποκαλύπτει την επίδραση της παγκόσμιας οικονομίας, η οποία θεμελιώνεται σε αδικίες κι ανισόρροπες δομές εξουσίας κι ενθαρρύνει την εξάπλωση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων. Οι εγκληματικές δραστηριότητες τέτοιου είδους συνήθως δεν καταδικάζονται με την ίδια αυστηρότητα που συναντάται και σε άλλες εγκληματικές πράξεις, δεδομένου ότι οι οικονομικές και πολιτικές ελίτ τείνουν να εξυπηρετούν πρωτίστως τις δικές τους ανάγκες, κάνοντας συμφωνίες που υπονομεύουν την έννοια της δικαιοσύνης, δίχως να προωθούν λύσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον.⁴⁶¹

Συμπερασματικά, η κριτική εγκληματολογία υπογραμμίζει την επιτακτική ανάγκη μιας ριζικής αναμόρφωσης του νομικού και πολιτικού συστήματος που θα επιτρέπει όχι μόνο την καταπολέμηση της περιβαλλοντικής εγκληματικότητας, αλλά και την αντιμετώπιση των κοινωνικών αδικιών που την τροφοδοτούν. Η ενδυνάμωση της διαφανούς διαχείρισης και της δημόσιας λογοδοσίας, καθώς κι η εδραίωση

⁴⁵⁹ αποκάλυψη για το έγκλημα στη Δραπετσώνα., Καρκινογόνες ουσίες στην περιοχή απειλούν τη δημόσια υγεία

⁴⁶⁰ Βόμβα στη Δραπετσώνα: Παρέμβαση εισαγγελέα για τη ρύπανση από την Oil One., Το Βήμα

⁴⁶¹ Lynch, M. J., & Michalowski, R. J., 2006., σελ. 150

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

παγκόσμιων συμφωνιών κι υποστηρικτικών μηχανισμών, είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την αποτελεσματική εξεύρεση λύσεων σε αυτά τα προβλήματα.⁴⁶²

Η μελέτη αυτή καθιστά σαφή τη σημασία της ενίσχυσης της διεθνούς συνεργασίας και των νομοθετικών πλαισίων για την αποτελεσματική πρόληψη των πράσινων εγκλημάτων, αναδεικνύοντας την κρισιμότητα ενός συντονισμένου παγκόσμιου πλαισίου δράσης. Η ενδυνάμωση της συνεργασίας ανάμεσα στις χώρες είναι κρίσιμη για την προώθηση κοινών στρατηγικών που θα βοηθήσουν στην πρόληψη της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, διότι οι περιβαλλοντικές καταστροφές δεν αναγνωρίζουν τα γεωγραφικά σύνορα των κρατών.⁴⁶³ Παράλληλα, η διαμόρφωση στρατηγικών βιωσιμότητας που ενσωματώνουν τη δικαιοσύνη για το περιβάλλον και την κοινωνία αποτελεί ουσιώδες βήμα για τη διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης και την εξασφάλιση πως οι πιο αδύναμες ομάδες δε θα πληρώνουν κάθε φορά το τίμημα της περιβαλλοντικής καταστροφής.⁴⁶⁴ Επιπλέον, η εκπαίδευση κι η αφύπνιση της κοινής γνώμης γύρω από τις περιβαλλοντικές προκλήσεις είναι βασικές αναγκαιότητες, καθώς ενδυναμώνουν την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στο πως να αντιλαμβάνονται τη σοβαρότητα του προβλήματος ώστε να συμμετέχουν στην επίλυσή του.⁴⁶⁵ Επίσης, η ενίσχυση ισχυρών θεσμών επιβολής της νομοθεσίας είναι απαραίτητη για την αποτροπή των εγκληματικών δραστηριοτήτων που εγκυμονούν σοβαρούς κινδύνους για το οικοσύστημα και τις κοινωνικές δομές.⁴⁶⁶ Συνολικά, η σύνδεση της πράσινης εγκληματολογίας με την κριτική εγκληματολογία εξασφαλίζει τα απαραίτητα μέσα για να κατανοηθούν σε βάθος αυτά τα περίπλοκα εγκλήματα, ενώ η αποδοχή κι ενσωμάτωση μιας διεπιστημονικής κι ολιστικής συνεργασίας ενδέχεται να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για τη διαμόρφωση ενός βιώσιμου και δίκαιου μέλλοντος.⁴⁶⁷

⁴⁶² Friedrichs, D. O., 2010., *Trusted Criminals*, σελ.98

⁴⁶³ South, N., & White, R., 2014., *Green Criminology* σελ. 59

⁴⁶⁴ Lynch, M. J., Stretesky, P. B., 2003, *The Political Economy of Green Criminology.*, σελ.58

⁴⁶⁵ Fitzgerald, M., 2012, *Green Criminology.*, σελ. 102

⁴⁶⁶ South, N., & White, R., 2014., *Green Criminology* σελ. 62

⁴⁶⁷ Fitzgerald, M., 2012, *Green Criminology.*, σελ. 107

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος κι η καταπολέμηση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων δεν είναι ζητήματα που αφορούν μονάχα την ίδια τη φύση, αλλά έχουν να κάνουν άμεσα με την κοινωνική δικαιοσύνη και την ισορροπία στην κοινωνία. Η σημασία της κοινωνικής δικαιοσύνης στον κομμάτι της περιβαλλοντικής προστασίας εστιάζει στην απόκλιση που προκύπτει μεταξύ των κοινωνικών ομάδων που υποφέρουν από την περιβαλλοντική καταστροφή κι αυτών που μπορούν να την αντιμετωπίσουν. Ορισμένες κοινότητες, ειδικά οι πιο ευάλωτες, δηλαδή, οι φτωχές ή περιθωριοποιημένες ομάδες, οι οποίες βιώνουν σοβαρές συνέπειες λόγω περιβαλλοντικών κρίσεων, όπως η ρύπανση του αέρα ή του νερού, οι οποίες συνήθως δεν είναι άμεσα εμφανείς, αλλά δημιουργούν χρόνιες και σοβαρές επιβαρύνσεις στην υγεία και την καθημερινότητά τους.⁴⁶⁸ Επομένως, οι αρνητικές συνέπειες της περιβαλλοντικής υποβάθμισης επηρεάζουν κατά κόρον αυτές τις ομάδες, επισημαίνοντας τη σημασία της περιβαλλοντικής διατήρησης για την κοινωνική ισότητα.⁴⁶⁹

91

Η σύμπραξη κρατών και διεθνών οργανισμών παίζει καταλυτικό ρόλο για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων, καθώς οι οικολογικές καταστροφές ως γνωστόν δεν περιορίζονται από τα γεωγραφικά όρια. Η αποδυνάμωση της οικολογικής σταθερότητας κι η παράνομη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων απορρέουν συνέπειες που ξεπερνούν τα σύνορα των κρατών, με τα αποτελέσματα να γίνονται αισθητά σε όλο τον κόσμο. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η κλιματική αλλαγή, που οφείλεται σε διεθνείς δραστηριότητες κι απειλή τη βιωσιμότητα του πλανήτη και τη συνοχή των κοινοτήτων παγκοσμίως.⁴⁷⁰ Επομένως, είναι αναγκαίο να υπάρξει μια παγκόσμια συνεργασία για την ενίσχυση των κανονισμών που στοχεύουν στην περιβαλλοντική προστασία και την πρόληψη καταστροφικών φαινομένων. Είναι πολύ καθοριστικός ο ρόλος των διεθνών οργανισμών, όπως ο ΟΗΕ,

⁴⁶⁸ Michael J. Lynch., Green Criminology and Environmental Crime, 2020, σελ. 103

⁴⁶⁹ Carrington, K., Dixon, B., Zajdow, G., 2015., Southern Criminology., σελ. 33

⁴⁷⁰ Hall, M. (2013)., Environmental Crime: A Reader., σελ. 28

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

στην υιοθέτηση κι εφαρμογή συμφωνιών, όπως η Συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή.⁴⁷¹

Η ενίσχυση του ρυθμιστικού πλαισίου κρίνεται ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων.⁴⁷² Σε πολλές περιπτώσεις είναι ολοφάνερο ότι οι υφιστάμενοι νόμοι και κανονισμοί δεν επαρκούν, με επακόλουθο η πρόληψη και καταστολή αυτών των εγκλημάτων να παραμένουν περιορισμένες.⁴⁷³ Ουσιαστικά, οι πολιτικές που λαμβάνονται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο οφείλουν να στοχεύουν στην ενδυνάμωση των μηχανισμών ελέγχου κι επιβολής, καθώς και στη βελτίωση της αποδοτικότητας των διοικητικών διαδικασιών και την εφαρμογή πιο αξιόπιστων στρατηγικών για την αποφυγή και τον εντοπισμό αυτών των εγκλημάτων.⁴⁷⁴ Επιπλέον, η ενεργή συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων κι η ενδυνάμωση των οργανισμών της κοινωνίας των πολιτών μπορούν να παίξουν παρα πολύ κρίσιμο ρόλο στη σωστή εφαρμογή αυτών των πολιτικών, καθώς και την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων.⁴⁷⁵

92

Συμπερασματικά, η Κριτική και η Πράσινη Εγκληματολογία διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στην κατανόηση, καθώς και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων, διότι αναδεικνύουν τα εγκλήματα που διαπράττουν οι ισχυροί, δίνοντας μεγαλύτερη προσοχή στα κρατικό - εταιρικά εγκλήματα, τα οποία συμβάλλουν στην επιδείνωση της περιβαλλοντικής κρίσης. Οι εν λόγω θεωρητικές προσεγγίσεις αποκαλύπτουν ότι τα περιβαλλοντικά εγκλήματα εντάσσονται σε ευρύτερα κοινωνικά κι οικονομικά συμφραζόμενα και δεν πρόκειται μόνο ατομικές παραβάσεις, αλλά είναι στενά συνδεδεμένα με στις ίδιες τις δομές της εξουσίας και της οικονομίας, όπου επιτρέπουν την εκμετάλλευση του περιβάλλοντος προς όφελος συγκεκριμένων

⁴⁷¹ White, R., 2013., Green Criminology, σελ.91

⁴⁷² Hall, M. (2013)., Environmental Crime: A Reader., σελ. 26

⁴⁷³ Michael J. Lynch 1 and Michael A. Long, Green Criminology, σελ 269

⁴⁷⁴ Hall, M. (2013)., Environmental Crime: A Reader., σελ. 29

⁴⁷⁵ Michael J. Lynch 1 and Michael A. Long, Green Criminology, σελ 269

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

συμφερόντων. Μέσω αυτής της κριτικής ανάλυσης, καθίσταται σαφές ότι η καταπολέμηση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων προϋποθέτει τη συνολική μεταβολή των κατεστημένων ανισοτήτων, καθώς και τη δέσμευση για κοινωνική, δίκαιη κι ισότιμη περιβαλλοντική διαχείριση σε παγκόσμιο επίπεδο.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Βιβλιογραφία

Ελληνικά βιβλία

- Βασιλαντωνοπούλου, Β., 2014, Λευκά κολάρα και οικονομικό έγκλημα, κοινωνική βλάβη και αντεγκληματική πολιτική, Π.Ν. Σακκούλας.
- Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν., Παπαχαραλάμπους, Χ. (επιμ.), 2019, Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, Οικονομικό και Οργανωμένο Έγκλημα, Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.
- Βιδάλη, Σ., 2017, Πέρα από τα όρια – Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν., 2012, Αποκλίνουσα Συμπεριφορά και Ποινικό Φαινόμενο, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ε. Γάκη, 2018, Εισαγωγή στην πράσινη εγκληματολογία τον 21ο αιώνα, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Έγκλημα και Τιμωρία, Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Εγκληματολογίας, τεύχος 6, Φεβρουάριος 2020, Παπανικολάου, Π., Η Προστασία του Περιβάλλοντος ως Σκοπός Αντεγκληματικής Πολιτικής.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

- Καϊάφα-Γκμπάντι, Μ., 2022, Οργανωμένο έγκλημα, Νομική Βιβλιοθήκη.

- Παπανικολάου, Π., 2018, Λεξικό Εγκληματολογίας, Τόπος.

Ξένα βιβλία

- Abadinsky, H., 2010, Organized Crime, Cengage Learning.

- Albanese, J., 2011, Organized Crime in Our Times, 6th ed., New York: Routledge.

- P. Beirne and N. South, 2007, Issues in Green Criminology, Cullompton., Willan.

- Beirne, P., South, N., 2013, Issues in Green Criminology, Routledge.

- Brisman, A., 2016, On Narrative and Green Cultural Criminology.

- Bryant, R. L., & Bailey, S., 1997, Third World Political Ecology, Routledge.

- Carrabine, E., Cox, P., Lee, M., Plummer, K., & South, N., 2009, Criminology: A Sociological Introduction, London: Routledge.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

- Connell, R., 2015., Epistemologies of the South, Justice against Epistemicide., Sociology Compass.
- Croall, H., & Hall, M., 2010, Environmental Crime: A Reader, Routledge.
- Currie, E., 2017., Crime and Punishment in America., Metropolitan Books.
- Hagan, F. E., 2006, Introduction to Criminology, Theories, Methods, and Criminal Behavior, Sage Publications.
- Laufer, W. S., 2003, Social Accountability and Corporate Greenwashing, Journal of Business Ethics.
- Lynch, M. J., Stretesky, P. B., & Burns, R. G., 2013, Green Criminology: Crime, Justice, and the Environment, Routledge.
- Lynch, M. J., & Stretesky, P. B., 2014, Exploring Green Criminology, Toward a Perspective on Environmental Crime, London: Routledge.
- Okonta, I., & Douglas, O., 2003, Where Vultures Feast, Shell, Human Rights, and Oil in the Niger Delta, Verso Books.
- Philippe Sands, 2012, Principles of International Environmental Law, 3rd ed., Cambridge University Press.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

- Schlosberg, D., 2007, Defining Environmental Justice, Theories, Movements, and Nature, Oxford University Press.
- Siegel, L. J., 2020, Criminology: Theories, Patterns, and Typologies, 13th ed., Cengage Learning.
- South, N., & Brisman, A., 2013, Routledge International Handbook of Green Criminology, London: Routledge.
- South, N., Brisman, A., & Beirne, P., 2013, A Green Criminology Perspective: Contemporary Debates and Directions in Crime and Justice, Ashgate.
- Situ, Y., & Emmons, D., 2000, Environmental Crime: The Criminal Justice System's Role in Protecting the Environment, Sage Publications.
- White, R., 2018, Green Criminology: An Introduction to the Study of Environmental Harm, London: Routledge.
- White, R., 2018, Transnational Environmental Crime: Toward an Eco-Global Criminology, Routledge.
- White, R., 2018, *Crimes Against Nature, Environmental Criminology and Ecological Justice*, Willan Publishing.

«Μελισουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Ελληνικά άρθρα

Γ.Α. Αντωνόπουλος / Γ. Παπανικολάου, «Καπιταλισμός χωρίς άδεια»: η ελληνική περίπτωση

<http://crime-in-crisis.com/%ce%ba%ce%b1%cf%80%ce%b9%cf%84%ce%b1%ce%bb%ce%b9%cf%83%ce%bc%cf%8c%cf%82-%cf%87%cf%89%cf%81%ce%af%cf%82-%ce%ac%ce%b4%ce%b5%ce%b9%ce%b1-%ce%b7-%ce%b5%ce%bb%ce%bb%ce%b7%ce%bd%ce%b9%ce%ba>

98

Σοφία Βιδάλη, Οργανωμένο έγκλημα – album di famiglia

<https://commonality.gr/sofia-vidali-organomeno-egklima-album-di-famiglia/>

Σοφία Βιδάλη, Οργανωμένο Έγκλημα: μια επισκόπηση

https://www.kreport.gr/2023/03/08/organomeno-egklima-mia-episkopisi/?utm_source=chatgpt.com

Βουλβούλη, Α., 2012., Ελλάδα, Κύπρος, Περιβαλλοντικά Εγκλήματα και Κοινωνία Πολιτών: Προς μια Πράσινη Κριτική Εγκληματολογία της Ανατολικής Μεσογείου., Νέοι, Έγκλημα και Κοινωνία,

[https://openarchives.gr\]\(https://openarchives.gr](https://openarchives.gr](https://openarchives.gr)

CSII., 2021., Πράσινη Εγκληματολογία και Εγκλήματα κατά του Περιβάλλοντος.

<https://csii.gr>

Διπλωματική εργασία

«Μελισουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Α.Π. Συκιώτου, Παγκοσμιοποίηση και Αντεγκληματική Πολιτική

[http://crime-in-](http://crime-in-crisis.com/%CE%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE/)

[crisis.com/%CE%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE/](http://crime-in-crisis.com/%CE%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE/)

ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ
ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΓΕΝΙΕΣ

[https://nomosphysis.org.gr/19578/oi-vasikes-arxes-toy-diethnoys-perivallontikoy-](https://nomosphysis.org.gr/19578/oi-vasikes-arxes-toy-diethnoys-perivallontikoy-dikaioy-kai-oi-mellontikes-genies/#:~:text=%CE%A4%CE%BF%20%CE%AD%CE%BD%CE%B1%20%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AC%CE%B6%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9%20%CE%AB%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B5%CE%B1%CE%BA%CE%AE%20%CE%B9%CF%83%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1,%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%80%CF%84%CF%8D%CF%83%CF%83%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9%20%CE%BC%CE%AD%CF%83%CE%B1%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%AF%CE%B4%CE%B9%CE%B1%20%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%AC)

[dikaioy-kai-oi-mellontikes-genies/#:~:text=%CE%A4%CE%BF%20%CE%AD%CE%BD%CE%B1%20%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AC%CE%B6%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9%20%CE%AB%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B5%CE%B1%CE%BA%CE%AE%20%CE%B9%CF%83%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1,%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%80%CF%84%CF%8D%CF%83%CF%83%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9%20%CE%BC%CE%AD%CF%83%CE%B1%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%AF%CE%B4%CE%B9%CE%B1%20%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%AC](https://nomosphysis.org.gr/19578/oi-vasikes-arxes-toy-diethnoys-perivallontikoy-dikaioy-kai-oi-mellontikes-genies/#:~:text=%CE%A4%CE%BF%20%CE%AD%CE%BD%CE%B1%20%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AC%CE%B6%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9%20%CE%AB%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B5%CE%B1%CE%BA%CE%AE%20%CE%B9%CF%83%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1,%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%80%CF%84%CF%8D%CF%83%CF%83%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9%20%CE%BC%CE%AD%CF%83%CE%B1%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%AF%CE%B4%CE%B9%CE%B1%20%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%AC)

The Art of Crime., 2021., Η Κριτική Εγκληματολογία μέσα από τη διαδρομή του William Chambliss.

<https://theartofcrime.gr>(<https://theartofcrime.gr>

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος
(UNTOC)

Ξένα άρθρα

Fahad Y. Alkassaabeh, 2023., Legal Frameworks for Facing Environmental Pollution Crimes, Journal of Language and Linguistic Studies.

Beirne, P., 1993., Toward a Green Criminology: The Environment, Ecological Harms, and the Imperative of Social Justice, Social Justice.

Benavides Banegas, J., 2017., Criminology in Colombia., Bogotá, Universidad Nacional.

Ted Benton., 2007., Ecology, community and justice: the meaning of green., Willan.

R. L. Blakey., 2020., Understanding Organized Crime, The Globalization of Crime: Understanding Transnational Criminal Organizations., Springer.

Taras Boiko, 2024., Protection of the Environment through Criminal Law, Vilnius University.

Eleonora Bosio, 2023., The Environmental Protection under International Criminal Law., The New Crime of Ecocide.

Braithwaite, J., 2013., Restorative Justice and Responsive Regulation., Oxford University Press.

Brisman, A., 2014., On theory and meaning in green criminology, International Journal for Crime, Justice and Democracy.

Brisman, A. and South, N., 2020., A criminology of extinction: biodiversity, extreme consumption and the vanity of species resurrection, European Journal of Criminology.

Bryant, R. L., & Bailey, S., 1997., Third World Political Ecology., Routledge.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Butts, R., Hurd, N., & Palomares, M., 2019., Environmental Justice and Urban Inequalities., New York, Greenleaf Publishing

Carrington, K., Dixon, B., Zajdow, G., 2015., Southern Criminology, A Science to End Ecological Discrimination., Emerald Publishing Limited

Carrington, K., et al., 2019., Criminologies of the Global South., Routledge.

Carter Ed., The Sociology of Crime and Deviance, Macmillan.

Chambliss, W., 1989., State-Organized Crime and the Process of Lawmaking., In P. B.

Cochrane, A., 2013, Animal Rights Without Liberation, Applied Ethics and Human Obligations, New York, Columbia University Press

Connell, R., 2007., Southern Theory, The Global Dynamics of Knowledge in Social Science., Allen & Unwin.

101

Connell, R., 2015., Epistemologies of the South, Justice against Epistemicide., Sociology Compass

Croall, H., & Hall, M., 2010., Environmental Crime: A Reader., Routledge.

Katja Eman, Gorazd Meško, Charles B. Fields., 2009., Crimes against the Environment: Green Criminology and Research Challenges in Slovenia.

Hall, M., Farrall, S., & Hayward, K., 2015., Criminology and Political Economy, Critical Perspectives on Crime and Inequality., Routledge.

Friedrichs, D. O., 2010., Trusted Criminals, White Collar Crime in Contemporary Society., Wadsworth.

Fitzgerald, M., 2012, Green Criminology: An Introduction to the Study of Environmental Crime., Routledge.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Gibbs, C., Gore, M.L., McGarrell, E.F. and Rivers, L., 2010., Introducing conservation criminology, towards interdisciplinary scholarship on environmental crimes and risks., British Journal of Criminology

Gibbs, C., Boratto, R., 2017, Environmental Crime, Oxford Research Encyclopedia of Criminology., Oxford University Press.

Giddens, A., 2009., Sociology., Polity Press.

M. T. González., 2021., Sustainable Development and Environmental Law, Bridging the Gap., Oxford University Press.

Goyes, D. R., 2016., A Science to End Ecological Discrimination., Palgrave Macmillan.

Goyes, D.R. and South, N., 2017., Green criminology before green criminology, amnesia and absences, Critical Criminology.

102

Hall, M., 2013., Environmental Crime: A Reader., Croall, H., & Hall, M. (Eds.), Routledge.

Hallsworth, S., 2000., Rethinking the punitive turn, economies of excess and the criminology of the other., Punishment & Society.

Hillyard, P., & Tombs, S., 2004., Harm and Crime., Pluto Press.

Hillyard, P., & Tombs, S., 2007., Beyond Criminology, Taking Harm Seriously., Pluto Press.

Idemudia, U., 2014., Oil and environmental conflicts in the Niger Delta., Environmental Politics

International Maritime Organization., 1973., International Convention for the Prevention of Pollution from Ships., MARPOL 73/78.

Kauzlarich, D., 2013., Critical Criminology at the Crossroads., Critical Criminology.

«Μελισουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Liu, J., 2016., Asian Criminology: Challenges and Prospects., Asian Journal of Criminology.

Lynch, M. J., 1990., The greening of criminology - A perspective for the 1990s., The Critical Criminologist.

Lynch, M. J., Stretesky, P. B., 2003, The Political Economy of Green Criminology, Social Justice

Lynch, M. J., & Stretesky, P. B., 2003., Green Criminology: The Crime and Justice of Environmental Harm., London: Routledge.

Lynch, M. J., & Michalowski, R. J., 2006., The New Criminology of Environmental Harm., Critical Criminology.

Lynch, M. J., Stretesky, P. B., & Long, M. A., 2018., Green Criminology, Crime, Justice, and the Environment., New York, Routledge.

Lynch, M. J., Long, M. A., & Stretesky, P. B., 2019, Green Criminology, Crime, Justice, and the Environment., University of California Press.

Michael J. Lynch, 2020, Green Criminology and Environmental Crime: Criminology That Matters in the Age of Global Ecological Collapse

McGarrell, E. F., Gibbs, C., 2014., Conservation criminology, environmental crime, and risk, An application to climate change., Oxford Handbook Topics in Criminology and Criminal Justice., Oxford University Press

J. R. McNeill., 2000., The Environmental History of the Twentieth Century World, Cambridge University Press.

Faith Ngum, and Radha Barooah., 2023., Impact of Biodiversity Loss and Environmental Crime on Women from Rural and Indigenous Communities., Global Initiative Against Transnational Organized Crime.

Nisbett, R., et al., 2001., Culture and Systems of Thought., Psychological Review.

«Μελισουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Nurse, A., 2016., Animal Harm, Perspectives on Why People Harm and Kill Animals., London, Routledge.

Dr. Gary R. Potter., 2010., What is Green Criminology?, London South Bank University., UK.

Paoli, L., & Vander Beken, T., 2014., Organized Crime. A Contested Concept, in Paoli L., (ed), The Oxford Handbook of Organised Crime. United Kingdom: Oxford University Press.

Schlosberg, D., 2007., Defining Environmental Justice: Theories, Movements, and Nature., Oxford University Press.

Schneider, S., 2017., Understanding Organized Crime., Routledge.

104

Shearing, C., & Marks, M., 2011., Criminology and the African Context., Critical Criminology in South Africa, UCT Press.

Simmons & Simmons, 2023., Directive on Environmental Crime Proposal.

South, N., 1998., A green field for criminology? A proposal for a perspective, Theoretical Criminology.

South, N., & Brisman, A., 2013., Routledge International Handbook of Green Criminology., London., Routledge.

Sozzo, M., 2023., Criminological Translations., Latin American Criminology Review.

Sutherland, E. H., 1940., White Collar Criminality. American Sociological Review.

Tombs, S., & Whyte, D., 2007., Political Economy, Green Criminology, and the Law. In M. L. Lacey Ed., The Oxford Handbook of Criminology., Oxford University Press.

UNEP., 2023., Environmental Rule of Law, Tracking Progress and Charting Future Directions.

UNODC., 2023., Analysis on Environmental Crime Frameworks.

«Μελισσουρού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Walters, R., 2010., Eco-Crime and Justice: Essays on Environmental Crime., London., Routledge.

Watts, M., 2010., Petro-Violence, Community Conflict and Corporate Complicity in the Niger Delta. In A. F. Ikein (Ed.), The Political Economy of Oil and Gas in Africa, Praeger.

White, R., 2008., Crimes against nature - Environmental criminology and ecological justice., Willan Publishing.

White, R., 2013., Environmental Harm: An Eco-Justice Perspective., Bristol: Policy Press.

White, R., 2013., Environmental Crime: A Reader., Cullompton: Willan Publishing.

White, R., 2018., Environmental Criminology and Social Justice., London, Routledge.

White, R., 2018., Green Criminology and the Environmental Justice Perspective., Cullompton, Willan Publishing.

White, R., 2018., Green Criminology: An Introduction to the Study of Environmental Harm., Routledge.

White, R., 2020., Climate Change Criminology., Bristol University Press.

R. Wortley., L. Mazerolle., 2009., in Crime Prevention and Community Safety, Environmental Criminology and Crime Analysis: Situating the Theory, Analytic Approach and Application Green Criminology: Capitalism, Green Crime and Justice, and Environmental Destruction., University of London.

Megan, Yip., 2010., Victims of Environmental Crime., Mapping the Issues., Global Initiative Against Transnational Organized Crime.

Young, J., 2003., The Criminological Imagination., Pwalolity Press.

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Sites

Αποκάλυψη για το έγκλημα στη Δραπετσώνα: Καρκινογόνες ουσίες στην περιοχή
απειλούν τη δημόσια υγεία." in.gr, 6 Ιουνίου 2020

https://www.in.gr/2020/06/06/greece/vinteo-apokalypsi-gia-egklima-sti-drapetsona-karkinogones-ousies-stin-perioxi-apeiloun-ti-dimosia-ygeia/?utm_source=chatgpt.com#google_vignette

Α.Ο.Σ., Λέμε όχι στην καταστροφή των βουνών από τις ανεμογεννήτριες

<https://aos.gr/leme-ochi-stin-katastrofi-ton-vounon-ap/>

106

«Βόμβα» στη Δραπετσώνα: Παρέμβαση εισαγγελέα για τη ρύπανση από την Oil One."
Το Βήμα, 15 Ιουνίου 2020.

https://www.tovima.gr/2020/06/15/society/vomva-sti-drapetsona-paremvasi-eisaggelea-gia-ti-rypansi-apo-tin-oil-one/?utm_source=chatgpt.com#google_vignette

Ευρωπαϊκή Ένωση. (2024)., Οδηγία (ΕΕ) 2024/1203 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού
δικαίου.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:32024L1203>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Οι ανεμογεννήτριες στις βουνοκορφές των Αγράφων.

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2019-001241_EL.html

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Εφημερίδα των Συντακτών,

https://www.efsyn.gr/periballon/184176_ta-agrafa-mprosta-stin-proti-katastrofi-toys

ΣΚΑΪ, Αντιδράσεις για τα αιολικά πάρκα στα Άγραφα.

<https://www.skai.gr/news/environment/antidraseis-gia-ta-aiolika-parka-sta-agrafa>

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ΥΠΕΝ, 2018, Life PRoWhIBIT, Πρόληψη
Περιβαλλοντικού Εγκλήματος με Έξυπνες Επιθεωρήσεις.

<https://ypen.gov.gr>](<https://ypen.gov.gr>

107

Basel Convention, 1989, Basel Convention on the Control of Transboundary
Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal. Retrieved from

<https://www.basel.int>](<https://www.basel.int>

CITES, 1973, Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna
and Flora, Retrieved from

<https://cites.org/eng>](<https://cites.org/eng>

Council of Europe., 1998, Convention on the Protection of the Environment through
Criminal Law., Retrieved from

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/172>

EU crisis results in increase of organised environmental crime

«Μελισσουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

<https://contentarchive.wwf.gr/crisis-watch/crisis-watch/economy-development/11-economy-development/eu-crisis-results-in-increase-of-organised-environmental-crime>

Eurojust

<https://www.eurojust.europa.eu/about-us/what-we-do>

European Commission.,2020, EU Biodiversity Strategy for 2030, European Commission. Retrieved from ec.europa.eu.

https://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/strategy/index_en.htm

108

European Environment Agency EEA, 2020, A Healthy Environment for a Healthy Economy.

[https://www.eea.europa.eu\]\(https://www.eea.europa.eu](https://www.eea.europa.eu](https://www.eea.europa.eu)

European Environment Agency., 2020, EU Biodiversity Strategy for 2030, European Environment Agency., Retrieve from eea.europa.eu

<https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity>

European Parliament, 2023, Environmental Crime, New Rules and Penalties.

[https://www.europarl.europa.eu\]\(https://www.europarl.europa.eu](https://www.europarl.europa.eu](https://www.europarl.europa.eu)

Green Criminology: Its Foundation in Critical Criminology and the Way Forward
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/hojo.12421>

«Μελισουργού Βασιλική»,
«Οργανωμένη εγκληματικότητα και περιβάλλον: προκλήσεις στη σύγχρονη
πραγματικότητα».

Greenpeace Greece., 2023., Κοινωνική δικαιοσύνη και περιβαλλοντική προστασία.

<https://www.greenpeace.org/greece/issues/perivallon/44499/koinoniki-dikaiosyni-kai-perivallontiki-prostasia/>

LIFO,

<https://www.lifo.gr/now/perivallon/ta-katastrepsyn-oi-anemogennitries-ta-agrafa>

SDG Watch Europe., 2020., Environmental Justice Factsheet: The impact of environmental violations on vulnerable communities in Europe.

https://www.sdgwatcheurope.org/wp-content/uploads/2020/09/Environmental-Justice-Factsheet_EL_WEB.pdf

109

U.S. Environmental Protection Agency., 1994., Environmental Justice Strategy.
Retrieved

<https://www.epa.gov/environmentaljustice>

WWF Greece., 2022., Περιβαλλοντική Δικαιοσύνη και Ευάλωτες Ομάδες.

<https://www.wwf.gr/?7723966%2F>